

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YENİ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİNİN
OFİS BİNALARI
İÇ MEKAN TASARIMINA ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şükriye Gülçin SOYAK

Tez Danışmanı
Y. Doç. Dr. Nihal ULUENGİN

İstanbul-2009

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

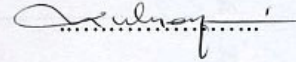
İç Mimarlık Programı Yüksek Lisans öğrencisi **Şükriye Gülçin SOYAK** tarafından hazırlanan “**Yeni Çalışma Yöntemlerinin Ofis Binaları İç Mekan Tasarımına Etkileri**” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 08.05.2009

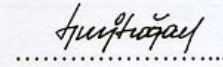
(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

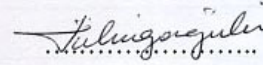
Jüri Üyesi: Yrd.Doç.Dr.Nihal ULUENGİN
Danışman-HAL.Ü.İç Mimarlık ABD Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Nuri DOĞAN
HAL.Ü.İç Mimarlık ABD Öğr.Üyesi

Jüri Üyesi : Doç.Dr.Tülin GÖRGÜLÜ
Y.T.Ü. Öğr.Üyesi

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No.</u>
ÖNSÖZ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ	VI
TABLolar LİSTESİ	VIII
ÖZET	IX
SUMMARY	XI
1. GİRİŞ	1
2. OFİS BİNALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ	3
2.1. Antik Çağ	4
2.2. Ortaçağ ve Yeniçağ	6
2.3. Endüstri Devrimi ve 20.Yüzyılda Ofis Yapıları	9
2.3.1. Endüstri Devrimi Sürecinde Ofis Yapıları	9
2.3.2. 20. Yüzyıl ve Taylorizm	16
2.3.3. Bürolandschaft ve Açık Ofis Planlaması	23
2.3.4. Karma Ofis ve ‘Cubicle’ Sistemi	26
3. 1980 SONRASINDA İŞ HAYATI	28
3.1. İş Hayatını Değiştiren Etkiler	28
3.1.1. İletişim ve Bilgi Teknolojisindeki Büyük Gelişim	28
3.1.2. Küreselleşme Süreci	30
3.2. İş Hayatında Meydana Gelen Değişiklikler	31
3.2.1. İş Hayatının Örgütlenmesindeki Değişim	31
3.2.2. Çalışanlar ve İşverenler Cephesindeki Değişim	34
3.2.3. Çalışma Mekanındaki Değişim	35
3.2.4. Yeni Ofis Kültürü	37
4. YENİ OFİSLERDE İÇ MEKANIN TASARLANMASI	40
4.1. Yeni Ofislerde Çalışma Mekanlarının Tasarlanması	40
4.1.1. Arı Kovanı	42

4.1.2. Hücre	42
4.1.3. Oylum	43
4.1.4. Kulüp	44
4.2. İç Mekan Organizasyon Tiplerinin Karşılaştırılması	46
4.3. Yeni Ofislerde Kullanılan Çalışma İstasyonları	48
4.4. Sirkülasyon ve Giriş Alanlarının Tasarlanması	52
4.5. Ofis Tasarımına Yön Veren Kavramsal Yaklaşımlar	55
5. YENİ ÇALIŞMA MEKANLARINDAN ÖRNEKLER	60
5.1. Yeni Ofis Binalarından Örnekler	60
5.1.1. Arı Kovanı Türünde Ofis Örnekleri	60
5.1.2. Hücre Şeklinde Düzenlenen Ofis Örnekleri	75
5.1.3. Oylum Şeklinde Düzenlenen Ofis Örnekleri	80
5.1.4. Klüp Şeklinde Düzenlenen Ofis Örnekleri	96
6. OFİSTE YENİ KULLANIM YÖNTEMLERİ VE TEKNOLOJİK DONANIM	112
6.1. Ofislerde Yeni Kullanım Yöntemleri	112
6.1.1. Ofis İçi Yöntemler	113
6.1.2. Ofis Dışı Yöntemler	114
6.1.3. Yeni Ofis Kullanım Yöntemlerinin Karşılaştırılması	116
6.2. Yeni Ofis Kullanım Yöntemlerine Uygun Enformasyon Teknolojileri	119
6.3. Telebüro-Sanal Büro örnekleri	122
7. SONUÇ	133
8. KAYNAKLAR	135
ÖZGEÇMİŞ	137

ÖNSÖZ

Ofis yapılarının tasarlanış biçimi, iş hayatının geçirdiği değişimlerden yakından etkilenmektedir. Yirminci yüzyılın son çeyreğinde meydana gelen değişimler, ofis iç mekan tasarımında yeni yaklaşımları gündeme getirmiştir. Yeni türde ofislerde uygulanan tasarım konsept ve uygulamaları, bu araştırmanın ana konusunu oluşturmaktadır.

Lisansüstü eğitimi boyunca ilgi ve desteğini esirgemeyen, İç Mimarlık Bölüm Başkanı Prof.Dr. Nuri Doğan'a, tez çalışmalarına çok değerli katkılar sağlayan danışmanım, Yrd. Doç.Dr. Nihal Uluengin'e teşekkür ederim.

Eşim Taner Soyak' a, çocuklarım Eren ve İrem Soyak'a eğitime devam etmek konusundaki teşvik ve destekleri için teşekkürü borç bilirim.

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Amarna harabeleri, Mısır. Saray ve çevresindeki çalışma mekanları	4
Şekil 2.1: Atina'da restore edilen Attalos stoası	5
Şekil 2.2: Uffizi Palace, Giorgio Vassari, 1560	7
Şekil 2.3: East India House; Leadenhall Street, Londra (1929 da yıkıldı)	8
Şekil 2-4: George Sampson'un Bank of England binası 1734 (banka arşivi)	8
Şekil 2.Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.5: The Oriel Chambers binası, Peter Ellis (1864)	10
Şekil 2.Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.6: Manhattan Binası, Chicago 1891, Wiliam Le Baron Jenney	11
Şekil 2.7: Monadnock Binası, 1891, Chicago, Burnham ve Root	12
Şekil 2.Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.8: Monadnock Binası kat planı	12
Şekil 2.9: Reliance Binası, 1895, Chicago, Daniel Burnham ve Root	13
Şekil 2.11: Guaranty Binası, New York, Buffalo, Louis Sullivan, 1895	13
Şekil 2.12: Railway Exchange Binası	14
Şekil 2.13: Wrigley Binası, 1921	14
Şekil 2.14: Herald Tribune, Chicago 1922	15
Şekil 2.15: Chrysler Binası, New York, 1930 William Van Alen	15
Şekil 2.16: Empire State binası, New York, 1930, Shreve, Lamb Harman	16
Şekil 2.17: Frank Lloyd Wright, Larkin Mail Order Co. Binası, 1904 New York Buffalo	17
Şekil 2.18: Larkin Mail Order Co. Binası, a. plan, b. galeriden görünüm, 1904 New York	18
Şekil 2.19: Chicago kenti silüeti	20
Şekil 2.20: Stockholm kenti görünümü	20
Şekil 2.21: Johnson-Wax yönetim binası, Racine, Frank L. Wright, 1936	23
Şekil 2.22: Solda Ninoflax binası (1963) sağda Osram binası	25
Şekil 2.23: Burolandschaft tarzında planlanan Osram binası 1963, Münih	25
Şekil 2.24: Osram binasından iç mekan görünümü	25
Şekil 2.25: Herman Miller tasarımı cubicle görünümü	27
Şekil 3.1: Çalışma biçimlerinin yapısı ve aralarındaki iletişim ilişkisi	34
Şekil 4.1: Dört ana organizasyonel tip	41
Şekil 4.2: Arı kovani, Kirin Brewery offices, Tokyo, Tasarım: Shin Takamatsu	42
Şekil 4.3: Cam bölme ile oluşturulmuş hücre ofis, Rijksgebouwendienst, Hollanda	43
Şekil 4.4: Oylum düzenlemesi, ITN ofisleri, Londra	44
Şekil 4.5: Kulüp alanında çalışma, Chiat/Day ofisi, California, Frank Gehry	45
Şekil 4.6: Proje grubunun masa etrafında çalışması	45
Şekil 4.7: Francis Duffy'ye göre dört ana organizasyonel tipin ofis içindeki dağılım oranları	47
Şekil 4.8: Arthur Andersen Londra ofisi	49
Şekil 4.9: DEGW ofisinde ortak kullanımda boş masalar	49
Şekil 4.10: Sesiz kabin/ toplantı kabini	50
Şekil 4.11,12: Serbest toplantı alanı	51
Şekil 4.13: Boeing eğitim merkezi	52
Şekil 4.14: British Airways yönetim binası, Londra	53
Şekil 4.15: Ofis binalarında geçiş alanlarının düzeni	53
Şekil 4.16: Datepec Binası, Gneibel, Almanya	54
Şekil 4.17,18: Burda Mediapark Binası	54
Şekil 4.19: Central Beheer binası, Apeldoorn	55
Şekil 4.20: Duffy firmasının ofisi, MAP, NY, ABD	56
Şekil 4.21: Nortel, Toronto ofisi	58
Şekil 4.22: Fuel ofisi serbest çalışma ortamı, Santa Monica, ABD	58
Şekil 4.23: Office 21 CAD canlandırması	59
Şekil 5.1: British Airways Compass Center	61
Şekil 5.2: British Airways Compass Center, dış görünüş	61
Şekil 5.3: British Airways Compass Center, arı kovani	62

Şekil 5.4: British Airways Compass Center, kulüp	62
Şekil 5.5: KAJİMA- KI binası	63
Şekil 5.6: Swiss Re Binası bir katın plan yerleşimi	65
Şekil 5.7: Swiss Re dış ve iç görünüm	65
Şekil 5.8: Yapı Kredi Bankası, avluya bakan alanlar	66
Şekil 5.9: Yapı Kredi Bankası, Gebze; kampüs yerleşim planı	67
Şekil 5.10: Yapı Kredi Bankası, Gebze, merkezi avlu	67
Şekil 5.11: Yapı Kredi Bankası, ofisleri bağlayan üstü kapalı yollar	68
Şekil 5.12: BAT; Tekel, planlar	69
Şekil 5.13: Açık ofis alanından görünüm	70
Şekil 5.14: Zemin katta, toplantı/konsantre çalışma odaları	70
Şekil 5.15: Serbest dinlenme/görüşme alanı	70
Şekil 5.16: Shaya ofisinden görünüm	71
Şekil 5.17: Shaya, üstte 16., altta 18. kat planı	72
Şekil 5.18: Shaya ofis görünümleri	73
Şekil 5.19: L Binası 1. Kat planı	74
Şekil 5.20: L binası zemin kat planı	74
Şekil 5.21: Lbinası dış görünüş	74
Şekil 5.22: Toplantı Salonu	74
Şekil 5.23: Hücre ofis olarak düzenlenen Edding binası yerleşim planı	76
Şekil:5.24 Edding, hücrelerin arasında bırakılan alanları	76
Şekil 5.25: Edding binasından iç görünüşler	77
Şekil 5.26: DZ Bank üstte birinci kat altta zemin kat planları	78
Şekil 5.27: DZ Bank, iç mekan görünüşleri	78
Şekil 5.28: Üstte, galeri ve toplantı salonu; altta galerinin üzerindeki örtü	79
Şekil 5.29: Pricewaterhouse Coopers binası Birmingham	81
Şekil 5.30: Atriumdan görünüş	81
Şekil 5.31: Dosyaların, dizüstü bilgisayarların saklandığı kişisel dolaplar	82
Şekil 5.32: Resepsiyon ve kilitli dolap ünitesi	82
Şekil 5.33: Kafeye yakın olan dinlenme-çalışma alanı	82
Şekil 5.34: Özel aydınlatma üniteleri ile paylaşılan uzun çalışma masaları	83
Şekil 5.35: BMW, Üretim bandı, altında yer alan oylumlardan izlenmekte	84
Şekil 5.36: Çalışma istasyonları organik bir düzende yerleştirilmiş	85
Şekil 5.37: Kesitlerde, kıvrılıp bükülen ve alçalıp, yükselen üretim bandının düzeni	85
Şekil 5.38: Abb Konnex üstte dış cephe	87
Şekil 5.39: Zemin ve ikinci kat planı, altta bir 'dişin' tefrişli planında takım alanları	88
Şekil 5.40: TBWA, basketbol sahası	89
Şekil 5.41: Meydana bakan çelik konstrüksiyon 'uçurum'	90
Şekil 5.42: Plan	90
Şekil 5.43: TBWA ofisinden görünüş, central park, ofisin iletişim merkezi	91
Şekil 5.44: Asma sistem separatörler oylumları tanımlıyor	91
Şekil 5.45: Yuva adı verilen özel tasarım çalışma istasyonları	92
Şekil 5.46: Lend Lease Interiors bir kat planı	93
Şekil 5.47: Lend Lease İnt., takımın kullandığı oylum	94
Şekil 5.48: Hareketli metal kabin: UFO	95
Şekil 5.49: Rafineri ofis planı	95
Şekil 5.50: Ofisin ortasında yer alan amorf formdaki toplantı salonu	96
Şekil 5.51: Konsept planda karşılıklı iletişim bölgeleri kalple ifade edilmiş	97
Şekil 5.52: Vitra ofisi kat planı	97
Şekil 5.53: Vitra ofisi görünümler	98
Şekil 5.54: Vitra, çalışma alanlarından görüntüler	98
Şekil 5.55: Reebok, cam kabuğun içinde sosyal mekanlar	100
Şekil 5.56: Reebok ofis binası, yay gibi gerilmiş enerjik temalı kat planı	100
Şekil 5.57: Serbest toplantı alanlarından görünüm	101
Şekil 5.58: Hücre ofiste konsantre olunarak yapılan yaratıcı çalışma	101
Şekil 5.59: Mekanın omurgasını oluşturan ve ona şekil veren ışıklı cam bölücüler	103
Şekil 5.60: Deloitte yerleşim planı	104
Şekil 5.61: Boots, plan	105
Şekil 5.62: Boots binası atriumda çalışma istasyonları	106
Şekil 5.63: İletişime açık şekilde düzenlenen çalışma alanları ve 'cadde'den görünüm	106

Şekil 5.64: Ofis boyunca uzanan betonarme masa	108
Şekil 5.65: Mothere dev boyuttaki masanın ofis içindeki yerleşimi	108
Şekil 5.66: Betonarme masanın başlangıç noktası	109
Şekil 5.67: MLC Ofisi, iletişime dayalı çalışma alanları	110
Şekil 5.68: MLC Ofisinden iç mekan görünüşleri	110
Şekil 5.69: MLC ofisi çalışma alanları	111
Şekil 5.70: MLC ofis planı, proje ve takım alanları	111
Şekil 6.1: Granada Çalışma İstasyonu	123
Şekil 6.2: Granada otoban çalışma istasyonundan çeşitli çalışma yeri düzenlemeleri	123
Şekil 6.3: Virgin havayolları bekleme salonu	123
Şekil 6.4: Virgin Havayolu Birinci sınıf bekleme salonunda çalışma fonksiyonu	125
Şekil 6.5: Ocubis: otel ve iş merkezi konsepti bir arada	126
Şekil 6.6: IoD at 123	128
Şekil 6.7: IoD at 123, business center iç görünüş	128
Şekil 6.8: Ev/ofis kat planı	129
Şekil 6.9: Panel, çalışma istasyonunu gizlemek üzere hareket ediyor	130
Şekil 6.10: Panelin çalışma konumundaki duruşu	130
Şekil 6.11: Colletta di Castelbianco	132
Şekil 6.12: Kentte işe gitmek için harcanan zamanlar Coletta'da özel yaşama ayrılıyor	132

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: İletişim araçlarının tarihsel süreç içindeki gelişimi	29
Tablo 2: Yeni çalışma ortamlarının değerlendirilmesi	37
Tablo 3 : Eski ve yeni ofis kültürünün içerdiği çalışma, mekan kullanım biçimleri	39
Tablo 4 : Dört organizasyon tipini karşılaştırma	47
Tablo 5: Uzaktan çalışma yöntemlerinin kullanım oranı, EMPIRICA	116
Tablo 6: Yeni ofis kullanım yöntemlerinin karşılaştırılması	117
Tablo 7: Ofis kullanım yöntemlerinin geçirdiği evrim süreci	118

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YENİ ÇALIŞMA YÖNTEMLERİNİN
OFİS BİNALARI
İÇ MEKAN TASARIMINA ETKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şükriye Gülçin SOYAK

Tez Danışmanı
Y. Doç. Dr. Nihal ULUENGİN

ÖZET

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru, bilgi teknolojilerinde meydana gelen hızlı ve dramatik gelişim ve küreselleşme süreci, çalışma hayatını derinden etkilemiştir. Bu kapsamlı değişim ofislerin, bir bina türü olarak ve iç mekan organizasyonu bakımından, yeni çalışma koşullarına uygun olarak tasarlanmasını gündeme getirmiştir. Söz konusu alandaki son yaklaşım, öneri ve örnekleri değerlendirmek amacıyla hazırlanan bu tez, içerikleri aşağıda özetlenen altı bölümden oluşmaktadır:

1. Bölüm: Giriş. Ofis yapıları iç mekan kurgusunu değiştiren nedenler kısaca yorumlanmıştır.
2. Bölümde; çalışma mekanlarının geçirdiği tarihsel değişim süreci örneklerle anlatılmıştır. Antik Mısır, Yunan ve Roma'daki, daha sonraları Ortaçağ ve Yeniçağdaki çalışma mekanları incelenmiştir. Endüstri devrimi süreci, gökdelenlerin ortaya çıkışı ve Burolandschaft yaklaşımları üzerinde durulmuştur.
3. Bölümde; 1980 sonrasında, kişisel bilgisayarların icadı, internetin bulunuşu, küreselleşme süreci ve iş hayatında meydana gelen devrim niteliğindeki değişimler

yorumlanmıştır. Artık iş hayatı daha fazla akıl yürütmeye dayalı, katılımcı, takım bazlı, teknolojik ve hızlı karar üreten yapıda olmak durumundadır.

4. Bölümde; günümüz çalışma hayatında geçerli olan katılımcı ve otonom çalışma biçimleri ve buna uygun çalışma mekanları üzerinde durulmuştur.

Yeni ofis kültürünün büro yapılarındaki mekansal karşılığı olan; arı kovanı, hücre, oylum, kulüp gibi çalışma alanları, detaylı olarak tanımlanmakta; işlevsel ve biçimsel yönden karşılaştırma yapılmaktadır.

5. Bölümde; yeni yaklaşımlarla tasarlanan ofisler, arı kovanı, hücre, oylum, kulüp başlıkları altında gruplanarak örneklenmiştir.

6. Bölümde; ofislerdeki yeni kullanım metotları üzerinde durulmuştur. Geleneksel ofislerde ofisin büyük bir çoğunluğu, kişiselleşmiş alanlara ayrılmakta idi. Günümüzde, mobil iletişim olanakları sayesinde, ofisin büyük kısmının ortak kullanıma ayrıldığı; otelleme, serbest adres veya uzaktan çalışma şekilleri olan tele büro, sanal büro gibi yöntemler, daha etkin ve verimli bir kullanım sağlamaktadır.

7. Bölüm: Sonuç. Ofis yapıları iç mekân kurgusundaki değişiklikler kısaca yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ofis, ofis binası , ofis tasarımı, iletişim içinde çalışma, yeni ofis kültürü

SUMMARY

The last few decades of the Twentieth Century saw dramatic changes in Information Technology and globalization, both of which in turn created deep changes in the industrial work environment. These changes created a need for offices to undergo significant redesign as both interior spaces and buildings. This thesis aims to evaluate the latest approaches, suggestions and examples in this field and is organized as follows:

Section 1: Introduction. An overview of the factors influencing the composition of internal spaces in office buildings.

Section 2: A historical survey of work spaces. Examples from a diverse sampling of ancient Egyptian, Greek and Roman eras as well as the Middle Ages are considered. Latter day evolution such as the Industrial Revolution, the emergence of skyscrapers and the Bürolandschaft are then considered.

Section 3: An analysis of the post 1980s evolution of workspaces. Major impacting factors such as the proliferation of Personal Computers, the emergence of the Internet and globalization are considered. Culminating factors such as the new business paradigms in logical thought, constructive contribution, teamwork and technological and rapid decision-making are examined.

Section 4: Introduction to modern business methodologies and their impact on work spaces. The new office models which aim to implement contributive and autonomous models by accommodating structures such as Hive, Cell, Den, Club paradigms are introduced in detail and comparatively discussed .

Section 5: Examples of modern offices. Real world samples illustrating the various paradigms discussed in Section 4 are presented.

Section 6: Study of the evolution of modern business methodologies. An analysis of how traditional workspaces allocate the majority of their space to private offices while modern offices focus on common spaces and collaboration. Modern mobile communications and how they enable models such as time sharing of desks, hotelling, and remote work possible are examined.

Section 7: Conclusion. A summary of the evolution of internal spaces in office buildings.

Key words: Office , office building, office design, interaction, new office culture

1. GİRİŞ

Yirminci yüzyılın başında, Endüstri Devrimine paralel olarak, ekonominin olağanüstü büyümesi ve yapı teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda, ofis binalarının sayısı hızla arttı. Ofis binalarının bir bina türü olarak şekillendiği bu yıllarda iş yaşamına, dönemin etkin iş yönetimi felsefesi olan, Taylorizm yön veriyordu. Taylorizm düşüncesinin temelinde, hiyerarşi yatıyordu. Kişiler, uzun yıllar, belki ömür boyu çalıştıkları işlerinde birçok katmandan oluşan, hiyerarşik kademeleri tırmanıyorlar, çalışma mekânları ise buldukları kademeyi yansıtacak şekilde tasarlanıyordu. Kullanılan iletişim teknolojileri telefon, sonraları teleks ve fakstı. Bu iletişim araçları çalışma masalarını ve onların kullanıcılarını birbirine bağlıyordu. İşin kontrolü üstler tarafından yapıldığı ve kişilerin daima denetim altında bulunmaları gereği varsayıldığından, iş yaşamı ofisin dört duvarı arasında geçmekteydi. Sistemin esas olarak güce dayandığı söylenebilir. Oysa günümüzün çalışma sistemi güvene dayanmaktadır.

1980'lerden sonra iletişim teknolojilerinde büyük bir gelişmenin meydana gelmesi, çalışma hayatını derinden etkiledi. Bilgisayarların, internetin ve kablosuz sistemlerin iş yaşamında yaygın biçimde kullanılışı, küreselleşme süreci, zorlaşan rekabet koşulları, iş hayatının sürdürülmesi ile ilgili yöntemleri değiştirdi. Birbirini takip eden rutin işler, artık bilgisayarlar tarafından kısa zamanda gerçekleştiriliyor. Bilgi çağının ofis işleri, daha çok akıl yürütmeye ve bilgiye dayalı olmak durumunda. Bu durum, ofisin demografik yapısını da değiştirdi. Günümüz ofislerinde daha üst düzeyde eğitilmiş, karar üretme yeteneğine sahip iş gücü çalışmakta. Bilgiye dayalı işlerde çalışan insanların, kuruluş içindeki pozisyonları değil, kişisel donanımları ve uzmanlıkları önem kazandı, hiyerarşik kavramlar artık çağın dışına itiliyor.

Özetle, kuruluşlar, hiyerarşik yapılarını daha az katmanlı hale getirmekte, kural ve emirlerle değil şirket amaçlarını kavratarak yönetilmektedir. Birey ve grupların bir arada ve karşılıklı iletişim içinde çalışarak, hızlı karar ürettikleri takımlar, proje grupları en önemli çalışma birimleri haline gelmişlerdir. Küreselleşme döneminin tümüyle değişen çalışma hayatı, kendi kurallarına uygun yeni bir ofis kültürü yaratmıştır. Doğal olarak günümüzdeki çalışma mekânları, bu yeni tür kolektif çalışma biçimlerine ve yeni ofis kültürüne uygun olarak ve eskiye göre çok farklı biçimde tasarlanmaktadır. Eski

ofislerin bireysel çalışmaya dayalı ve son derece sınırlı olan tasarım dili, günümüz kuruluşlarının yeni çalışma biçimleri için yetersiz kalmaktadır.

Ofis yapılarında son yirmi yılda gözlenen değişim 20. yüzyılın başında yaşanan oluşumla kıyaslanabilecek büyüklüktedir. Bu çalışmada, ofislerdeki iç mekân organizasyonunun, yukarıda özetlenen değişim doğrultusundaki ihtiyaçlara göre, yeni yöntemlerle ele alınışı ve farklı kullanım şekilleri irdelenmiştir.

2. OFİS BİNALARININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Ofis binalarının tarihsel gelişiminde, birbirini uyum içinde takip eden, sürekli ve düzenli süreçlerden geçilerek günümüze gelindiği söylenemez. Bu gün geçerli olan çalışma mekân formlarının birçoğu, tarihin farklı dönemlerinde, günün gereksinimlerine uygun olarak kullanılmıştır.

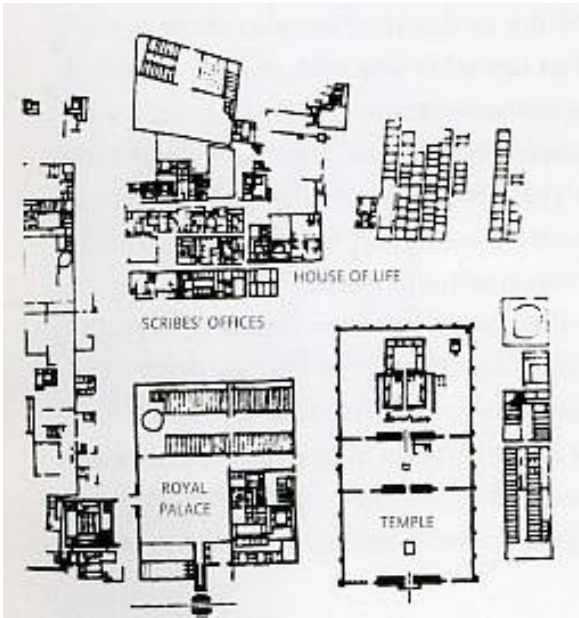
“Günümüzün farklı şekillerdeki yönetim binaları- koridor boyunca dizilen hücre ofisler, birbiriyle ilişki içindeki açık mekânlardan oluşan açık planlı ofisler, kafe ve sosyal alanları barındıran değişken yapıdaki odalardan oluşan yönetim yapıları, *satelite* ofisler, merkezi toplanma yerlerine sahip ev ofisleri- esasen 20. yüzyılın icadı değildir. Bu ofis tiplerinin her biri, benzer biçimlerde son birkaç yüzyılda mevcuttular. Banyo ve mutfak ile yan yana inşa edilen Mezopotamya ofisleri, Yunanlıların, aynı zamanda yeme içme mekânları olarak kullanılan idari yapıları, bu günün ofislerindeki kafe-bar veya dinlenme mekânları ile karşılaştırılabilir. Antik Mısırda yazı gereçleriyle dolaşan kâtiplerin manastır veya kütüphanelerdeki toplanma yerlerinde buluşmaları günümüzün ‘gezgin ofisleri’nden çok farklı değildir. 15. ve 16. yüzyılda yaygın olan ticarete dayalı imparatorlukların dünyanın geniş coğrafyalarına yayılmış olan ticari kolları, günümüz satelit ofisleri ile karşılaştırılabilir. Antik Mısırlı kâtiplerin ve Ortaçağdaki rahiplerin kullandığı kayıt veya arşiv mekânları olan ‘*scriptorium*’lar, açık ofisin erken habercisi sayılabilir.” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B. (2002, 13)**

Tarihsel süreç içinde incelenecek olan çalışma mekânlarında üretilen ‘iş’, devlet yönetimi, özel kişilere ait ticaret ve üretim faaliyetleri, bankacılık ve finans faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sektörel dağılım, eski çağlarda birbirinden çok da fazla ayrılmış değildi. İdari yönetimi elinde bulunduran hanedan veya aileler, yönetim yapılarında ticari faaliyetleri de sürdürüyorlardı ya da kamu yönetimi hizmetleri tapınaklar ve eklerinde yürütülüyordu.

2.1. Antik Çağ

Antik Mısır

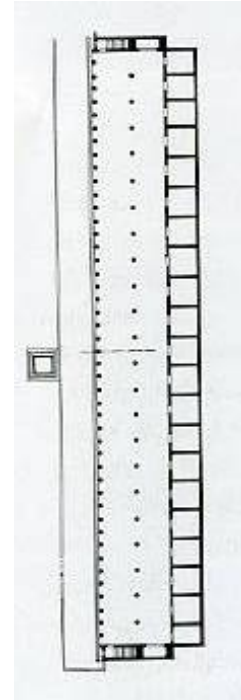
Antik Mısır'da (İ.Ö.3200-525) ülke eyaletlere ayrılmıştı, ancak merkezi yönetim, imar, mali ve askeri faaliyeti, merkezi olarak yürütüyordu. Çok geniş topraklara yayılan ülkedeki, söz konusu karmaşık işleri yürütebilmek için, etkin ve gelişkin bir yönetim sistemi kurulmuştu. Kraliyet yönetiminden başlayarak kent ve kırsal bölgelerde örgütlenmiş, çok sayıda idari kademeleri kapsayan, bu katı hiyerarşik yapı için, Max Weber 'geleceğin bürokrasisinin tarihi modeli' tanımını kullanmıştır. (Koch H., J., 1989,38) Ülkenin yönetimi ile ilgili işlerin büyük bir çoğunluğunu çok sayıdaki 'scribe'lar yürütüyor, tapınaklarda kendilerine ayrılan yerlerde kayıt ve muhasebe tutuyor, resim yaparak belge oluşturuyorlardı. Yanlarında taşıdıkları yazı gereçleriyle Mısır topraklarını dolaşıyor, kent merkezlerindeki 'scriptorium'larda buluşarak denetimlerde bulunuyorlardı. Orta Mısır'daki Amarna şehri harabelerinde Amenhophis'in sarayı civarındaki yapılanma biçimi o dönemin ofis çalışma düzenini yansıtmaktadır. Saray hizmetinde çalışan scribe'ların ofisleri, hariciye ofisleri ve kutsal metinlerin çoğaltıldığı yer olan 'yaşam evleri' saray çevresinde sokaklar boyunca dizilmiş durumdaydı.

Şekil 2.1: (Hascher:2002) Amarna harabeleri, Mısır. Saray ve çevresindeki çalışma mekânları.

Antik Yunan ve Roma

Antik Yunan'da İ.Ö.5. yüzyılda, Mısırlıların, merkeziyetçi büyük devlet yapısından farklı olarak, bağımsız ve demokratik yönetim organlarına sahip olan şehir devletleri kurulmuştu. Demokratik bir anayasa ile tanımlanmış, temsilciler ve halk meclisleri, denetçi komiteler, jürilerin görev yaptığı mahkemeler, Antik Yunan şehirlerinin yönetim organlarından bazıları idi. Devlet yönetimi ile ilgili işlevler, sosyal ve idari merkez olan Agora'da yer alan ve *Bouleuterion*, *Prytanion*, *Strategion* veya *Tholos* isimleri verilen yapılarda yürütülüyordu. Çoğunlukla üstü kapalı ancak cephesi açık kolonadlı plana sahip *stoadan*, büyük bir kapalı hale veya küçük oda dizilerine ulaşıyordu. Halk tarafından seçilen yöneticilerin ofisleri bu binaların merkezi konumunda yer alıyordu. Açık salonlarda, toplantılar ve halka duyurular yapılıyordu.

Şekil 2.2: (Hascher:2002) **Atina'da**
restore edilen Attalos stoası.

Roma şehir devleti, İÖ 1. yüzyıl civarında gelişmiş devlet organizasyonu ve büyümekte olan özel sektörü ile güç kazanmıştı. '*Operce liberales*' olarak adlandırılan üst düzey devlet görevlileri, bağımsız karar yetkisi ile donatılmışlardı. Devlet memurları görevlerini, Antik Yunandaki gibi forumlarda yer alan, kent yönetim binası, çok fonksiyonlu bazilikalar gibi yerlerde yürütüyorlardı. MÖ180 yılında Cosa'da

devlet görevlileri forum etrafında toplanmış, konutlara bitişik olarak yapılan atriumlu villalarda çalışıyorlardı. Roma’da yüzyıllar boyunca sayısız forum oluşmuş, bazıları büyüyerek bağımsız idari birimler haline dönüşmüşlerdi. Trajan forumu, iki buçuk katlı galerileri ve kütüphanelerin etrafında dizilmiş açık kolonadlı holleri ile çok büyük bir idari yapılar bütünüydü.

“Devlet yapısının çok iyi örgütlenmiş olmasının yanı sıra, kentin özel sektörü (bir milyondan fazla kişiyi kapsıyordu) de gelişmişti. Bankalar ve finans kuruluşlarının binaları; Roma forumu yakınındaki Bazilika Aemilia, ve Bazilika Julia İçinde yer alıyordu. Burada Roma halkı hisseler satın alabiliyor, değişim değerleri hakkında bilgi ediniyor ve para transferi yapabiliyorlardı. Tüccarlar ve kitap yayıncıları (her biri yüz adeta kadar katip-köleye sahiptiler) önemli sirkülasyon aksları üzerinde yerleşmişti. Bu ofisler ve yazı odaları doğrudan yol kenarında yer alıyor ya da dükkânların arkasında bulunuyordu. **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B. (2002, 14)**

2.2. Ortaçağ ve Yeniçağ

Roma İmparatorluğunun çökmesinden sonra 12. yüzyıldan itibaren Avrupa’nın birçok yerinde dış ticaretle zenginleşen monarşik yapıda devletler kuruldu. Günümüzdeki bankalarda yapılan işlemlerin bir kısmı, ortaçağ sonlarına doğru İtalya’da, banker-tüccar adı verilen kişilerce yürütülüyordu ve bu iş ticaret kapsamında kabul ediliyordu. İtalyancada ‘*banchi*’ sözcüğü para değişimi yapılan masa anlamına gelmekteydi. Bu kuruluşlar zaman içinde büyüyerek dünyanın birçok yerinde şubeler açmışlardı. İş hacminin büyümesine rağmen bankacılık işlemlerinde basit kayıt yöntemleri kullanılıyordu. 15. yüzyılın başında ‘çift yanlı kayıt yönteminin (double entry book keeping)’ bulunması üzerine bankacılık işlemleri daha profesyonel hale geldi.

15. yüzyılın sonuna doğru tüccar bankerlerin en başarılılarından olan Medici ailesi, muhasebe alanındaki bu yenilikleri uygulayarak, İtalya’nın en gelişmiş ticari kuruluşunu yarattı. Floransa bölgesinin idaresini elinde bulunduran Medici ailesi, 1560 yılında ressam ve mimar Giorgio Vassari’ye Uffizi Sarayı’nı yaptırdı. Sözcük anlamı ofisler olan ve Grek *stoasına* benzeyen, bu bina; idari ofisler, devlet arşivi ve ticaretle uğraşan personeli tek çatı altında bulunduruyordu. Bu yapıda toplam otuz adet özel ve kamu kurumu çalışmaktaydı. Kare şeklindeki kabul salonunun etrafında kâtipler ve diğer uzmanlar için odalar, mezanin katında ise arşivler bulunuyordu. Üç katlı ve

U şeklindeki binanın üst katında, Medici ailesinin sahip olduğu geniş resim koleksiyonu sergileniyordu. Vassari koridoru, Uffizi binasını, ailenin ikamet ettiği Palazzo Vecchio ve Palazzo Pitti'yi bağlıyordu. Uffizi Binası ofis olarak inşa edilmiş ilk büyük yapı olarak kabul edilmektedir.

16. yüzyılda Augsburg'da madencilik, tekstil ve kıtalararası ticaretle uğraşan Fuggers firması dikkat çekecek bir büyüklüğe ulaşmıştı. İtalya'da geliştirilen muhasebe yöntemlerini kullanan firmada başkan '*governer, regierer*', tüccar yardımcısı, baş muhasebeci, *factor*, kasiyer, kâtip gibi hiyerarşik seviyelerden oluşan gelişkin bir örgütlenme yapısı mevcuttu

Şekil 2.3: Uffizi Palace, Giorgio Vassari, 1560

İngiltere'nin Hindistan'la ticaret yapma ayrıcalığını 1600 yılında Kraliçe Elizabeth'ten alan, Honourable East India Co., hisseleri halka arz edilen ilk şirket olarak kabul edilmektedir. Aynı zamanda bu şirket tarihin ilk çokuluslu şirketi olarak da değerlendirilebilir. Bu kuruluşun 1600 yılından itibaren işlerini yürüttüğü ev, Britanya'daki ofis binalarının ilk örneklerindedir.

Şekil 2.4:- East India House; Leadenhall Street, Londra (1929 da yıkıldı)

“1694 yılında, İngiltere’de hızla gelişen denizaşırı ticaret sonucunda, Avrupa’nın ilk merkezi devlet bankası olan Bank of England kuruldu ve 1734 te Londra’daki merkez binasına taşındı. Mimar George Sampson’un iki geniş avlu çevresinde planladığı bu binada büyük bir salonda işlemlerin yürütüldüğü banko ve kasalar bulunuyordu. Salonun çevresinde yer alan odalarda yöneticiler için odalar, arşiv ve iki katlı muhasebe bölümü yer alıyordu. Daha sonraki seksen yıl boyunca binanın büyütülmesini sağlayan Robert Taylor ve Joan Soane bu plan düzenine bağlı kaldılar. Banka çalışanları, işlerinin türüne göre farklı bölümlere ayrılıyorlardı ve çok geniş hollerde arka arkaya uzun sıralar halinde dizilmiş olarak çalışıyorlardı. Bu mekânsal organizasyon ‘*scriptoria*’ dan başlayarak erken dönem yirminci yüzyıl ofislerine kadar varlığını sürdürecekti.” **Bacia E.,S., (1989)**

Şekil 2.5.: George Sampson’un Bank of England binası 1734 (banka arşivi)

2.3. Endüstri Devrimi ve 20.yüzyılda Ofis Yapıları

2.3.1. Endüstri Devrimi Sürecinde Ofis Yapıları

“On sekizinci yüzyılda meydana gelen değişimler, Günümüz ofis binalarının mimarisine temel oluşturmuş, özel bankaların ve sigorta şirketlerinin kurulmasıyla birlikte, çalışma mekânları ofis olan profesyonel gruplar ortaya çıkmıştır. On dokuzuncu yüzyılın başında ticari kuruluşların sayısı hızla artarken, tren yollarının yaygınlaşmasının da yardımıyla, kentlerde konut ve ticaret alanları birbirinden ayırıyordu. Bunun sonucunda kiralık ofis binaları ortaya çıktı. Bankalar, sigorta şirketleri ve diğer şirketlerin kullanımındaki bu yeni tip binalar, kat planları ve dış görünüşleri bakımından benzer özelliktedirler. Klasik mimari akımın ürünleri olan bu iki, üç katlı yapılar, üç tip plan şemasına uygun olarak inşa ediliyordu: merkezi bir koridor etrafında düzenlenmiş odalardan oluşan ofis binaları, atrium etrafında benzer bir plan tipine sahip olan binalar ve merkezi geniş bir oda etrafında düzenlenen odalardan oluşan ofisler. On dokuzuncu yüzyıla kadar ofislerde çalışmak burjuvazinin ayrıcalığında idi. Özel ve kamusal sektör yöneticilerine ait çalışma mekânları; geniş, iyi döşenmiş odalardan oluşmaktaydı. On dokuzuncu yüzyılın ortalarından itibaren, endüstri, ticaret ve ulaşım (demiryolu) sektöründeki firmalarda görülen inanılmaz büyüme, finans sektörüne talebi arttırdı ve bankaların farklı ağırlıktaki iştirakleriyle birçok şirket kuruldu. Bu düzende yapılanan ekonominin bütün sektörlerinde ortaya çıkan gelişme, ofis binalarının inşaatında büyük bir artışa neden oldu. Karmaşık iş kapasitesine sahip olan şirketlerin ana iş kollarına bölünmesi şirket sayısında artışı getirdi. İşlerin yürütülmesi sürecinde uzmanlıklar ortaya çıktıkça hiyerarşik şirket yapıları belirginleşmeye başladı. Şirket içinde, sorumluluğu ayrılmış olan, her bölümün kendisine ait farklı büyüklükte bir odası mevcuttu. ” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 16)**

Şekil 2.Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.: The Oriel Chambers binası, Peter Ellis (1864)

Liverpool’da 1864 yılında Peter Ellis tarafından yapılan “The Oriel Chambers” binası farklı kullanıcılar için tasarlanmış, kiralık küçük yazıhanelerden oluşmaktaydı. Daha sonra çok sayıda benzeri yapıldığından bu bina yeni bir uygulamanın öncüsü olmuştur.

On dokuzuncu yüzyılın başından itibaren gerçekleşen, bireysel üretimden endüstriyel üretime geçiş, yapı teknolojisine yeni imkânlar sunuyordu. 1870’lerde çelik kirişlerin ve hidrolik vinçlerin seri imalatı sonucunda o döneme kadar yığma taşıyıcı sistemle inşa edilen binaların çelik iskelet sistemle üretimi mümkün oldu. Yapıda yeni teknolojiler kullanılması, endüstrileşme, ve kentlerin büyüüp gelişmesinin ürünü olarak daha çok katlı yapılar yapılmaya başlandı. On dokuzuncu yüzyıl bitmeden Chicago ve New York’ta gökdelenler yerini almaya başlamıştı. Yine bu yıllarda icat edilen asansör, elektrik, telefon, seri üretim daktilo ofis yaşamını tümüyle değiştiriyordu.

Chicago’da 1871 yılında meydana gelen büyük yangın kentin yapı stokunun önemli bir kısmını yok etmişti. 1893 Dünya Fuarı (Colombian Exposition) heyecanı ile dünyanın birçok yerinden Chicago’ya davet edilen mimarlar, yeni yapı teknolojilerini kullanarak ve onları deneysel yöntemlerle geliştirerek, gökdelen türündeki ilk ofis yapılarını inşa ettiler. Louis Henri Sullivan, Dankmar Adler, William le Baron Jenney, Daniel Burnham, Holabird & Roche/Root, Frank Lloyd

Wright, daha sonraları Mies van der Rohe bu mimarların ilk akla gelenlerindedir. Gökdelenler, doğum yerleri Chicago ve New York'un silüetini kısa bir süre içinde dramatik bir biçimde değiştireceklerdi.

“Ofis binalarının 20 yüzyıldaki belirgin formunu alışı özellikle 1880’lerden itibaren, kuzey Amerika’da Chicago ve New York’da yaşanan ekonomik aktivitelerdeki büyük patlama dönemine rastlar. İnşaat teknolojisindeki gelişmeler, çelik iskelet ve asansörün icadı, yüksek binaları yapılabilir kılar. Elektrik aydınlatması ve klima sistemleri ise bu binaların içindeki yaşama konfor sağlar. Bu gelişmelerden daha az bilinen değişiklikler ise kent planlama ve emlak geliştirme alanında olmuştur. Binaların yüksek yapılması arazi değerlerinin katlanması anlamına geliyordu ve bu durum, devasa yatırımların karlı bir şekilde gerçekleştirilmesi ve yönetilmesi anlamına gelen yeni bir uzmanlık alanını, yatırımcılığı ortaya çıkarıyordu. Yüksek yapıların yapılması, ekonominin dönemsel yıkıcı krizleri ortamında yatırımcılar arasında büyük bir rekabete yol açıyor, bu baskılar karşısında kent yöneticileri kamu yararlarını koruma konusunda sıkıntı yaşıyorlardı.” **Duffy F., (1997,18)**

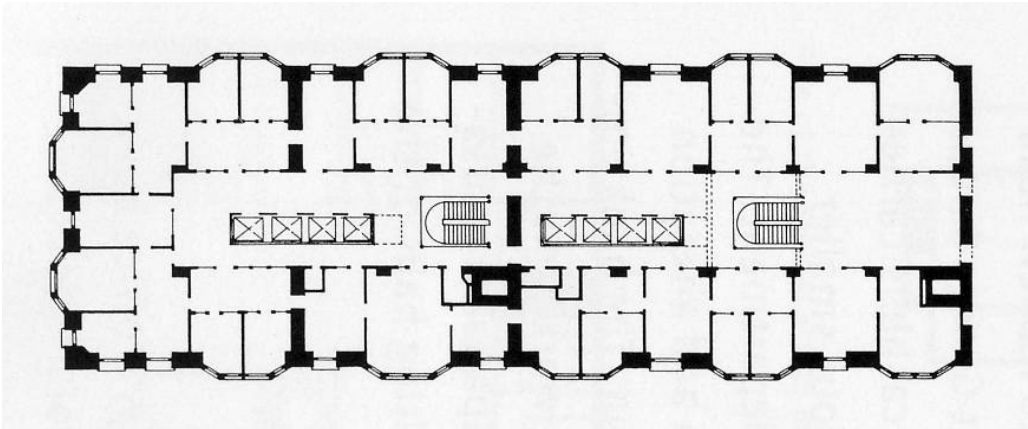
Şekil 2.7: Manhattan Binası, Chicago 1891, Wiliam Le Baron Jenney

Gökdelenlerin geliştirilmesinde öncü rol oynayan mimar William Le Baron Jenney tarafından tasarlanan Manhattan Binası, (1891) tümüyle çelik iskelet strüktüre sahip olan en eski bina sayılmaktadır

Şekil 2.8: Monadnock Binası, 1891, Chicago, **Burnham ve Root**

Tipik Amerikan ofis planına sahip olan Monadnock binası iki kısımdan oluşmaktaydı. Kuzey kısmı yığma, iki yıl sonra tamamlanan güney binası ise çelik iskelet sistem ile yapılmıştı. Onaltı katlı bu bina, yığma sistem ile yapılan en yüksek yapı idi ve zemin katlarında duvar kalınlığı yüz seksen cm yi bulmaktaydı. İskelet sistem ile hafifleyip incelen duvarlar özellikle ticari değeri yüksek olan alt katlarda bina net alanını arttırmaktaydı.

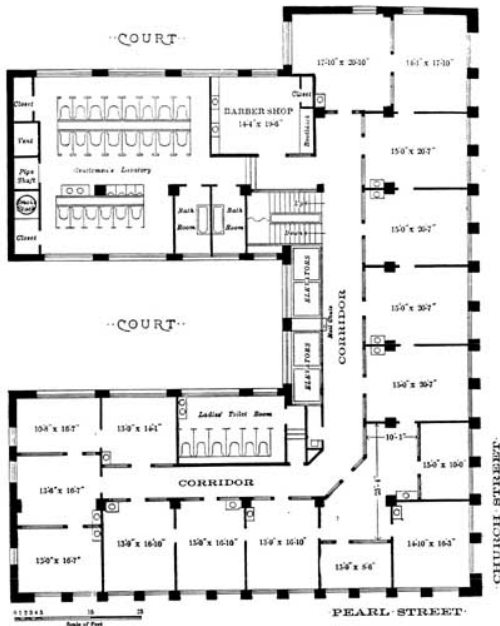
Şekil 2.9: Monadnock Binası kat planı

Şekil 2.10: (Highsmith:1997)Reliance Binası, 1895, Chicago, Daniel Burnham ve Root

Reliance Binasında günümüz giydirme cephe mantığına çok yaklaşılmıştı. Kent merkezinde yüksek katlı yapıların artması sonucunda, binaların ışık alma imkanları azalmış, daha büyük pencerelere gerek duyulmuştu. Binayı taşıyan çelik kolonlar dış cepheleden içeri alınarak cephe neredeyse tümüyle cam yüzeylerden oluşturulmuştur

SEVENTH FLOOR PLAN.
GUARANTY BUILDING,
BUFFALO, N. Y.

Şekil 2.11: Guaranty Binası, New York, Buffalo, Louis Sullivan, 1895

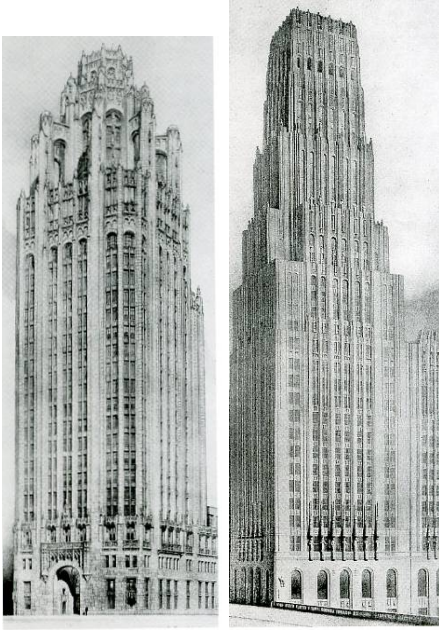
Şekil 2.12: (Highsmith:1997)Railway Exchange Binası, 1904, Daniel Burnham, Chicago

Trenyolu şirketlerinin ofisleri için tasarlanan bu yapı, farklı kullanıcılar için tasarlanmış bir ofis yapısıydı. Daniel Burnham'ın ofisi de bu binada yer almaktaydı.

Şekil 2.13: Wrigley Binası, 1921, Chicago, Graham Andersen, Probst & White

İlk gökdelenlerin görünümleri geçmişteki bina tarzlarından etkiler taşımaktaydı. Wrigley binasının kulesi Sevilla'daki Giralda saat kulesine benzer biçimde tasarlanmıştır. Bu bina, merkezi havalandırma sisteminin uygulandığı ilk ofis yapısıdır.

**Şekil 2.14: Herald Tribune, Chicago
1922**

Chicago'da Herald Tribune binası için yapılan yarışmayı soldaki; John M. Howells, Raymond Hood projesi kazanmış ve gotik etkiler taşıyan bu proje uygulanmıştı. Oysa ikinci olan sağdaki Saarinen'in projesi sade yaklaşımı ve yükseldikçe küçülen kat planı ile daha sonra yapılacak gökdelenler üzerinde güçlü bir etki yaratmıştı

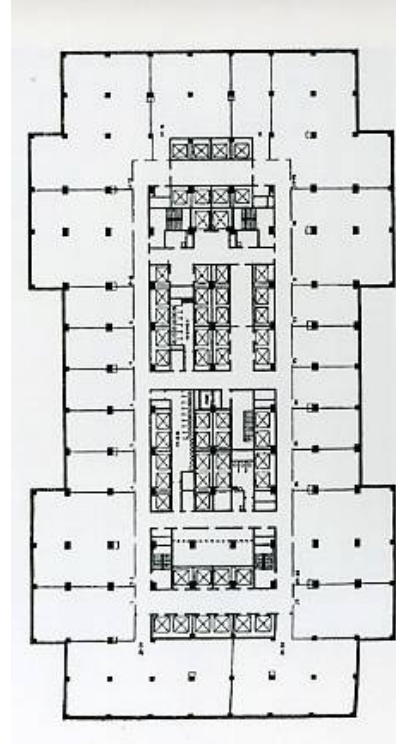
**Şekil 2.15: Chrysler Binası, New York,
1930 William Van Alen**

1930'lara gelindiğinde Chicago ve New York'ta en yüksek yapı olma ünvanı için yarışan gökdelenler birbiri ardına inşa ediliyordu

Şekil 2.16: Empire State binası, New York, 1930, Shreve, Lamb Harman

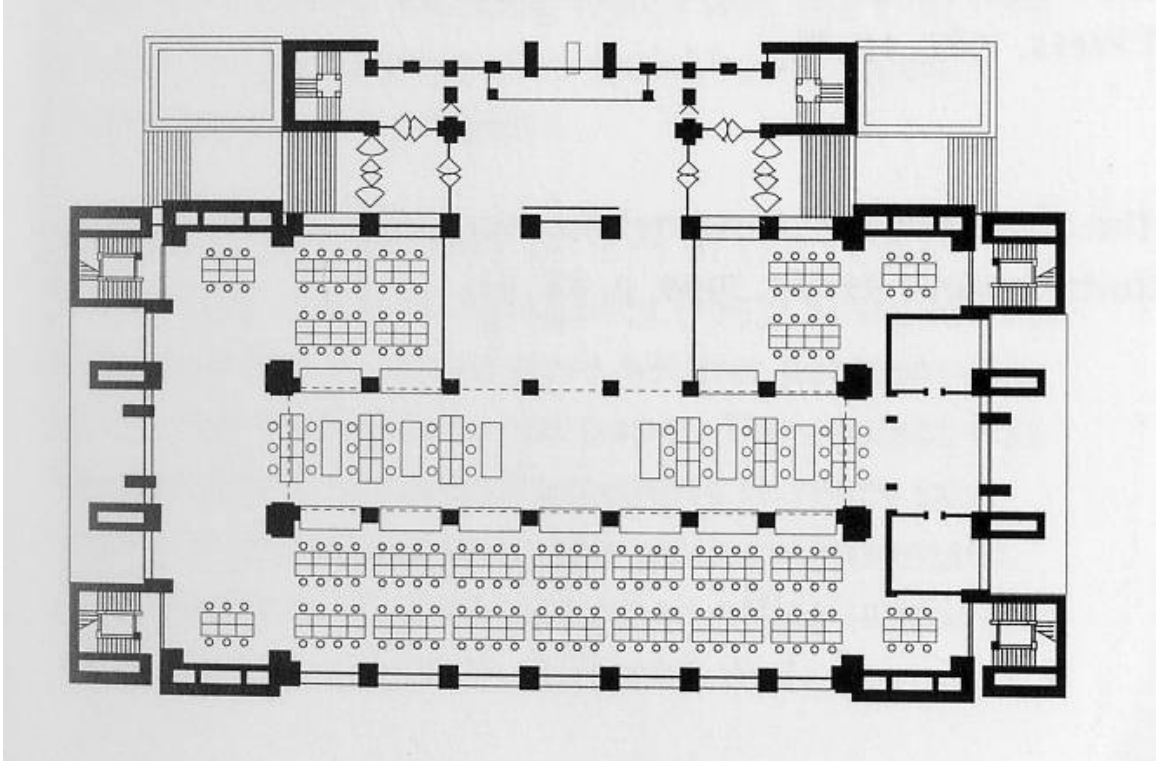
2.3.2. 20. Yüzyıl ve Taylorizm

“Çok sayıda insanın büyük ofis mekanlarında çalışmasını tarif eden açık ofis yerleşimi ile, bağımsız odaların bulunduğu hücre ofis yerleşimi arasındaki ikilem ancak açık ofis yapılarının teknik bir realite haline gelmesi ile ortaya çıktı. Tuğla taşıyıcı duvarlar, ahşap veya çelik kirişler taşıyıcı sistemi oluştururken, ancak küçük odaların inşaatı mümkündü. Duvarlar statik muavemeti sağlıyorlardı ve yerlerini değiştirmek imkansızdı. Tabii ışık ve havalanma dış duvardaki pencereler sayesinde sağlanıyordu. Yeni bina teknolojileri tüm bunları değiştirdi. Çelik kolonlar, kirişler, traslar ve nihayet betonarme iskelet sistem mekanı özgürleştirdi. Artık mekanlar hafif bölme duvarları ile bölünebilir ya da bölünmeyebilirdi. Binalar, ışık ve havanın girebileceği kadar derin yapılabilirdi. Duvarlar camdan yapılabilir veya suni ışıkla aydınlatılabilirdi.” Marmot A., Eley J., (2000, 16)

Frank Lloyd Wright, 1906'da Larkin firmasını tasarlarken, ofis tasarımında yeni ve idealist bir planlama standardı ortaya koydu. Posta yoluyla satış yapan Larkin firmasında 1800 kişi çalışmaktaydı. Bina demiryolunun kenarında bulunduğu ve kömür dumanı çevre kirliliği yarattığı için, Wright binayı dışa kapalı bir tarzda kurgulayarak, çatıdan doğal ışık ve hava alınmasını sağladı; hatta basit yöntemlerle çalışan bir klimatizasyon düzeni kurdu. Binanın ortasında bulunan atriumun üzerinde yer alan çatı ışıklığı, zemin kat ve diğer beş katta yer alan geniş galerilere doğal aydınlanma sağlıyordu. Memurlar, uzun masalarda karşılıklı olarak veya sıralar halinde dizilmiş küçük masalarda oturarak siparişleri alıyor, başvurulara cevap veriyorlardı. Personelin dinlenme zamanında kullanacakları kütüphaneler, eğitim ve dinlenme odaları, banyolar ana binaya ek özel bir bölümde planlanmıştı. Yirminci yüzyılda standart hale gelecek sosyal imkanlar bu binada ilk kez uygulanmaktaydı. Şirket yöneticileri bu iş için ayrılan alanlarda sosyal aktiviteler, konserler ve seminerler düzenliyorlardı. Larkin binası, yalnızca çalışanlara sağladığı imkanlar bakımından değil, çağının çok ilerisinde mekan kurgusuna sahip bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 2.17: (Larkin: 1993) Frank Lloyd Wright, Larkin Mail Order Co. Binası, 1904 New York Buffalo

Şekil 2.18: (Larkin: 1993) Larkin Mail Order Co. Binası, a. plan, b. galeriden görünüm, 1904 New York Buffalo

Wright'ın yenilikçi yapılarının ve birkaç farklı örneğin dışında ofis yapıları klasik hücre yapılı plan tipinde yapılıyordu. “ Yirminci yüzyıl başında Avrupa ve Amerika gökdelen çılgınlığını izliyordu. Mimarlar esnek kullanım sağlayan planları tercih ediyordu. Buna rağmen açık planlı ofisler yerine, koridorlar etrafında dizilen sonsuz hücre odaların bulunduğu ofisler, yirmili yıllarda çok yaygındı. Bu kurgu

bürokratik yapılanmanın üstten alt kademelere uzanan monoton işleyişini yansıtıyordu. Ticaretin bürokratikleşmesi ile burjuvazi, özel sekreter kullanımından maaşlı memur kullanımına geçti. 1925'te Almanya'da çalışan kesimin %17 'si bu meslek grubundaydı. Oysa 1895'lerde bu rakam yalnızca %3 idi. Bu yeni orta sınıflar kendilerini 'mavi yakalı' olarak tarif edilen işçi kesiminden ayırmak için, daha üst statüyü ifade eden 'beyaz yakalı' tanımını kullandılar.” **Marmot A., Eley J., (2000,17)**

Yirminci yüzyılın ilk yarısında Kuzey Amerika'daki büyük kentlerde çok sayıda yüksek katlı ofis yapısı yapıldı. Yüzyılın simgesi haline gelen gökdelenler kentlerin silüetini ve kimliğini oluşturdu. Amerika'da yatırımcıların, şirketlerin, spekülâtörlerin ve diğer baskı gruplarının arsa değerini maksimize etme, daha büyük ve yüksek yapı yapma yönündeki taleplerinin önünde, kamu menfaatini koruyucu yasal bir engel bulunmuyordu.

“1880 lerde Chicago'da ofis alanına olan büyük talep bina değerlerini olağanüstü arttırdı. Bina yüksekliği ve derinliğinde bir yasal sınırlama olmaması, ekonomi ve yatırımcıların maksimum kar elde etme isteği, binaların formlarını ve plan tiplerini belirledi. Ofis kulelerinin yapıldığı ilk dönemlerde elektrik ışığı daktilo ile yazmaya yeterli aydınlatmayı sağlamadığından, doğal ışık alma limitleri spekülâtörleri sınırlandırıyor. Buna rağmen sekiz, on metreyi bulan oda derinlikleri Avrupa'daki benzerlerinden fazla idi. Avrupa'daki gibi, her iki tarafta dizilen odaların oluşturduğu kat planları yine geçerli idi, çünkü odaların derinliğinin fazla olması mekanı bölmeye yarıyordu. Kat planları daha küçük ofis modüllerine bölünüyordu; özellikle iki küçük oda, sekreterin kullandığı odanın arkasında yer alıyordu. Bu tipik Amerikan kat planı modülü tek başına veya gruplar halinde kiralanabiliyordu. Daha büyük kuruluşlar birkaç katı birden kirayıp, çelik iskelet sistemin imkanlarını kullanarak fazla bölünmemiş ofislerde çalışıyorlardı. Bunlar daha sonraları sıkça kullanılacak olan Amerikan açık planlı ofislerinin ilk örnekleriydi.” **Marmot A., Eley J., (2000,16)**

Avrupa'da ise durum daha farklıydı. Büyük Avrupa şehirleri eski yerleşimler olduklarından tarihi nitelikte kent dokusuna sahiptiler. Almanya'da yasayla tarif edilen bina yükseklikleri ofis binalarında düşey büyümeyi sınırlandırıyor. Ortalama beş katlı ofis yapılarında onsekizinci yüzyıl yapılarının plan şemaları kullanılıyor, binaların doğal ışık ve hava alabilmesi için yasa gereği yapı derinliği sınırlı

tutuluyordu. Almanya, Hollanda ve İskandinavya’da çalışanları temsil eden organizasyonlar, çalışma ortamlarının kalitesi hakkında karar veren mekanizmalar içinde bulunuyorlardı.

“Sonuç olarak ofis tasarımları kullanıcı tercihlerini ve taleplerini ifade ederken, binalara dar uzun bir şekil verilerek çalışanların doğrudan dış mekanı görmesi sağlanıyordu. Çoğunlukla hücre ofis olarak tasarlanan bu binalar, çalışanların sağlık ve güvenlikleri ön planda tutularak, çevreci bir yaklaşımla planlanmışlardı.

Bu tarihi politik ve sosyal etkiler, Kuzey Avrupa ofis binalarının, Amerika’dakilere her bakımdan farklı şekillenmesini sağladı. Gökdelen değil, daha alçak, kent merkezinde değil banliyölerde, cephe derinlikleri daha dar, air condition yerine tabii havalandırmaya sahip, yalnızca şirket üst yönetimi yerine her seviyede çalışanların fikirleri dikkate alınarak planlanmış yapılardan söz edilmektedir. Kuzey Avrupa tarzı ofisler, dünya sahnesinde fazla etkili olmasalar dahi, ofis tasarımının nasıl olması gerektiği konusunda çok farklı bir yaklaşım ortaya koymuş ve dünyadaki en kaliteli çalışma ortamını yaratmıştır” Duffy F., (1997, 34)

Şekil 2.19: Chicago kenti silüeti, Amerikan kent merkezlerindeki yüksek yoğunluklu yapılanmaya iyi bir örnek.

Şekil 2.20: (Duffy:1997) Stockholm kenti, birçok Avrupa kenti gibi nispeten daha düşük yoğunlukla yapılmış.

Taylorizm

“Ofis yapılarının bir bina tipi olarak ortaya çıktığı dönemde etkin olan iş idaresi felsefesi Taylorizm idi. Taylor’un üzerinde önemle durduğu düzen, hiyerarşi, denetim, gibi kavramlar yirminci yüzyılın gelişini haber veren bu bina türünün ayrılmaz bir parçası olarak kabul ediliyordu” **Duffy F., (1997,16)**

Frederick Taylor 1911’de yazdığı ‘Bilimsel yönetimin ilkeleri’ kitabında yeni bir iş yönetimi öğretisi tarif ediyordu. Bethlehem demir-çelik fabrikalarındaki üretim metotlarını inceleyerek geliştirdiği bu felsefe, tüm dünyada, özel ve kamu sektöründe, uzun yıllar boyunca etkin bir biçimde uygulanmıştır. Taylorizm, bir işletmede teknik standartların ve iş standartlarının tanımlanmasını önerir. Her düzeyde çalışanların yapması gereken, ortaya koyulmuş olan teknik ve iş standartlarını takip etmektir.

Taylor’un Bilimsel Yönetim prensipleri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- İş mümkün olduğunca küçük parçalara ayrılmıştır.
- Her işin nasıl yürütüleceğini tanımlayan standart metotlar geliştirilmiştir.
- Her iş için, uygun özelliklerde kişiler seçilmektedir.
- Çalışanlar, daha önce tanımlanmış standart metotlara göre eğitilmektedir.
- İşleri planlayarak ve aksamaları önleyerek çalışmaya destek olunmaktadır.
- Ürün artışına göre personel gelirinde artış sağlanmaktadır.

Taylor’dan sonra yönetim bilimi alanında yenilikler getiren bir başka isim Henri Fayol’dur. Merkeziyetçi bir yönetim biçimi öneren Fayol, çalışanların iş yapmasını sağlamak için sıkı bir kontrol, ödül ve ceza sistemi üzerinde durmuştur.

Klasik yönetim teorisyenlerinden üçüncüsü olan Max Weber ise hiyerarşik yönetim içinde alt-üst ilişkilerinin etkin olduğu bürokratik bir yönetim öneriyordu.

“Ofislerin Taylorist yöntemlerle nasıl yönetileceğini anlatan kitaplar 20. yüzyılın hemen başında Kuzey Amerika’da yayınlandı. Bu görüşler, Avrupa’ya da yayıldı ancak orada daha geleneksel bir yaklaşım hakimdi ve çok da coşku ile karşılanmamıştı. Atlantığın iki yakasında da uygulanan, bireyselleşmiş iş düzeni, iş saatlerine uyum, ve tasarruflu davranmaktı. Sıradan çalışanlardan akıl yürütme ve yaratıcılık beklenmiyordu. İş saatlerinde ofiste bulunma ve uyumlu çalışma önemli bulunuyordu, çünkü dönemin iletişim aletleri olan telefon ve daktiloyu kullanan

memurlar aynı mekanda çalışıyorlardı. Denetim ise Taylorist ofis yönetiminin önemli bir enstrümanı idi. Üstleri tarafından göz altında tutulmayan ve kendi başına kalan çalışanlara pek güvenilmiyor kendilerinden beklenen makine benzeri tavrın dışına çıkacakları düşünülüyordu. Giyim kuşam, hal ve tavırlarda kabul edilmiş normlar geçerli idi.” **Duffy F., (1997,16)**

“İş süreçlerinin optimizasyonu ile ilgili yaklaşımlar bina planlarına yansırken (Larkin firması, çalışanların refahını düşündüğünü ifade etse de) teorik temellerini Max Weber’in ‘Wirtschaft und Gesellschaft’ ve Henry Fayol’un ‘Administration Industrielle et Generale’ kitaplarından alıyordu. Bu çalışmalar ofislerdeki idari işlerdeki performansın gösterdiği gelişimi Taylorist bir yaklaşımla analiz ediyordu. Yirminci yüzyılın ilk otuz yılında ofis çalışması dramatik bir değişiklik göstermişti. Görevlerin uzmanlık alanlarına ayrılması ve standartlaşması, iş sürecinin sistematize edilmesi, işgücünün daha verimli kullanılması, firmaların yeniden yapılanmalarındaki temel dürtülerdi. Modern şirketlerin en belirgin özelliği, hiyerarşik organizasyon olmuştu. Erken dönemlerinde bu yaklaşım Amerika’da mükemmel biçimde uygulandı. Şirketlerin piramidal yapılanması açık plan ofislerinde kendini gösterdi. Patronların ofisleri geri kalanlardan cam bir bölme ile ayrılıyordu. Bu tip ofis organizasyonunun en iyi örneği, Frank Lloyd Wright’ın Wisconsin’de 1936 yılında Johnson Wax firması için tasarlamış olduğu, efsanevi ofis binasıdır. Şirketin onbeş ayrı departmanı, alışlageldiği gibi farklı mekanları kullanmıyor; bunun yerine yukarıdan aydınlanan çok büyük bir holde bir arada bulunuyordu. Yalnızca şirket yöneticilerinin ayrı ofisleri vardı. Firmanın tiyatrosu, squash sahaları ve güneşlenme terasları Larkin firmasının sunduğu imkanların ötesindeydi.” **Marmot A., Eley J., (2000, 17)**

Frank Lloyd Wright, Larkin binasındaki yenilikçi ofis anlayışını bu binada daha da geliştirmişti. İkiyüz elli adet personelin çoğunluğu açık ofis mekanını kullanmakta, yalnızca çok ses üreten meslek grupları ayrı bir bölümde çalışmaktaydı. Mekanda tavandan dolaylı aydınlatma kullanılmış, mantar döşeme ve kauçuk döşeme kaplaması ile ses sorunları iyileştirilmişti.

Şekil 2.21: (Larkin: 1993) **Johnson-Wax yönetim binası, Racine, Frank L. Wright, 1936**

Taylor'un bilimsel yönetim felsefesi, altmışlı yıllardan itibaren bir çok eleştiri almaya başladı. 'İşin bireyselleştirilmesi' ile etkin bir yönetim düzeni kurulabileceği görüşü ciddi olarak eleştirilerek, 'grup çalışması', verimliliği arttıran bir yöntem olarak ortaya koyuldu. Departmanlar arası ilişkinin kesin çizgilerle ayrılması ve her bölümün kendi işinde uzmanlaşması görüşü de eleştiri alan bir başka konu olmuştur. Taylor'un öğretilerini uygulayan organizasyonlarda çalışanların bir makine gibi kendilerine verilen işleri yaptıkları eleştirisi ise, o günün koşullarını değerlendirmekten uzak görünmektedir; çünkü yirminci yüzyılın başlarında eğitim almış iş gücü dünyanın her yerinde yok denecek kadar azdı.

2.3.3. Bürolandschaft ve açık ofis planlaması

1963 yılında, Avrupa'da Wolfgang ve Eberhard Schnelle'nin yönetimindeki Quickborner Team adlı yönetim danışmanı firma tarafından, yenilikçi bir çalışma konsepti ortaya atıldı. Douglas McGregor'un fikirlerinden etkilenen bu sistemde her seviyeden eleman, açık ofis düzeninde birarada çalışıyor, hiyerarşiden uzak bir ortam, iletişim ve katılımı artırıyor. Çalışanlar mekanda istedikleri gibi hareket edebiliyorlar, hiyerarşik kısıtlamalarla karşılaşmıyorlardı. Hiyerarşik düzene uygun

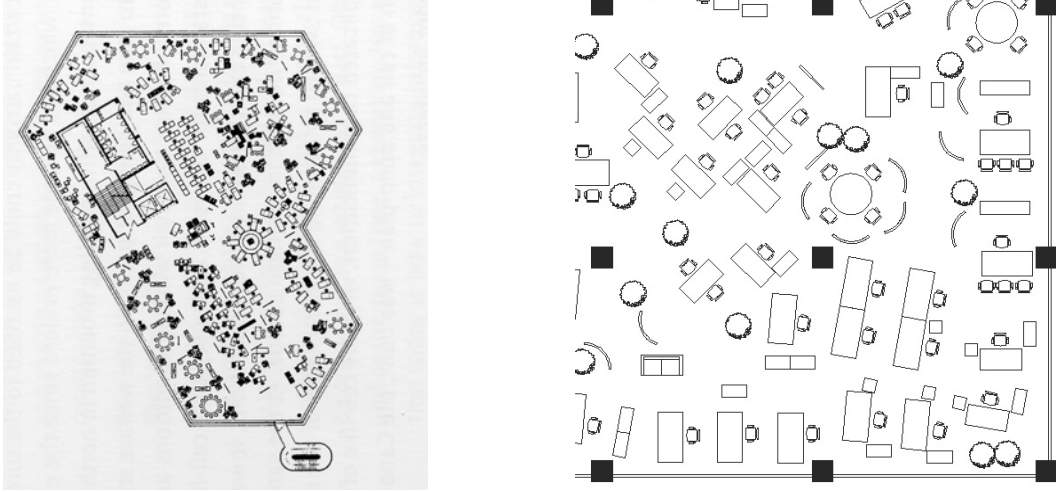
düşey iletişimin yerini, yatay iletişim almıştı. Bu yaklaşım, otoriteye karşı olan ve öğrenci olaylarıyla hatırlanan altmışlı yılların ruhuna uygun düşüyordu.

“Ofis mobilyası üreticisi olan Schnelle kardeşler bütün bu yaklaşımları birleştirip çekici bir tasarım ve yönetim paketi haline getirerek, çalışanlar arası statü farkını yok sayan ve iletişimi güçlendiren bir sistem ortaya koydular. ‘Bürolandschaft’ olarak bilinen bu yöntem, tamamen açık plan yerleşimi, duvardan duvara halı kaplı, dekoratif bitkiler, mola alanlarını kapsayan, derin plana sahip ofis binalarının kullanımını öneriyordu.” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 35)**

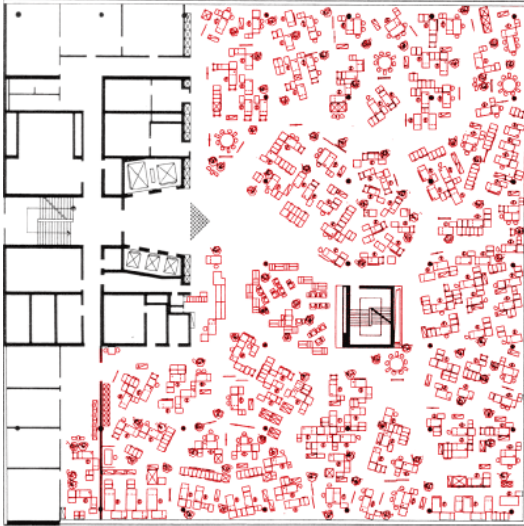
“20.yy çalışma hayatında en önemli buluşlardan biri insan kaynaklarının değerinin anlaşılması oldu. Çalışan insanlar arası gayriresmi iletişimin kuvvetlendirilmesi ile yönetim mekanizmasının etkinliği artırılabilirdi. Günlük rutin işlerin yürütülmesinden, bağımsız bilgi üretimine kadar, günümüzdeki tüm çalışma modelleri için bu fikir, ofis organizasyon şemalarını şekillendirmekte. ‘Bürolandschaft’ olarak tanımlanan bu kavram bu gün de yenilikçi ofis konseptlerinin esasını teşkil ediyor.” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 19)**

“Bürolandschaft savunucularının ana teması, ofislerin fabrikalara benzer biçimde geniş kişisel alanlara ihtiyacı olduğuna dayanmaktadır. Ofisler bilginin kağıda ya da teybe döküldüğü, telefon kablolarıyla beslenip çoğaldığı, yoğunlaştırılıp kararlar haline getirildiği fabrikalardır. Bilgi, kimyasallardan oluşan bu çorbanın üretimindeki ana maddedir. Bürolandschaft ile ilgili yazılan ilk metinler bu düşünce temelinde şekillenmiştir. Birdenbire bütün organizasyonlar iletişim ağırlıklı bir dönüşüm göstermişler ve tasarımcılar bu talebe cevap verebilmek için mümkün olduğunca geniş ve kolonsuz alanlar tasarlamaya yönelmişlerdir.” **Lorenzen H.J., Jaeger D., (1968)**

Batı Almanya'nın Nordhorn şehrinde yapılan Ninoflax binası (1963) Avrupa'nın, Dupond Ofis binası ise Kuzey Amerika'nın ilk 'Bürolandschaft' binasıydı. Her iki projeyi de Quickborner Team tasarlamıştı.

Şekil 2.22: Solda Ninoflax binası (1963) sağda Osram binasında masaların organik geometride düzenlenmesi, yuvarlak bölücüler, saksılı bitkiler

Şekil 2.23: Burolandschaft tarzında planlanan Osram binası 1963, Münih

Şekil 2.24: Osram binasından iç mekan görünümü

2.3.4. Karma ofis ve ‘Cubicle’ sistemi

Bürolandschaft sistemi kişiye ait özel alanların olmayışı, daktilo ve telefon görüşmelerinden oluşan yüksek gürültü seviyesi, güneş ışığından yoksunluk gibi olumsuz yanlara sahipti. 1971 petrol krizi sonrasında, suni havalandırma sorunları daha fazla hissedilirken, bürolandschaft kısa sürede gözden düştü.

Batı dünyası bu sorunlara iki farklı bakışla yaklaşarak çözüm üretti. Avrupa’nın refah düzeyi yüksek şehirlerinde çalışan kesim, ofis koşullarının bütün çalışanlar için aynı derecede iyileştirilmesi için baskı oluşturuyordu. Hücre benzeri ofis ortamları, doğal ışık ve havalandırma imkanlarına sahip olmaları bakımından, beklenen standartları sağlıyordu.

Avrupa’da açık ofis ve hücre ofisler birlikte düzenlenerek, karma ofisler ortaya çıktı ve yaygınlaştı. Karma ofis, çalışan kişinin kendine ait, sessiz, konsantrasyon gerektiren işleri yapabileceği bir yere ihtiyacı olduğu düşüncesinden ortaya çıkmıştı. Bu sistem bina cephesine yakın bir konumda, yaklaşık altı m² büyüklüğünde cam veya yarı şeffaf malzeme ile bölünmüş hücre türünde mekanları kapsamaktadır. Binanın orta kısmında yer alan bölümde ise açık ofis çalışma alanları ve ortak kullandaki ekipmanlar yer almaktadır. İlk karma ofis olan Canon Binası, 1978 yılında, Solna’da, Tengboom Architects tarafından yapıldı.

Amerika’da ise piyasa ekonomisinin kuralları mekan tasarımını daha fazla etkiliyordu. Binalar çoğunlukla kiralık olarak düşünülüyor, belirli bir firmaya özel olarak inşaa edilmiyorlardı. Amerika’da karma ofis sisteminin karşılığı ‘cubicle’ sistem olarak uygulama alanı buldu. 1968 Yılında Robert Propst, ve Herman Miller ‘Action Office’ tasarımıyla açık ofis içinde uygulanan modüler masalar, raflar ve bölücü elemanların oluşturduğu *cubicle* modelini yarattı. Bu sistem tümüyle hareketli olduğu için, değişen ihtiyaçlara göre çalışma alanına yeniden şekil verilebiliyordu. Fonksiyonel tarzda tasarlanan raflar sayesinde gerekli evraklar, pratik bir biçimde, el altında bulunuyordu. Sistemde bölücü elemanların yüksekliği fazla olmadığı için, açık ofisin çalışma birimleri arasındaki görsel iletişim avantajına sahipti. Cubicle sistem, yeterli ses izolasyonu sağlamaması, kişiye özel alan yaratmaması, havalandırmanın zonlanamaması ve büro içi yoğunluğun yüksekliği bakımından eleştirilmektedir.

Günümüzde de yaygın olarak kullanılan bu sistemin sonucu olarak, ofis mimari tasarımı binanın dış kabuğu (shell) ve sirkülasyon, servis ve lobi alanlarını (core) kapsamaktadır. Bina içi bölmeler ise, ağırlıklıla prefabrik mobilya sistemleri ile oluşturulmaktadır.

Bürolandschaft'tan başlayarak altmışlı yıllarda ofis tasarımına yapıeni bir bakış açısı hakim olmuştur. Artık ofis, yatay ilişkilerin hakim olduğu dinamik bir alan olarak ele alınmaktadır. Bu anlayış günümüz ofislerindeki mekan kurgusuna da ışık tutmaktadır.

Şekil 2.25: Herman Miller tasarımı cubicle görünümü

3. 1980 SONRASINDA İŞ HAYATI

3.1. İş hayatını Değiştiren Etkiler

3.1.1. İletişim ve Bilgi Teknolojisindeki Büyük Gelişim

İletişim araçları, tarihsel süreç boyunca çalışma yaşamındaki işlerlik üzerinde etkili olmuştur. Yirminci yüzyılda iletişim ve bilgi teknolojisi baş döndürücü bir hızla gelişmiş, kişisel bilgisayarların icadı ile bu işlerlik yeni bir boyuta taşınmıştır. Söz konusu yenilikler, tarihsel kökleri ile birlikte, aşağıdaki tabloda kısaca özetlenmiştir.

YIL	İLETİŞİM ve BİLGİ TEKNOLOJİSİNDEKİ YENİLİKLER
2. yüzyıl	Kağıt, mürekkep
5. yüzyıl	Blok basım
9. yüzyıl	Kitaplar
15. yüzyıl	Matbaa, düzenli posta
17. yüzyıl	Günlük gazeteler, halk kütüphaneleri
18. yüzyıl	Daktilo, sinyal sistemi
1835	Telgrafın keşfi, Samuel Morse
1839	İngiltere’de fotoğraf üretimi
1858	Okyanus ötesi iletişim, Atlantik kablo bağlantısı
1864	Elektromagnetik dalga teorisi, radyo dalgalarının yayılmasının temeli, James Maxwell
1868	Seri üretim daktilo Patent: Christopher Sholes, Carlos Glidden, Samuel W. Soule
1873	New York’da ilk günlük gazete
1875	Telefonun icadı, Alexander Graham Bell
1878	Disk ve silindirlere ses kaydı, Thomas Edison
1895	İlk telsiz telgraf, Guglielmo Marconi
1895	İlk Sinema filmi
1901	İlk elektrikli daktilo
20.yüzyıl	
1905	Yellow pages (iş rehberi)
1906	İlk telsiz bağlantı
1912	İlk uçak postası
1919	İlk radyo istasyonu Pittsburg, PA
1926	Atlantik üzerinden radyo iletişimi
1928	Teletype makinası
1932	Londra’da The Times gazetesinde yeni bir yazı karakteri: The Times Roman
1935	İlk elektrikli daktilo; IBM
1937	Fotokopi Makinası, Carlson

1939	İlk düzenli televizyon yayını
1942	Renkli baskı; Kodacolor
1948	İlk longplay plak
1941-1949	İlk digital bilgisayarlar
1949	45 lik plakçalar, RCA
1949	Hoperlor tertibatı, Hanry Olsen
1950	Renkli televizyon yayını
1950	İlk kasetçalar
1955	İlk transistör radyo
1960	Xerox fotokopi makinası
1963	İlk transistör kayıt cihazı
1964	İlk kompakt kaset
1963	İlk video kayıt cihazı, Sony
1966	İlk faks makinası, Xerox
1968	Dünya çevresinde uydu ağı; global iletişim
1968	İlk cep kasetçaları
1970	Bilgisayar için floppy disk ve video kasetçalar
1972	ARPANet üzerinden ilk e-mail, Raymond Samuel Tomlinson
1978	İlk dijital kayıt
1979	Sony Walkman
1981	Betacam Tape yayın formatı, Sony
1981**	IBM PC
1983	İlk CD çalar, Sony; Philips
1983**	Gavilan SC, ilk dizüstü bilgisayar
1991**	İnternetin ortaya çıkışı, Timoty Berners-Lee
1996	İlk DVD , Sony
1997	Telefon ile web ortamına ulaşımı sağlayan browser, WAP
1998	Palm-top bilgisayarlar
1998	Cep telefonları, GSM (Global System for Mobile)
1998	HDTV
1999	ADSL, 50 kat hızlı internet
2000	GPRS; sürekli hızlı mobil internet
2001	İnternet üzerinde ilk sanal toplantı
	İlk giyilebilir PC Panasonic, Toughbook CF 07,
	Yeni kablosuz teknolojiler Bluetooth, Blackberry WI-FI Lokal Alan

Tablo 1: İletişim araçlarının tarihsel süreç içindeki gelişimi

Kişisel bilgisayarların icadı ile, bilgisayarlar kendilerine ait odalardan çıkıp ofislerin her yerine dağıldılar. On yıl gibi kısa bir süre içinde evlerde ve ofislerde yaygın hale gelerek iş hayatını dramatik bir şekilde değiştirdiler. Kişisel bilgisayarların güçlü etkisiyle, küresel boyutta iletişim ağları oluştu. Mobil teknolojilerin gelişmesi, cihazlarının yaygınlaşması ve ebatlarının küçülmesi işin tabiatını tamamen değiştirerek, onu yer ve mekandan ayırdı.

3.1.2. Küreselleşme Süreci

İletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve diğer sosyal oluşumlar, küreselleşme olarak anılan ekonomik ve sosyal alandaki yeni süreçleri başlattı. 1980' li yıllardan sonra dünya üzerindeki ideolojik kutuplaşmaların yumuşaması sonucu ekonomik ilişkiler yaygın hale geldi. Ülkelerin sınırlarındaki yasakların azaltılması veya tamamen kaldırılması sonucu sınırlar geçirgen hale gelerek üretim, değişim ve kültür alanında entegrasyon sağlandı.

“Amerikan Ulusal Savunma Enstitüsü Küreselleşmeyi ‘malların, hizmetlerin, paranın, teknolojinin, fikirlerin, enformasyonun, kültürün ve halkların hızlı ve sürekli bir biçimde sınır ötesine akışı’ biçiminde tanımlamaktadır. Bu enstitünün yaptığı bir çalışmaya göre küreselleşme sayesinde ülkelerin ekonomileri arasında daha önce örneği görülmemiş bir bütünleşme sağlanmakta, bir enformasyon devrimi yaşanmakta ve pazarlar, şirketler, örgütler ve yönetim uluslararası hale gelmektedir” **Öymen O., (2000, 26)**

Bu tanımdan her ülkenin sınırlarındaki geçirgenlik oranının aynı olduğu anlaşılmalıdır. Söz konusu geçirgenliğin, küresel ölçekte ekonomik olarak güçlü olan ülkeler lehine düzenlendiği unutulmamalıdır.

“Artan kısmi ticari serbestlik ile birlikte dünya üzerindeki mal, hizmet, bilgi ve sermaye hareketleri hızlanmıştır. Bu ise işletmelere dünyanın değişik bölgelerinde daha kolay ticari faaliyet yapabilme olanağı sağlamaktadır. Böyle bir ortamda ülke sınırları içerisinde faaliyet gösteren küçük yerel işletmeler de etkilenmektedir. Çünkü daha önceleri yerel pazar içerisinde, yerel müşterilere hitap eden bir küçük işletme, küreselleşme sürecindeki hızlanma ile birlikte, doğrudan küresel alanda faaliyet gösteren çokuluslu işletmelerin rekabeti ile karşı karşıya kalmıştır. Böyle bir rekabet ortamında bu tür işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri oldukça güçtür.” **Tagraf H., (2002,c:3,s:2)**

Yeni küresel ekonomik düzende şirketler hayatta kalabilmek için, maruz kaldıkları olağanüstü rekabet koşullarına ve iş hayatının değişen yapısına uyum göstermek ve örgüt yapılarını gözden geçirmek zorundadırlar.

3.2. İş Hayatında Meydana Gelen Değişiklikler

3.2.1. İş Hayatının Örgütlenmesindeki Değişim

İkinci bölümde kısaca özetlenen etkiler iş hayatının yapısı, içeriği ve uygulanış biçimleri üzerinde büyük değişiklikler meydana getirdi. Şirketler, bütün dünya üzerine yayılan rekabetçi ortamda daha çevik olmak ve müşteri odaklı davranmak durumunda kaldılar.

“Günümüz dünyasında iş hayatı artık

- Daha fazla (karmaşık biçimde) akıllı yürütmeye dayalı,
- Daha katılımcı ve takım bazlı,
- Daha fazla sosyal becerilere dayanan,
- Daha fazla teknolojik yetenek gerektiren,
- Daha fazla zaman baskısı altında,
- Daha mobil ve coğrafyadan bağımsız durumdadır.

Günümüz dünyasında çalıştığınız şirket, rekabet baskısı ve teknolojik yarışa bağlı olarak farklı olacaktır. Günümüz şirketleri:

- Daha yatay örgütlenmiş ve hızlı hareket eder özellikte,
- Daha fazla müşteri odaklı,
- Rekabetin gerektirdiği dinamizme ve strateji üretmeye yatkın,
- Karar üretmede daha az hiyerarşik,
- Sürekli iş garantisi ve yaşam boyu kariyer sağlama eğilimi olmayan,
- Rekabet avantajını korumak için sürekli organizasyonunu yenileyen özellikte olmalıdır.” (1) Heerwagen J.

Lean (yalın) organizasyon:

Şirketler, hiyerarşik organizasyon yapılarından kurtularak daha sade ve yatay şekilde örgütlenmiş yapılara doğru yöneldiler. Lean (yalın) organizasyon düşüncesi Toyota firmasında 1970’lerde uygulanmış ve büyük bir başarı sağlamıştı. Bu organizasyon modeli, günümüzde şirketlerin yönetim anlayışlarını etkilemektedir.

---

(1) <http://www.wbdg.org/resources/chngorgwork.php>

Yalın organizasyonun ana hatları:

- Yalın düşünce bir hayat felsefesidir ve sürekli iyileştime (*kaizen*) odaklıdır.
- Değeri, müşterinin bakış açısından tarif eder.
- İş akışlarındaki kayıpları elimine etmeye odaklanmış teknikler üretir.
- Şirket aktivitelerini ve iş akışını müşteriye değer ekleyecek şekilde yeniden tanımlar ve aktiviteler arasında bağlar kurar (değer zinciri).

Şirketlerin mevcut organizasyon yapılarını yalın örgütlenme felsefesine uygun hale getirmek için bir dizi değişim yapılması gerekiyordu. Bu yıllarda hızla gelişen internet, mobil bilgisayarlar, avuçiçi iletişim cihazları sözkonusu değişikliklere teknik altyapı sağladı.

“Anahtar organizasyonel değişimler:

- Azaltılmış hiyerarşik yapı. Hiyerarşik yapı ağırdır ve daha kısa üretim süreci, sürekli değişim gibi değişen pazar taleplerine hızlı cevap veremez. Hiyerarşik yapıların yerini daha az katman içeren, yaygın karar yetkisine sahip, çapraz üniteli organizasyon grupları almaktadır
- Organizasyonlar daha yatay hale geldikçe şirketlerin birlikte çalışma ihtiyacı içinde olan farklı kısımları arasındaki sınırlar erimektedir. Departmanlar ve iş kategorileri arasındaki (müdür, profesyonel, teknik eleman gibi) farklar azalmakta, bilgi ve görev değişiminin yolu açılmaktadır.
- Takımlar temel yapı taşlarıdır; takım bazlı organizasyonel yapı hızlı karar alma, iş akışının sürekliliğini sağlar.
- Yeni yönetim anlayışları: İşçiler artık kural ve emirler ile değil şirket amaçlarının kavratılması ile yönetilmektedir. Sınırların daha az bariz hale gelişi organizasyonel rolleri de etkilemektedir. Çalışanlar daha fazla karar yetkisine sahip oldukça, yöneticiler kumanda etmektense sosyal destek veren veya koçluk yapan kişiler haline gelmektedir.
- Sürekli değişim: Organizasyonlar yeniden yapılanmayı sürdürmek zorundadırlar. Değişim büyük küçük veya dağınık şekilde gerçekleşse de sürekliliği önemlidir. Kling ve Zmuidzinis üç tür değişim tanımlıyor:
'metamorphosis' 'başkalaşım': temel yapılanma,

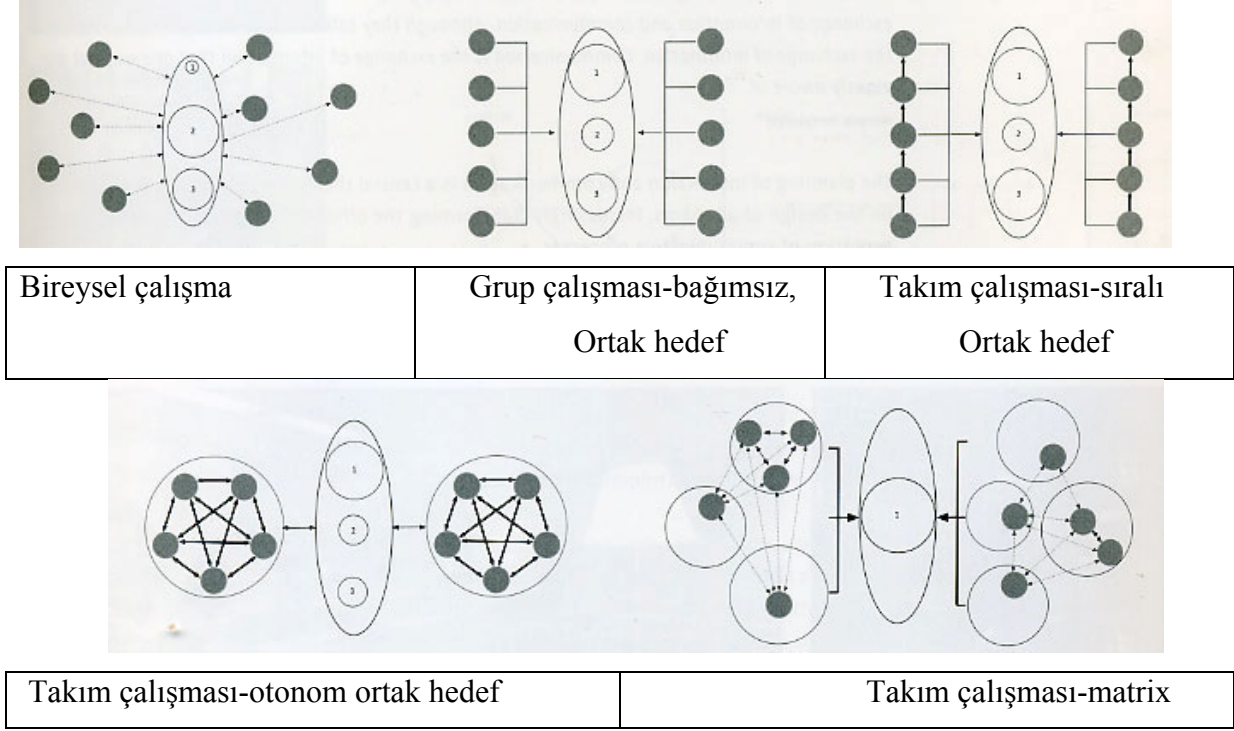
‘migration’ ‘göç etme’: yeni bir yapıya doğru değişim,
 ‘elaboration’ ‘detaylandırma’: bazı çalışma biçimlerini geliştiren dokunuşlar.”

(2)Heerwagen J.,

Takımlar halinde çalışma biçimleri

Ofis çalışması, bireyler, gruplar veya takımlar tarafından gerçekleştirilir. Grup çalışmasında görevin bütünü çalışmayı yürüten kişiler ya da uzmanlar arasında bölüştürülmüştür. Bu kişiler nispeten daha otonom çalışırlar. Oysa ortak amaç etrafında oluşturulan takım çalışmasının temelinde bireyler arası karşılıklı iletişim yatmaktadır. Farklı takım çalışması türleri aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

- **“Sıralı takım (sequential),** bilgi ve veri akışı ile karakterize edilir. Her adımdaki gelişme bir öncekine bağlı olduğundan buna uygun bir organizasyon yapısı vardır.
- **Matrix takım,** özel görevlerin yerine getirilmesi amacıyla farklı alanlarda güçlü olan bireyleri biraraya getirir. Farklı departmanlardan çalışanlardan oluştuğu için çift yönlü fonksiyonlu, çoklu disiplinli, mekansal şartlardan bağımsız şekilde organize olmuştur.
- **Bağımsız takım** da iki yönlü fonksiyonludur ancak elemanlar aynı departmana aittir. Takım merkezi olarak konumlanmıştır. Bu yüzden grup proseslerine göre daha fazla yoğunluk söz konusudur. Burada bir görevi yerine getirmek için özel bilgiye sahip elemanların etkili bir kombinasyonunu sağlamak önem taşır.” Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 73)

Şekil 3.1: (Hascher:2002) Çalışma biçimlerinin yapısı ve aralarındaki iletişim ilişkisi.

3.2.2. Çalışanlar ve işverenler cephesindeki değişim

İş hayatının yeni işleyiş biçimi, onu yürüten oyuncular için de değişim ve farklı vasıflara sahip olmak anlamına gelmektedir.

Zihinsel becerilerin gerekliliği:

İş hayatı son derece karmaşık hale geldiğinden, çalışanların yalnızca kendi işlerini yapmaları değil, diğerleri ile takımlar halinde karşılıklı iletişim içinde çalışmalarını gerekmektedir. Bu durum ise daha fazla şey hakkında bilgi sahibi olmayı ve analitik davranmayı gerektirir. Aniden gelişen durumlarda çabuk adaptasyon, bağımsız karar geliştirme ve inisiyatif kullanma her düzeyde personelden beklenen özellik haline gelmiştir.

Farklı düşünme pratiği:

Takımlar yaratıcı olmak için, farklı açılardan bakma ve bu bakış açılarının sentezini yapma becerisini kazanmak durumundadırlar.

Sürekli Eğitim:

Çalışanlar teknolojik konularda ve kendi alanlarındaki yenilikleri takip etmek için sürekli eğitimi esas almak zorundadırlar. Bu anlamda iş yeri, bir bakıma devam eden eğitim merkezi olmak durumundadır.

Sosyal becerilerin gerekliliği:

İş hayatı giderek daha fazla karşılıklı iletişimi gerekli kılmaktadır. Çalışanların sosyal becerilerinin (duygusal işgücü) gelişmiş olması gereklidir, çünkü:

- **Takımlar halinde çalışma becerisi:** Grup hedeflerinin tespiti, çalışma metodlarının oluşturulması sürecinde takım üyelerinin sosyal becerileri öne çıkar. Farklı fikirler söz konusu olduğunda karşısındakini anlamak ve konuları uygun çözüme ulaştırmak için iyi dinleme, tartışma ve pazarlık yapma becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir.
- **Karşılıklı güven ortamı:** Çalışanlar birbirlerine güvenirlerse ortak hedefler doğrultusunda daha uyumlu çalışırlar ve zorluklar karşısında birbirlerine destek olurlar. Güven ortamı yaratıcılığı ve üretkenliği destekler.
- **Birlikte öğrenme:** Organizasyonlar, şirket içinde beraber öğrenme yöntemi ile çalışanlar arasındaki iyi ilişkileri güçlendirmektedirler. Birlikte öğrenirken, hatalardan ders alma, görüşleri tartışma, problem çözme yeteneklerini geliştirme gibi kazanımlar elde edilebilir.

3.2.3. Çalışma Mekanındaki Değişim

İş hayatının değişimine paralel olarak iş mekanı da değişmektedir. Her organizasyonun kendi örgütsel yapısına ve iş koluna uygun mekansal çözümler farklı olabilir. Yeni iş hayatına uygun çalışma mekanları bu çalışmanın daha sonraki bölümlerinde ayrıntılı olarak değerlendirilecektir. Aşağıdaki tabloda genel yaklaşımlar karşılaştırılmaktadır.

Nedenler	Çalışma ortamı ve teknoloji çözümleri	Olumsuz sonuçlar
Daha fazla takımlar halinde çalışma; grupların karşılıklı çalışması; iletişim ve bilgi akışına daha fazla gereksinim duyulması	<ul style="list-style-type: none"> • Daha fazla toplanma alanı • Daha çeşitli toplanma alanları (açık, kapalı, küçük, büyük) • Daha küçük kişisel çalışma alanları • Daha fazla açık kişisel çalışma yerleri • Kişilere özel olmayan çalışma yerleri • Farkındalığı desteklemek için iç mekanın tümünü görme imkanı • Mobil destekler (telefonlar, dizüstü bilgisayarlar, PDAlar, kablosuz yayın) • Kişisel video, hızlı mesaj sistemi, masüstü takım yazılımı • Projeksiyon odalarının daha fazla kullanımı • İş ilerleme durumu ve diğer bilgilerin panoda ilanı • Kişisel konsantrasyon için küçük odalar • Kişisel eşyalar için kilitli dolaplar 	<ul style="list-style-type: none"> • Artan ses • Çalışanların dikkatinin dağılması, işin sık sık bölünmesi • Aşırı iletişim potansiyeli • Kişisel işleri yapmak için zaman yokluğundan kişilerin daha uzun saatler çalışması • Çalışanların daima mevcut olması beklentisi
Nedenler	Çalışma ortamı ve teknoloji çözümleri	Olumsuz sonuçlar
Dünyanın birçok yerine dağılmış çalışma grupları	<ul style="list-style-type: none"> • Video konferansın daha fazla kullanımı, bilgisayar tabanlı takım destekleri • Teknolojik destekli toplantı odaları • Ofis imkanlarının normal çalışma saatleri dışında kullanımı 	<ul style="list-style-type: none"> • Dünyanın farklı coğrafyalarındaki takımlarla görüşmek için iş saatlerinin uzaması • Yüzyüze iletişimin getirdiği güven duygusunun sağlanamaması • Koordinasyonda zorluk • Teknolojik araç kullanımının yarattığı güvenlik sorunları
Yeniden yapılanmanın sürekli şekilde gerçekleşmesi	<ul style="list-style-type: none"> • Hızlı uyumu sağlamak için esnek altyapı • Mobil tefriş 	<ul style="list-style-type: none"> • Akustik problemler • Ergonomik yeterliliğin azalması

		riski
Maliyetin azalması/daha etkin mekan kullanımı	<ul style="list-style-type: none"> • Paylaşılan veya sahihsiz çalışma yerleri • Merkezi dosyalama sistemi • Çalışma ünitesi (cubicle vb) ebadının küçülmesi ve toplam yoğunluğun artışı • Ofis genelinde değişik iş biçimlerini ikame edecek daha fazla mekansal çeşitlilik 	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışanların dikkatinin dağılması, işin sık sık bölünmesi • Artan ses • Çalışanların itiraz etmesi olasılığı • Kağıt ağırlıklı işlerde zorluk çıkması
İş hayatının kalitesinde artış ve bunun yeni elemanları etkilemesi	<ul style="list-style-type: none"> • Günışığının eşit dağılımı • Mekanın eşit ve adil kullanımı • Stres azaltıcı sessiz bölgelerin tasarlanması 	<ul style="list-style-type: none"> • Hiyerarşik mekan kullanımı yanlılarının direnci

Tablo2: Yeni çalışma ortamlarının nedenleri ve sonuçları ile değerlendirilmesi (3)Heerwagen J.

3.2.4 Yeni Ofis Kültürü

İş hayatının, onu uygulayan çalışan ve işverenlerin, çalışma mekanının değişimi yeni bir ofis kültürü yarattı. İletişimin ve onun sayesinde artan yaşamın hızı, işin değişen tabiatı eski ofis kültürünün geçerliliğini yitirmesine neden olmuştu.

Duffy'ye göre eski ve yeni ofis kültürünü oluşturan ana temalar aşağıdaki gibiydi:

“Geleneksel ofislerde:

- Memurların yaptığı işler ofis işinin esasını oluşturur
- Homojen ve aynı düzende sürdüğü için işi yürütmenin belirli yolları vardır.
- Bir çalışma istasyonunu bir kişi dokuzdan beşe kadar kullanır
- Kişileri ve fonksiyonları birbirinden ayıran fiziki bariyerler gibi sınırlar üretir
- Hiyerarşik yapı içinde kişinin ne kadar önemli (ya da önemsiz) olduğunu gösteren işaretler bulunur
- Büyük organizasyonlara, departmanlara küçük olanlardan daha uygundur
- Takım çalışması ve kollektif üretim hakkında hiçbir önerisi yoktur. Bağımsız çalışma esas alınmıştır, kaynaklar paylaşılmaz.

- Gelişmiş bilgi teknolojisi mantığına ve potansiyeline tereddütle yaklaşır. Yeni ofisin fiziki özellikleri; güçlü, birleşik ve entegre bir biçimde bilgi teknolojisine dayanır. Yeni ofis kültürü:
- Zamanı iyi kullanmanın ekonomik önemine özen gösterir. Ofisteki çalışmayı lineer bir çalışma yerine paralel ve seri bir süreç olarak ele alarak, mekan kullanımında etkinliği artırır.
- Sınırlara tahammülü yoktur çünkü gelişmiş organizasyonlar, günümüzde daha kompleks olan sorunları hızlı bir şekilde çözmek için, departmanlar arasında daha fazla iletişime ihtiyaç duyarlar.
- Hiyerarşiden yana değildir, bireyin ne olduğu ile değil ne yapabileceği ile ilgilenir.
- Küçük ve daha hızlı değişebilen organizasyonel birimler önerir. Kuruluşların esas görevlerinden sayılmayan işleri dışarıya yaptırarak onu hantallıktan korur.
- Grup aktiviteleri önem kazanmıştır. Karşılıklı iletişime ve gelişmeye açık olan takımlar, küçük bir kısmı hücresele olsa da; çoğunlukla açık biçimde planlanmış ofisler ile, çok sayıda ve çeşitte toplantı ve projeksiyon alanlarına ihtiyaç duyarlar.
- Rutin memuriyet işleri otomasyonla çözüldüğünden veya dışarıya yaptırıldığından, onların yerini karar üreten yaratıcı takımlar almıştır.
- Bilgi teknolojisinin yaratıcı kullanımına önem verilir.
- İşin üretilmesi ve zamanlamasında önerilecek çeşitli yöntemlerde esneklik söz konusudur.” **Duffy F., (1997, 56)**

	Geleneksel ofis uygulaması	Yeni çalışma yöntemleri
Çalışma kalıpları	-Birbirine benzer klasik prosedürler -Kişisel görevler -Kendi başına çalışma	-Bilgiye dayalı yaratıcı çalışma -Gruplar, takımlar, projeler -Karşılıklı iletişime dayalı iş
Mekanın kullanım biçimleri	Merkezi konumda ofisler, çalışanlar full time olarak dokuzdan beşe kadar kendilerine ait ünitelerde çalışıyorlar. Ofis masa başına bir kişi olarak hiyerarşi dikkate alınarak planlanıyor ve %30 dolulukla çalışıyor.	İşler değişik çalışma yerlerine dağıtılmış (gezgin, mobil, ofiste veya evde), iletişim ağlarıyla birbirine ve merkeze bağlanmış. Bireyler proje takımları halinde çalışıyorlar. İş günü daha düzensiz ama uzamış durumda. Çok fonksiyonlu iş düzenlemeleri mekanı ihtiyaç bazında kullanıyor. Kullanım oranı tama yakın.
Binalarda kullanılan mekan kurgusu ve mobilya biçimleri	Mekansal hiyerarşi, mobilyalar statüye bağlı. Mekanın kişisel kullanımı karşılıklı iletişim güçlendiren toplantı alanlarını üretmiyor.	Çoklu, paylaşılan grup çalışması ve tekli görev yeri kurguları. Yerleşim, plan tipi ve mobilyalar işin akışına uygun olarak tasarlanmış.
Bilgi teknolojilerinin kullanımı	Teknoloji, rutin veri işleme şeklinde ve belli pozisyonlarda kullanılıyor.	Çok çeşitli birimlerde IT ekipmanları mobil olarak kullanılıyor. Teknoloji bilgiye dayalı yaratıcı işlerin üretiminde tekli ve grup olarak kullanılıyor. Yerel bilgisayar ağları kişisel veya dizüstü bilgisayarlar vasıtasıyla birçok IT fonksiyonunu sunarken daha özel ekipmanlar paylaşılıyor.

Tablo3 : Eski ve yeni ofis kültürünün içerdiği çalışma, mekan kullanım biçimleri, mekan kurgusu ve bilgi teknolojilerine yaklaşımın karşılaştırılması . Duffy F., (1997, 58)

4. YENİ OFİSLERDE İÇ MEKANIN TASARLANMASI

4.1. Yeni ofislerde çalışma mekanlarının tasarlanması

Yeni ofis kültürünün en önemli bileşeni karşılıklı iletişim içinde çalışmadır. Ancak bazı iş ve meslek gruplarına dahil olan bireyler, bağımsız (otonom) çalışma yöntemlerini kullanmak durumundadır. Bu iki çalışma yönteminin kullanım oranı ve biçimi ofis mekanını şekillendirir.

Karşılıklı iletişim içinde çalışma:

Ofis çalışanları işlerini, diğer ofis çalışanları ile yüz yüze iletişim kurarak, bir araya gelerek yürütürler. Ortak çalışmaların sıklığı, teknik desteklere ihtiyaç duyulma oranı, yerine getirilen görevlerin niteliği, karşılaşmaları ve onların gerçekleşeceği mekanları çeşitlendirir. Karşılaşmalar resmi, önceden programlanmış olabileceği gibi gayrismi, gündelik veya kendiliğinden gelişen türden olabilir. Bir arada çalışmayı olanaklı hale getirecek mekan ve düzenlemeler verimliliği arttırırken, ofis iç mekan tasarımını doğrudan etkiler. Resmi toplantılar için değişik türde iletişim imkânlarını (projeksiyon, video konferans gibi) içeren değişik ebatta toplantı odaları düzenlenmektedir. Gayrı resmi görüşmeler için kafe benzeri ortamlar fikir alışverişi yapılmasına imkân verir. Kendiliğinden gelişen karşılaşmalar da, özellikle büyük kuruluşlarda, iş verimini geliştirici bir rol oynar. Mecburi olarak uğranan fotokopi yazıcı alanı, kahve makineleri gibi alanlar iyi tasarlandığında rasgele karşılaşmalar uygun ortamlar yaratır. Bina içi sirkülasyon alanları da bu amaçla değerlendirilip mekânsal olarak zenginleştirilen bölgelerdir. Bilgisayar üzerinden, telefonla yapılan görüşme yöntemleri gün geçtikçe daha fazla yapılıyor olsa da bu yöntemler esasen yüz yüze görüşmeye dayalı çalışmaya destek niteliğindedir.

Bağımsız Çalışma (otonomi):

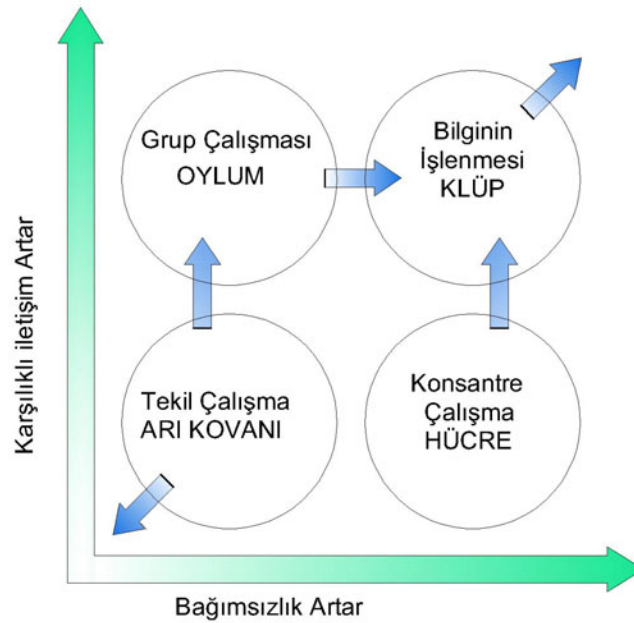
Ofis çalışanı yaptığı işlerin içeriğini ve uygulama yöntemini kendi tayin ediyor, yerini belirliyor ve sorumluluğunu kendi başına taşıyorsa bağımsız veya otonom şekilde çalışıyor demektir. Bu tür çalışma genellikle konsantre olmayı ve bağımsız mekân kullanımını gerektirir.

Geleneksel ofisler, fabrikalara benzer şekilde örgütlenmişlerdi ve kişiler daha önce tanımlanmış olan işlerini, şeflerinin kontrolü altında yürütüyorlardı. Bu tür çalışmada karşılıklı iletişim önemli olmadığı gibi otonomi de gerekli değildi. Yeni ofislerde kullanılan teknik destekler bu tür temel memuriyet işlerinin bazılarının otomasyonla halledilmesini sağladı. Bu işlerin bir kısmı da firma dışındaki alt yüklenicilere ya da daha ucuz hizmet veren ekonomilere yaptırılmaktadır.

Bu tür bir eliminasyondan sonra ofiste kalan işler, entelektüel veya teknik birikim ve becerilere dayanan, daha üst düzeyde işler olmaktadır. Yeni türdeki bu işleri 'bilgiye dayalı işler' olarak adlandırabiliriz. Bu işlerin önemli bir kısmı takım ile birlikte çalışılarak yürütülmekte, karşılıklı iletişimin ağırlıklı olduğu bu yöntemde, otonomi ikinci planda kalmaktadır.

Takım çalışması kadar değerli bir başka çalışma yöntemi ise kişilerin tek başına konsantre olarak otonom biçimde çalışmalarınıdır. Avukatlar ve araştırmacıların tercih ettikleri bu yöntemde karşılıklı iletişim düşük, otonomi yüksektir.

Aşağıdaki diyagramda modern ofislerdeki çalışma düzenleri görülmektedir. Duffy'ye göre bu çalışma düzenleri veya organizasyonel tipler dört grupta karakterize edilmektedir: Arıkovanı, Oylum, Hücre ve Kulüp. Bu dört çalışma biçimi işin türüne göre farklı ağırlıkta olmak üzere bir arada kullanılabilir. Bazı işlerde bir tür daha baskın olmak durumundayken bir diğeri yok denecek kadar az yer işgal edebilir.

Şekil 4.1:Dört ana organizasyonel tip, karşılıklı iletişim içinde veya bağımsız çalışma ilişkileri

4.1.1. Arıkovanı:

Bu çalışma düzeni, adını aldığı arıların çalışmasına benzer. Arı kovanları, hem karşılıklı iletişime gerek duymayan, hem de otonom çalışma olasılığı az olan işler için uygundur. Bu sistemde, yol ve yöntemleri önceden tanımlanmış, rutin işler, dokuz- beş arası mesai veya yirmi dört saatlik vardiya usulünde uygulanır. Bu çalışma biçimi köklerini endüstrinin tekrar edilen türde işlerinden almıştır. Çalışma yeri, açık planda alçak bölme elemanlarıyla bölünmüş ofisler olarak tasarlanır. Personel açık ofis düzeninde ortak mekânı kullansa da, takım halinde, birlikte ve yaratıcı bir üretimden söz edilemez. Bu ofislerin kullanıcıları mevduat bankacılığı, bilgi servisleri (call center), telefonla satış, veri girişi ve değerlendirmesi işi yapan kuruluşlar olabilir. Günümüzde arı kovani düzenindeki çalışma, eskiye oranla daha iyi eğitim görmüş, bağımsız karar üretmeye daha yatkın işgücü tarafından yürütülmektedir.

Şekil 4.2: (Duffy:1999) Arıkovanı tarzında yerleşim, Kirin Brewery Office, Tokyo, Tasarım: Shin Takamatsu

4.1.2. Hücre

Hücre ofisler en eski çalışma mekân biçimi olup, bireysel ve konsantrasyon gerektiren işleri barındırır. Bu ortamlar karşılıklı iletişime fazla ihtiyacı olmayan, otonom çalışma durumunda olan kişilerce kullanılır. Bu çalışma türünde belirli oranda gizlilik ve özel alan ihtiyacı olabilir. Saatle sınırlı olmayan uzun çalışma süreleri söz konusudur, ancak bu kişilerin ofis dışında bulunma ihtimali de çok yüksektir. Çalışma mekânı çoğunlukla karmaşık ve geniş kapsamlı işleri yapmak için gerekli donanıma

sahiptir. Açık ofis içinde genellikle cam bölmelerle veya başka malzemeler ile ayrılmıştır, çünkü günümüz ofislerinde şeffaflık önemli bir tasarım ölçütüdür.

Hiyerarşik piramidal yapılanmaya sahip ofislerde kişinin organizasyondaki yeri, kendisine ayrılan hücre ofis büyüklüğü ile orantılı idi. Günümüzün az katmanlı, yatay örgütlenen kuruluşlarında bu yaklaşım geçerliliğini yitirmiştir. Artık hücre ofisler konsantrasyon gerektiren işler için kişiye özel veya ortak kullanıma uygun olarak tasarlanmaktadır. Hücre ofislerin kullanıcıları; İnsan kaynakları uzmanları, finansman veya muhasebe yöneticileri, hukukçular, bilgisayar bilimi ile uğraşanlardır.

Şekil 4.3: (Duffy:1997) Cam bölme ile oluşturulmuş hücre ofis, Rijksgebouwendienst

4.1.3 Oylum (Den)

Bazı görevlerin yürütülmesinde katılımcı yön ağır basmaktadır. Bu tür işler takım bazında ortak kaynaklar ve ortak mekânlar kullanılarak yürütülmektedir. Oylumlar grup ve takım çalışmasına ihtiyaç duyan iş kolları için uygundur, çünkü takım çalışmasında yoğun ve nitelikli karşılıklı iletişimi olanaklı kılar. Burada otonom çalışma biçimi ikinci planda kalmıştır.

Oylumlar genel alanlara, sirkülasyon alanlarına bağlantısı olan, grup düzeninde çalışma üniteleridir. Takımı veya grubu meydana getiren elemanlar, karşılıklı iletişim içinde çoğunlukla yaratıcı türde olan işlerini, oylumda yürütürler. Çalışanlar kendi masalarını kullanırlar fakat grubun kullanımında toplantı alanları, paylaşılan donanımın bulunduğu alanlar, proje alanları gibi ilave ortak alanlara da ihtiyaç vardır.

İşler genellikle süreli ve yoğun çalışmayı gerektirecek türden olabilir. Kısa süreli işlerde kullanılmak üzere, ortak kullanımda oylum tasarımları da yapılmaktadır. Oylumlar en çok reklâmcılık sektöründe tercih edilirken, medya ile ilgili işler, tasarım, mimarlık, danışmanlık ve yaratıcılık gerektiren sigortacılık işleri için de uygundur.

Şekil 4.4: (Duffy:1997) Oylum düzenlemesi galeriye bakan farklı katlarda yapılmış, ITN ofisleri, Londra

4.1.4. Kulüp

Kulüp tarzı çalışma alanları bilgiye, muhakemeye, konsantrasyona ve entelektüel birikime dayalı işler için uygundur. Buradaki çalışma biçimi hem otonom hem de karşılıklı iletişime dayalı olabilir. Mekân, grup veya takım çalışmaları için ya da tekil, konsantrasyona dayalı işler için, zaman bazında paylaşılarak kullanılabilir.

Üst düzeyde bilgi paylaşımının yapıldığı, problem ve çatışma çözümlerinin gerçekleştirildiği farklı veya aynı meslek gruplarından uzmanların çalıştığı kulüp, kullanıcılarına konforlu, yaratıcılığı destekleyen, motive edici bir ortam sağlar. Bu yönüyle batıda yalnızca erkeklerin girebildiği elit kulüplere benzetilebilir.

“Geleneksel (genellikle baylara özel) kulüpler, benzer konulara ilgi duyan başarılı, hırslı entelektüel, seçkin insanları bünyesinde toplar ve onlara zengin, çeşitlilik arz eden toplumsal bir ortamı belirli konfor ve teknik destek imkânlarıyla sunar. Kendi

başlarına elde edemeyecekleri bu ortamda bulunan üyeler, planlı veya kendiliğinden karşılaşmalar ile temaslarda bulunma imkânına sahip olurlar.” Duffy F., (1997, 18)

Kulüpler medya ve reklâmcılık şirketleri, yönetim danışmanlığı ve bilgi teknolojisi şirketleri tarafından kullanılmaya uygundur. Günümüzün yeni ofislerinde deneysel ölçekte uygulanan bu organizasyonel tip , verimliliği ve yaratıcılığı destekleyerek, esnek bir iş üretim ortamı yarattığı için geleceğin ofislerinde daha ağırlıkla yer alacaktır.

Şekil 4.5: (Duffy:1997) Kulüp alanında çalışma, Chiat/Day ofisi, California, Frank Gehry

Şekil 4.6: (Duffy:1997) Proje grubunun masa etrafında çalışması, ofisin tekillikten çoğulluğa yönelmesi, Chiat/Day ofisi, California, Frank Gehry

4.2. İç Mekân Organizasyon Türlerinin Karşılaştırılması

Yukarıda tanımlanan dört grup, ofis mekânının tasarlanma yöntemine kolaylık getirmek için önerilmektedir. Her tipin kendine ait mekân kullanım şekilleri vardır. Aşağıdaki tabloda her organizasyonel tipe uygun çalışma biçimi, mekân kullanım oranı (boş kalma olasılığı) ve bilgi teknolojisi ile ilişkisi gösterilmiştir.

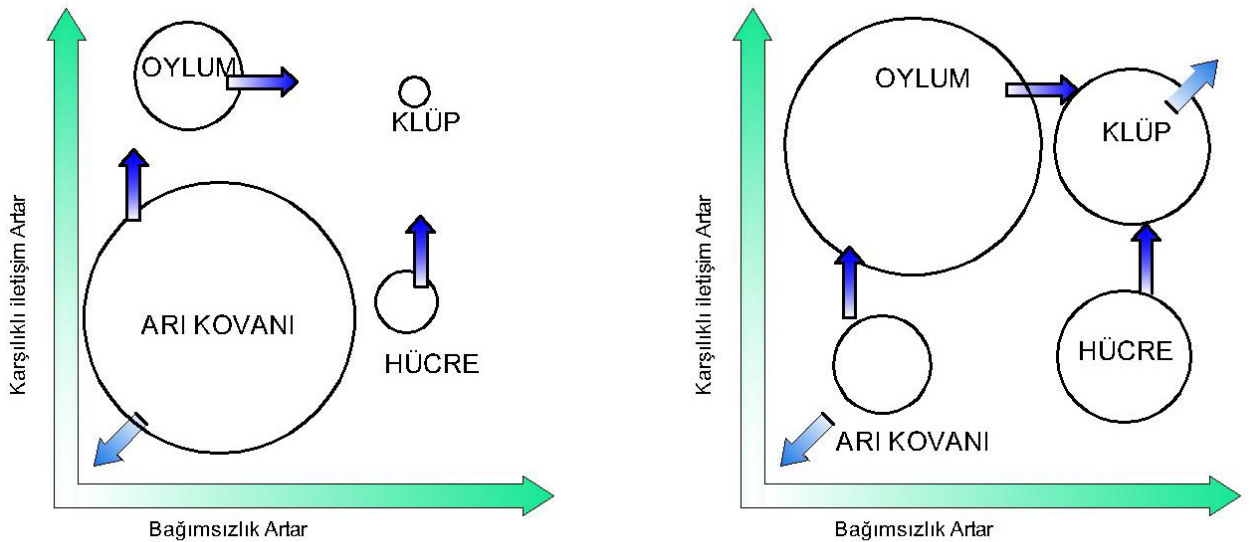
	Arıkovanı	Hücre	Oylum	Kulüp
Çalışma Biçimi	İş en küçük parçalarına bölünmüştür ve çalışanlar, direktifler doğrultusunda insiyatif kullanmadan işi yürütür.	Üst düzey işler, yetenekli, bağımsız kişiler tarafından gerçekleştirilir. (izole, bilgiye dayalı işler)	Proje veya diğer düz grup çalışması, değişken oranda bağımsız çalışma yeteneklerine bağlı.	Yüksek seviyede iş, yetenekli, bağımsız çalışanlar hem karşılıklı etkileşim içinde hem de bağımsız çalışıyorlar; iş akışı sürekli yenileniyor
Mekânın zaman bazında kullanılma oranı ve paylaşılma olasılığı	Geleneksel 9-5, vardiyaya dönme eğiliminde. Rutin çalışma programı, karşılıklı iletişim oranı az, tam zamanlı çalışma ortak mekân kullanımına olanak vermiyor. (24 saat vardiya düzeni hariç)	Giderek küçük ve değişken parçalara ayrılıyor ve uzun çalışma günlerinde kişisel düzenlemelere dayanıyor. Kullanılma oranı düşükse bireysel mekânlar paylaşılabilir. (kapalı veya açık)	Geleneksel 9-5, alt grup aktivitelerine bağlı olarak değişken hale geliyor. Mekânı zaman bazında paylaşma fırsatı, elemanların bina dışında veya masalarında olmama durumuna göre artıyor.	Karmaşık ve ne yapılması gerektiğine ve bireysel düzenlemelere bağlı fakat uzun saatlere yayılan yoğun kullanım beklenebilir. Mekânın düzensiz kullanımı paylaşımına imkân veriyor.
Mekân planlama tipi	Açık, 4 veya 6'lı grup, en az bölme elemanı, en çok dosyalama, sade mekân standartları	Kapalı hücre ofisler veya bağımsız kullanılan bölücü elemanlarla iyice ayrılmış çalışma üniteleri	Grup mekânı veya grup odası, orta seviyede dosyalama, toplantı ve çalışma yerlerini kapsayan aynı düzende mekânlar,	Çok değişik türde görevler için, değişken karmaşık ve kontrol edilebilir türde düzenlemeler

Bilgi teknolojisinin kullanımı	Basit terminaller ve PC ağları	Kişiye ait olan çeşitli PCler ağa bağlı. Dizüstü bilgisayarların yaygın kullanımı	PCler ve grupça paylaşılan özel donanım.	Kişiye ait olan çeşitli PCler ağa bağlı. Dizüstü bilgisayarların yaygın kullanımı
---------------------------------------	--------------------------------	---	--	---

Tablo4 : Dört organizasyon tipine ait çalışma biçimi, mekân ve BT kullanım şekilleri ve oranları. Duffy F. (1997, 66)

Ofis yerleşim planının şirket yapısına uygun olarak tasarlanması için organizasyon yapısının ve iş akışlarının sistematik şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Duffy 2000’li yılların başında ofislerde arı kovani, hücre, oylum ve kulüp çalışma biçimlerinin kapsadığı alanların birbirine göre oranlarını şekil 36 soldaki grafikte göstermiştir. Buna göre ofislerin büyük bir kısmını arı kovanları işgal ederken, daha az oranda hücre ve oylumlar bulunmaktadır. Kulüpler ise çok az yer kaplamaktadır.

Geleceğin ofislerinde arı kovanlarının çok küçülerek, oylum ve hücrelerin daha fazla yer işgal edeceği, kulüplerin ise eskisine oranla çok daha fazla tercih edileceği öngörülmektedir (bkz. Şek. 36 sağdaki grafik) Gelecekte, çalışma hayatı içinde hem karşılıklı iletişim, hem de otonomiye dayalı çalışma yöntemlerinin daha etkili olacağı tahmin edilmektedir.

Şekil 4.7: Francis Duffy'ye göre dört ana organizasyonel tipin ofis içindeki dağılım oranları. Solda 2000'lerin başında, sağda gelecekte olması beklenen durum.

4.3. Yeni Ofislerde Kullanılan Çalışma İstasyonları

Ofis iç mekân tasarımında şirket organizasyon yapısı, kullanıcı görüşleri, işkolunun gereksinimleri detaylı bir şekilde değerlendirilir. Bu analizler mimar, iç mimar, yönetim danışmanı ve işveren tarafından oluşan grup tarafından sentezlenerek ofiste hangi organizasyonel tiplerin ne oranda kullanılması gerektiğine karar verilir. Ofisteki çalışma istasyonlarının kişilere tahsis edildiği klasik yöntem ya da masa veya mekânların sahipsiz olduğu daha yenilikçi yöntemlerin, hangisinin kullanılacağı ayrıca karara bağlanır. Bu aşamadan sonra, mimar ve iç mimar tasarımını verilere uygun olarak tamamlar. Ofislerin geleceği üzerinde araştırmalara yapan ‘office 21’ çalışma grubu, tasarımda kullanılacak çalışma istasyonlarının türlerini, aşağıdaki gibi özetlemektedir.

Alternatif Çalışma İstasyonları İçin Örnek Liste:

Sahipli masa/(Owned desk): Masaüstü bilgisayar, sabit telefonu olan, vaktinin çoğunu ofiste geçiren elemanların kullandığı çalışma ünitesidir.

Sahipli ofis/(Owned office): Masaüstü bilgisayar, sabit telefonu olan, vaktinin çoğunu ofiste geçiren, kişiye özel kapalı alanlara ihtiyaç duyan elemanların kullandığı ofis türüdür.

Ortaklaşa kullanılan masa/(Hot desk) (shared desk): Birden fazla çalışan tarafından kullanılan masa olarak tanımlanabilir. Bu elemanlar vakitlerinin bir kısmını ofis dışında veya toplantılarda geçirdikleri için masaya kısıtlı süre için ihtiyaç duymaktadırlar. Masaüstü veya dizüstü bilgisayar ile donatılmış olabilir. Önceden rezerve edilebildiği gibi ilk gelen kullanır tarzında düzenlenebilir.

Boş masa, tezgâh/ (touchdown workbenches): Kısa süreli, hatta ayaküstü kullanılacak tarzda sabit bilgisayar, veya dizüstü bilgisayar için internet bağlantıları olan çalışma yeridir. Bu yerler girişe veya sirkülasyon alanlarına yakın konumda bulunurlar ve misafirlerin kullanımına açıktırlar. Oturarak veya daha çok ayakta çalışmaya uygun tasarlanırlar.

Şekil 4.8: (Myerson J.:1999)
Arthur Andersen Londra ofisinde
intranet ve extranet bağlantıları
bulunan çalışma tezgâhı

Şekil4.9: (Duffy:1997) DEGW
ofisinde ortak kullanımda boş
masalar

Takım masası/ (Team table): takım çalışmasına uygun şekli değiştirilebilir masa. Bir takıma ait olabilir, takımlarca ortaklaşa kullanılıyor olabilir veya ihtiyaç halinde kullanılmak üzere hazır bulunabilir. Çalışanların sayısı 2-8 kişi arasında olabilir ve dizüstü bilgisayar kullanımı için düşünülmüştür.

Ortaklaşa kullanılan ofis/(Hot office): Ortaklaşa kullanılan masa gibi kullanılan oda türüdür. Esas olarak konsantrasyon gerektiren işlerin yürütülmesinde kolaylık sağlar. Zaman zaman kişiye özel, gizlilik gerektiren işleri olan personelin kullanım için de uygundur.

Resmi toplantı odası/ (Formal meeting room): Toplantılar için kullanılan video ve tele konferans, sunumlar için gerekli donanıma haiz masa ve sandalyeleri olan kapalı oda.

Sessiz kabin, çalışma kabini/ (Quiet Booth, study booth, carrel): Yarı açık veya kapalı ortaklaşa kullanılan masa, konsantrasyon sağlamak için sessiz yerlerde tasarlanır. İlk gelen kullanır veya rezervasyon yöntemi ile çalışılır.

Şekil 4.10: Sessiz kabin/toplantı kabini

Serbest toplantı alanı, sosyal alan, dinlenme alanı/ (Informal meeting area, social space, breakout space): Bunlar serbest bir atmosfer sunan, daha yumuşak mobilya ile tefriş edilmiş açık, yarı açık hatta kapalı toplantı alanlarıdır. Atrium veya sirkülasyon alanları, kahve makineleri civarında bulunurlar. Dizüstü bilgisayar kullanımı için tasarlanmışlardır ve önceden yer ayrılması söz konusu değildir.

Şekil 4.11,12: (Myerson:1999)

Serbest toplantı alanı

Sessiz alanlar/ (Quiet area): Bu alanlarda sessiz çalışma imkânı yaratılmıştır. PC veya dizüstü bilgisayarı bulunabilir ama sabit telefon bulunmaz. Bu alanda sessizliği korumak için telsiz telefon kullanmama gibi kısıtlar söz konusudur.

Proje veya yaratma alanı/ (Project or creative space): Bu alan proje takımlarının ve bireylerin beyin fırtınası aktivitesi yapacakları açık veya kapalı yerlerdir. Mobilyaları bu amaçla yer değiştirebilir türde tasarlanır. Elektronik veya manüel tahtalar ile düşünceler, bilgiler geliştirilir ve paylaşılır. Dizüstü bilgisayar kullanımı için düşünülmüş olup, telefon bağlantısı bulunmaz.

Teknik donanım alanı/(Hub space): Fotokopi, yazıcı gibi donanımın bulunduğu bu alan, merkezi bir yerde, sesi engellemek için kapalı olarak tasarlanır. Kahve makineleri ve duyuru panolarına yakın yerleştirilmişse sosyal ve katılımcı atmosferi destekler.

Eğitim ve çalışma alanı: ‘Bilgi çağı’ olarak adlandırılan günümüz dünyasında bilgi, başarının kazanılması için stratejik bir faktör olmuştur. Günümüz ofislerinde personel eğitiminin kesintisiz olarak sürdürülmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Geçtiğimiz yüzyılın başında Wright tarafından öncülüğü yapılan bu uygulama, günümüz ofislerinde çeşitli biçimlerde eğitim mekânları olarak kendini göstermektedir.

Şekil 4.13: (Myerson J.:1999) Boeing eğitim merkezi

4.4. Sirkülasyon ve Giriş Alanlarının Tasarlanması

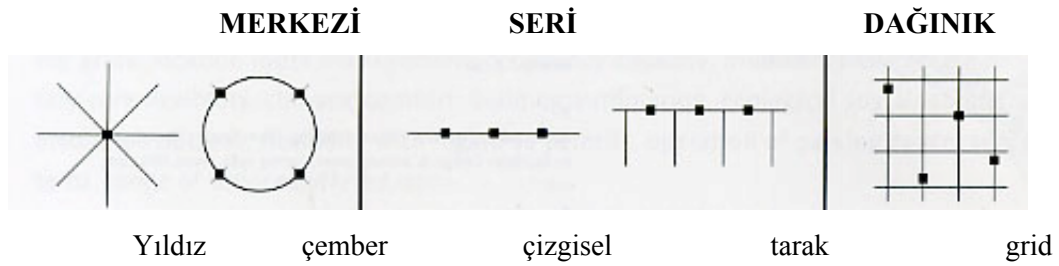
Günümüz ofislerinde, iletişimin güçlendirilmesi düşüncesi, sirkülasyon alanlarının tasarımında belirleyici yaklaşım olarak ele alınmaktadır. Çalışma alanlarını birbirine bağlayan sirkülasyon aksları, tasarlanma biçimine göre, insanların hareketini hızlandırabilir ya da yavaşlatabilir. Eskiden dolaşım alanları, ekonomi sağlamak amacıyla, minimum ölçülerde tasarlanıyor, hareketin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi sağlanıyordu. Günümüzde, bir iletişim yolu olarak, kendiliğinden gelişen serbest karşılaşmaların üzerinde önemle durulmaktadır. Dolaşım alanları, insanları yavaşlatarak rasgele karşılaşmaları olanaklı hale getirecek şekilde tasarlanmaktadır. Sokak, meydan, pazaryeri gibi temalar kullanılarak bu mekânların canlı ortamı ofislere taşınmaktadır. Dolaşım alanlarını güçlendiren kafeler, dükkânlar, dinlenme alanları geçiş alanlarını daha renkli hale getirmektedir. Geçiş alanları ile birlikte tasarlanan atriumlar veya galeriler, mekân içinde geniş ve yüksek bakış açıları yaratarak, ofisin tümünü algılama, ortak motivasyon ve farkındalık yaratma gibi yararlar sağlamaktadır.

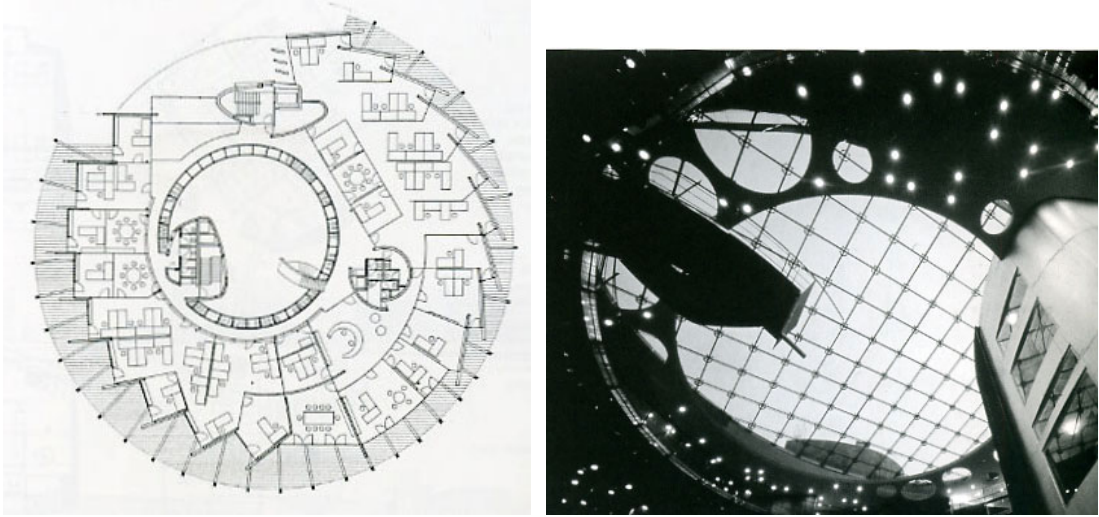
Şekil4.14: (Myerson :1999) **British Airways yönetim binası sokak şeklindeki ana sirkülasyon aksı, Londra**

Sirkülasyon aksları ofis binasının mekânsal kurgusu ile yakından ilişkilidir. Dolaşım akslarının düzeni; merkezi, seri ve dağınık biçimde tasarlanabilir. Bu biçimlerin hepsi iletişimi destekleyecek şekilde düzenlenmeye uygundur. Doğaldır ki ofis yapısının genel kurgusunu kentsel ve coğrafi veriler, şirket organizasyonu gibi faktörler de etkilemektedir.

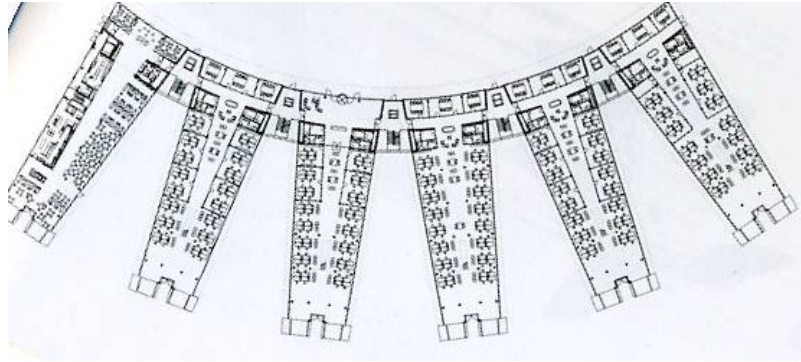

Şekil 4.15: (Hascher : 2002, 75) **Ofis binalarında geçiş alanlarının düzeni**

Merkezi biçimdeki yapılar yıldız veya halka şeklinde sirkülasyon akslarına sahiptir. Datapec binasında dairesel sirkülasyon alanı ve ortasında yer alan galeri bina bütününde, farkındalığı destekleyecek, görsel iletişim imkânı sunmaktadır.

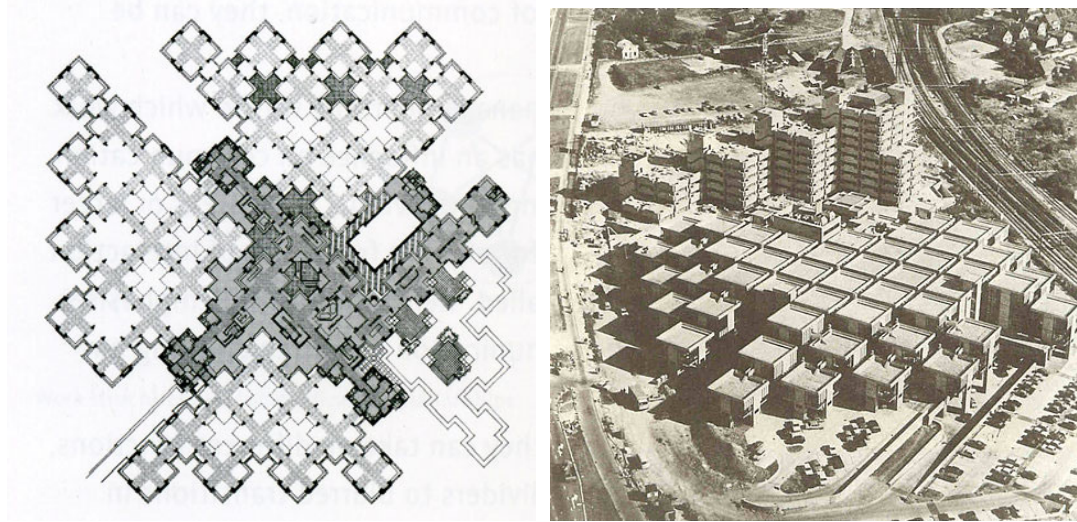

Şekil 4.16: (Hascher:2002) **Datepec Binası, Gneibel, Almanya, plan ve avludan görünüş K. Theilig Seri yapılar, tarak veya çizgisel olarak düzenlenebilir.** Çizgisel düzen otonom çalışma tarzına daha uygundur. Tarak yapılar departmanların veya büyük takımların yerleşimine imkân verir. Tekrarlayan dişlerin ana gövdeye bağlandığı bölgelerde iletişimi destekleyen meydanlar oluşturulabilir. Yay şeklinde bir tarak olarak tasarlanan Burda Mediapark binasında, dişler grafik, yayın ve planlama departmanlarını barındırmakta, aralarında kalan alanlarda iletişim bölgeleri bulunmaktadır.

Şekil 4.17,18: (Hascher:2002) **Burda Mediapark Binası, Offenburg, Almanya, Mim: I. O. Kahlen**

Dağınık biçimdeki yapılar çoğunlukla seçilen bir grid üzerine kurgulanır. Kentsel dokuya uyum gösterme olasılığı yüksek olan bu şekilde, hiyerarşik olarak farklı genişlikte geçiş alanları planlanmaktadır. Central Beheer binasında 9mx9m lik grid üzerine yerleştirilen üniteler birbirine geçiş yolları ile bağlanmaktadır. Şirketin benzer büyüklükteki gruplardan oluşan organizasyon yapısı bu özel tasarımda belirgin şekilde okunmaktadır.

Şekil 4.19: (Duffy:1997) Central Beheer binası, Apeldoorn, mim: Herman Hertzberger

4.5. Ofis Tasarımına Yön Veren Kavramsal Yaklaşımlar

Yirmi birinci yüzyıl; mobiliteye dayanan, ileri teknoloji ürünü iletişim altyapısı ve yeni ofis kültürü ile çalışma yaşamının tasarımında yeni kavramlar ve yaklaşımlar yarattı. Yirminci yüzyılın ofislerinde en fazla eleştirilen tasarım özellikleri; görünüş bakımından birbirine benzer ve sıradan olma, işlevsel anlamda statik, esneklikten uzak ve yere bağımlı olma, katılımcı olmama şeklinde özetlenebilir. Yirminci yüzyılın son on yılında ve yirmi birinci yüzyılın başında yaratılan çalışma ortamlarına yaklaşım kavramları ise; temalı trendler, kesişme noktası olma, komşuluk birimleri ve mobil çalışma biçimleridir.

Temalı trendler:

Bu trendler, birbirine çok benzeyen malzeme ve yaklaşımlarla üretilmiş, kimliği öne çıkmayan, sıradanlaşmış ofislere tepki olarak gelişmiştir. Bu tür ofislerin

tasarımlarında kuruluş veya iş ile ilgili bir ‘hikâye’ anlatılmakta, bazen eğlenceli ve sürprizli bir dille, kurum karakteri ön plana çıkarılarak motivasyon arttırılmaktadır. Reebok binasını boydan boya kat eden koşu parkurunda koşan çalışanlar, nefes alırken adeta şirket kültürünü solumaktadırlar.

“21. Yüzyılın karakteri olan yeni ofislerinde, iç mekânda tematik bir yolculuk veya tecrübe yaşatılarak, şirket ve marka ile ilgili bir öykü anlatılmaktadır. Marka ve isim çıkarılamaz bir biçimde yerleştikçe ofisler kullananların gözünde güçlü bir kimlik kazanmaktadır. Hikâye üzerine kurgulanmış ofisler marka değerlerini hayata geçirerek şirket hafızasına esas oluşturmaktadırlar. Aynı zamanda çalışanları görsel bir simülasyon içinde yaşattıkları için kurumda ortak ve bağlayıcı bir değerler sistemi oluşturulmaktadır.” Myerson J., Ross P., (2003, 17)

Bu tür ofislere örnek olarak Reebok, Vitra, Dz Bank sayılabilir

Şekil 4.20: (Myerson :2003) **Duffy firmasının MAP tarafından futuristik bir tema ile tasarlanmış ofisi, NY, ABD**

Kesişme noktası olma:

Yirmi birinci yüzyılın ofisleri, bilginin özgürce akıp el değiştirdiği, paylaşarak yeniliklere ve yaratıcılığa kaynak oluşturduğu, tarafları buluşturan bağlayıcı bir kesişme veya düğüm noktası olmak durumundadır. Bir anlamda akademi gibi işlev görmekte, gerektiğinde üniversiteler ile paralel projeler hayata geçirilmektedir. Akademisyenler ortak proje yürütülen ofislerde, kendilerine ayrılan bölümlerde çalışarak bilgi üretimini bu alanda da sürdürmektedirler. Esasen bilgi

üretimi, geçmişe göre daha yaygın bir alanda cereyan eder hale gelmiştir. Eğitim, danışmanlık, fikirlerin paylaşılması ve araştırma görevleri ofis aktiviteleri içinde yer almaktadır. Bu bağlamda yeni ofislerde eğitime ayrılmış seminer salonu, araştırma laboratuvarı ve benzeri mekânlar yer almaktadır.

Yaratıcılığın ve bilginin üretilmesi sürecinde ofis, değişken grupların ve gerektiğinde ürünün nihai tüketicilerinin bulunduğu bir yer olmaktadır. Burada insanlar, akademik ortama uygun bir biçimde, olaylara başkasının gözüyle bakma pratiğini uygulamaktadır. Zaha Hadid, BMW projesinde, radikal bir yaklaşımla, üretim ve yönetimi birleştirip; mavi yakalılar ile beyaz yakalıları aynı mekâna yerleştirerek, tarafları birbirlerinden öğrenmeye yöneltmiştir.

Komşuluk birimleri:

Geçmişte çalışma zevk alınacak bir şey olmak yerine, tamamlanması gereken bir görev olarak algılanıyordu. Çalışanların sosyal ilişkilerde bulunması yararsız görülüyor, hatta konuşmaları dahi hoş karşılanmıyordu. Günümüzde ise sosyal katılımcılık, verimliliği arttıran bir etken olarak teşvik görmektedir. Komşuluk birimleri modelinde tasarlanan ofisler, çalışanları aynı amaç çerçevesinde bir araya getirmektedir. Kent ya da kulüp metaforunun kullanıldığı ofislerde kent veya semt meydanları, sokakları, sessiz bölgeleri, canlı kafe veya barları bulunmaktadır. Kentin renkli ve canlı atmosferinde sosyal ilişkilerin yeşertilmesi, şans eseri karşılaşmaların gerçekleşmesi kolaylaşmakta; bir bakıma iş ortamı zevk alınacak bir yer haline gelmektedir. Bazı örneklerde ise daha küçük ölçekte, evin mutfak masasındaki ailenin bir araya gelişinden yola çıkılarak; yine paylaşımcı, eşitlikçi ve güven içinde üretmeyi başaran bir atmosfer yaratılmaktadır.

Şekil 4.21: (Myerson :1999) Nortel, Toronto ofisinde, cadde canlandırması

Mobil Çalışma

Geçmişin ofislerinde statik bir yaklaşım söz konusu idi. Çalışanlar sabit yerlerde oturarak, üstlerinin kontrolü altında işlerini yapıyorlardı. Yönetimsel anlayış ve teknolojik olanaklar bu durumu gerekli kılıyordu; sonuçta kişiler birbirine, masalara sabitlenmiş telefonlar ile bağlanıyordu. Günümüz ofislerinde, teknik olanakların da yardımıyla, bina içinde hareketli çalışma biçimleri etkin hale gelmiştir. Ofis yerleşim planları ve yeni kullanım yöntemleri bu perspektifle tasarlanmaktadır.

Şekil 4.22: (Myerson :1999) Fuel ofisi serbest çalışma ortamı, Santa Monica, ABD

Yaratıcı Çalışmanın Öne Çıkması

Bilgiye dayalı işlerin yürütülmesinde, yaratıcılık günümüzde çok önemsenen ve desteklenen çalışma yöntemi olmaktadır. Ofis planlamasında yaratıcılığı ön plana çıkaracak yenilikçi tasarım ve düzenlemeler, araştırmacıların üzerinde çalıştığı konulardandır. Önde gelen sanayi firmalarının desteği ile bu konuda araştırmalar yapan Fraunhofer-Gesellschaft's Office Innovation Centre, ofiste yaratıcı iklimin oluşturulması ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaya göre yaratıcı üretim sürecinin desteklenmesi için ortamın uygun bir şekilde hazırlanması gerekmektedir. Yaratıcılığı destekleyen akıllı iş alanı, üç ana bölüme bölünmektedir: Girişe yakın 'aksiyon bölümü' hazırlanma ve iletişim içinde çalışma için uygun ortam sağlar. Bu bölgenin yanında 'çok fonksiyonlu bölüm' veya 'interaksiyon' bölgesi bulunur. Nova masası gibi akıllı çalışma istasyonları ve kullanılmadığı zaman döşemeye gömülen konferans masası çeşitli çalışma şekillerine uygun olarak düşünülmüştür. İnteraksiyon bölgesindeki sanal gerçeklik sistemi üç boyutlu simülasyonlar ile yaratıcı üretimi desteklemektedir. Görsel ve akustik olarak yalıtılmış olan 'retiring' bölgesi, yaratıcı üretimin yumurtlama süreci için düşünülmüştür. Kişisel tercihlere göre ayarlanabilen bu alan, yaratıcılık sürecinin kuluçka döneminin geçirileceği, çözüm arayışında bilinçaltı faaliyetini destekleyen bölgedir. Burada yaratıcılığı uyaran bir ortamda gevşeme egzersizleri yapılmaktadır.

Yine Office 21'in geliştirdiği COM ET; yatarak veya oturarak, koltuğa entegre edilmiş touch screen monitörden, multimedya sistemlerini kontrol etmektedir. Bu gelişmiş çalışma ünitesi iletişim kanallarına ulaşım sağlarken, video konferans yapmaya olanak verir. Konfor şartlarının jel yastıklarla ve kişisel ayarlarla üst düzeyde gerçekleştiği çalışma yeri, konsantrasyon ve iş kalitesini arttırmak üzere tasarlanmıştır.

Şekil 4.23: Office 21 CAD çizimi: Üstte aksiyon bölümü, altta: Comet, multimedya çalışma yeri

5. YENİ ÇALIŞMA MEKÂNLARINDAN ÖRNEKLER

Bu bölümde, son yıllarda yapılmış ofis binaları iç mekân organizasyonu bakımından gruplandırılarak incelenmiştir. Örneklerin çoğunlukla farklı organizasyonel tiplerin karması olarak tasarlandığı ve yapıların büyük oranda karma ofis kapsamına girdiği görülmektedir. Gruplamada, ofis binasında ağırlıklı olarak kullanılan organizasyonel tip esas alınmıştır.

5.1. Yeni Ofis Binalarından Örnekler

5.1.1. Arı Kovanı (Hive) Türünde Ofis Örnekleri

BRITISH AIRWAYS COMPASS CENTER

NICHOLAS GRIMSHAW

Yapım tarihi:1994

Yer: Heatrow H. Limanı, Londra

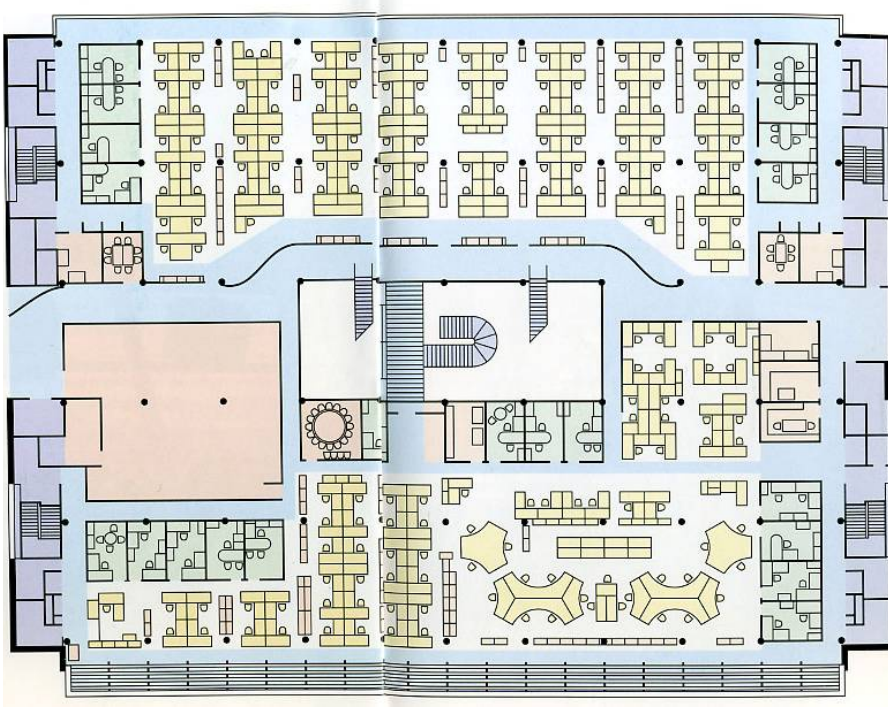
Toplam alan:18 156 m2

Personel: 1000 daimi

İngiliz Havayollarının dünya çapındaki uçuşlarının organize edildiği merkezinde, bin kişi çalışmakta, 3000 kişi ise her gün binaya giriş çıkış yapmaktadır. Günde 1000 uçuşun ve 30 000 kişinin seyahatinin düzenlendiği bu binada, mekân tasarımı bu zorlu işlevleri mükkemelen gerçekleştirmektedir. Son derece yoğun, zaman baskısı altında sürdürülen çalışmalar için binanın genelinde açık ofis düzeni tercih edilmiştir. Arıkovanı yerleşimi, geleceğin ofisleri için yapılan tahminlere uygun bir biçimde, üst düzeyde uzmanlaşmış ve gelişmiş bilgi teknolojisi kullanan personel için düzenlenmiştir. Bu yüksek yoğunluktaki alanları kullanan daimi yer personelinin çalışma şekli hem otonom hem de karşılıklı iletişime dayalıdır. Açık plan yerleşimi binanın %38 ini kaplarken, hücre yerleşim %7.4 te kalmaktadır. Daha kıdemli ve üst düzeydeki çalışanlar da açık ofisi kullanmaktadır.

Üç benzer binadan oluşan yapı grubunu birbirine bağlayan bir ana dolaşım aksı ya da 'sokağı' mevcuttur. Hücre düzeninde camla bölünmüş çalışma alanları, pencere kenarında değil sokak üzerinde dizilmiştir. Bu aksa bağlanan daha dar ikincil dolaşım yolları, ızgara şeklinde düzenlenmiştir. Orta bina tümüyle kulüp türünde tasarlanmış alanlardan oluşmaktadır.

■ Hücre	■ Açık ofis
■ Destek	■ Ana sirkülasyon
■ Düşey sirkülasyon	■ İkincil sirkülasyon

Şekil 5.1: (Duffy:1997) British Airways Compass Center, üç benzer binadan birinde, alan kullanımı

Şekil 5.2: (Duffy:1997) British Airways Compass Center, dış görünüş

Şekil 5.3: (Duffy:1997) **British Airways** **Compass Center**, yanda arı kovanı düzeninde yoğun bir çalışma yürüten, üst düzeyde eğitilmiş personel

Şekil 5.4: (Duffy:1997) **B.A. Compass Center**, personelin kayıt yaptırdığı, uçuş programlarını tartıştığı kulüp alanı.

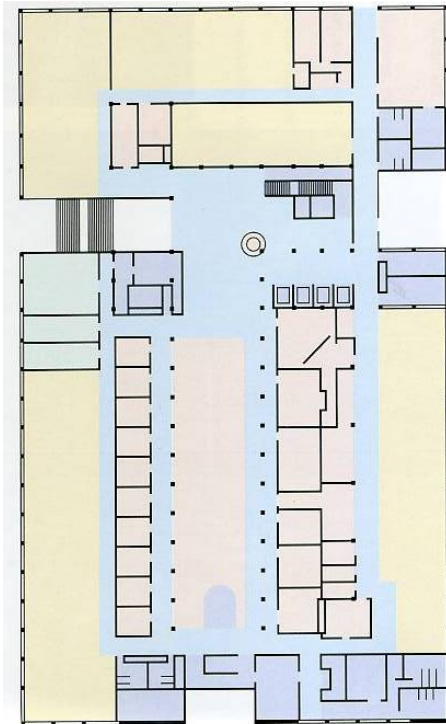

KAJİMA- KI**KAJİMA CORPORATION****Yapım tarihi:1989****Yer: Tokyo****Toplam alan: 30 000m2****Personel:1100**

Kajima- KI, Japonyanın önde gelen mimarlık ve mühendislik tasarım firması olarak kendi binasını yaparken, müşterilerine neler sunabileceğini göstermek istemişti. Akıllı binaların öncülerinden olan bu projede , dönemin bilgi teknolojisi imkânları çok başarılı bir şekilde kullanılmıştı.

Binanın %34 ü açık plan şeklinde tasarlanmıştır. Binanın tasarımcıları tarafından en fazla özelleştireti yapılan yanı, katılımcı ve takım çalışmasını destekleyen bir yaklaşım içinde tasarlanmamış olmasıdır. Günümüzde inşaat ve tasarım sektöründe de tercih edilen takım çalışması, bu binada kendine yer bulamamaktadır. Projelerin asılıp, tasarım takımı tarafından değerlendirileceği alanların bile eksik olduğu ifade edilmektedir.

Ofislerin etrafında dizildiği ve binanın odak noktası olan atrium, personel ve müşteriler için kaliteli bir toplanma mekânı oluşturmaktadır. Personelin kendi arasındaki toplantıları da gerçekleştirdiği, su öğeleri ve peyzaj ile zenginleştirilmiş atriumda güzel koku yayan bir sistem kullanılmıştır.

Şekil 5.5: (Duffy:1997) KAJİMA- KI binası Solda plan, sağda atriumdan görünüş

SWISS RE**SİR NORMAN FOSTER****Yapım tarihi:2004****Yer: Londra/İngiltere****Toplam alan: 55 000 m2****Personel: 4000**

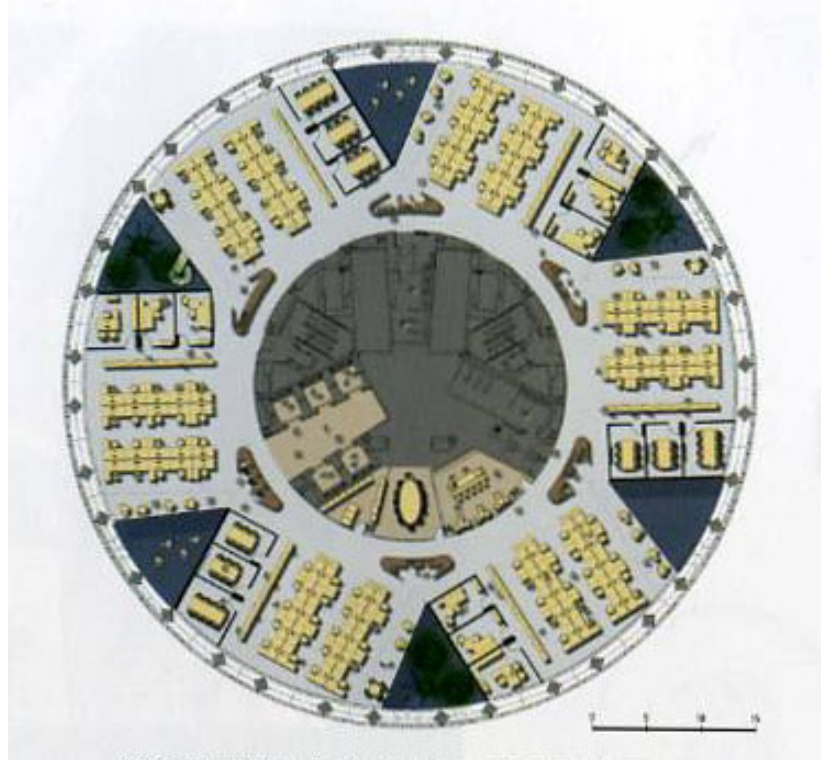
İsviçre reasürans şirketi için yapılan Swiss Re binası, önceleri halktan tepki aldıysa da, Londra'nın en çok ilgi çeken yapılarından biri olmuştur. Norman Foster, Richard B. Fuller ile birlikte 1971 yılında mikroklima fikrini ortaya atmıştı. O gün için hayalî sayılan bu yaklaşım, bu gün Swiss Re projesiyle hayata geçmiştir.

Binanın rokete benzeyen aerodinamik şekli, birçok yarar sağlamaktadır. Rüzgâr yükünü azalttığı için bina dış kabuğunda, göreceli olarak ekonomi sağlanmıştır. Bina cephesindeki taşıyıcı grid, stabil bir form oluşturarak taşıyıcı sistemi hafifletmiştir. Yine bina formu ile ilgili olarak; cephedeki basınç farkları, doğal bir iklimlendirme sistemine olanak sağlamıştır. Kat hizalarında, doğal yolla bina içine alınan taze hava, döşemedeki çıkışlardan bina içine salınmakta ve daha sonra katın üst kısımlarından, tahliye edilmektedir. Sistem katlardan kontrol edilmekte ve cebri havalandırma sistemiyle de desteklenmektedir.

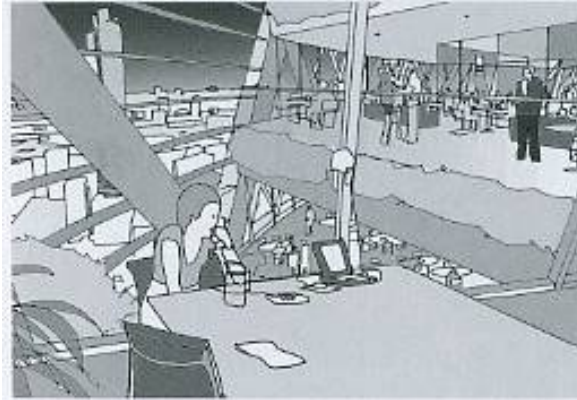
Bina iç organizasyonun en etkili kısmı, spiral atriumların kullanılışdır. Üçgen atriumlar her katta dönerek bina cephesinde spiral bir form oluşturmaktadır. Atriumlardaki gökyüzü bahçeleri; bir mikroklima oluşturarak, binanın iklimlendirme sistemine katkı yapmaktadır. Katlar arasında görsel iletişimi sağlayan atriumlar altı katta bir kapatılarak yangına karşı önlem alınmıştır. Bu katlarda ortak kullanım alanları düzenlenmiştir.

Çalışma alanları açık ofis, açık ofislerin kombinasyonu ve özel ofisler şeklinde düzenlenmiştir. Her kat üçgen atriumlar ile altı eşit bölüme ayrılmıştır. Çalışma alanları birbiriyle gruplanarak değişik büyüklükte ofisler yaratılmıştır.

Swiss Re, ekoloji ve kullanıcı tercihlerini öne çıkaran, iletişimi destekleyen ve strüktür tasarımında yenilikler sunan bir yapı olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 5.6: Swiss Re Binası bir katın plan yerleşimi. Ulaşım, çekirdeğin etrafındaki halkadan yapılıyor. Geçiş yollarında saat yönünün tersine aynı düzen kurulmuş, kapalı alanlardan açığa, hücre ofislerden veya toplantı salonlarından açık ofislere doğru değişim var

Şekil 5.7: Swiss Re. İç ve dış görünüş

YAPI KREDİ BANKASI**JOHN McASLAN&PARTNERS****Yapım tarihi:1997****Yer: İstanbul/Gebze****Toplam alan: 50 000 m2****Personel: 1800**

Yapı Kredi Bankası'nın veri ve operasyon merkezi olarak tasarlanan Gebze'deki binası, geleneksel Türk kentsel doku biçimlerine uygun olarak şekillendirilmiştir. Binaya, çevredeki küçük vadiyi kateden camlı bir köprü ile etkili bir giriş yapılmaktadır.

Kampüs olarak düzenlenen yapı kompleksi, on adet üç katlı bloktan oluşmuştur. Bu yapılar birbirine, üstü şeffaf örtü ile kapatılmış iç yollar ile bağlanmıştır. Kapalı çarşı benzeri bu düzenleme, geçiş alanlarına, iletişimi güçlendiren canlı bir atmosfer kazandırmıştır. Yolların üzeri saydam cam örtü ile kapatılmış olup, tekstil storlar ile güneş kontrolü yapılmaktadır. Yolların kesişim noktalarındaki, avlulara bakan merdivenler de, ulaşım akslarını düşey boyutta tamamlamaktadır.

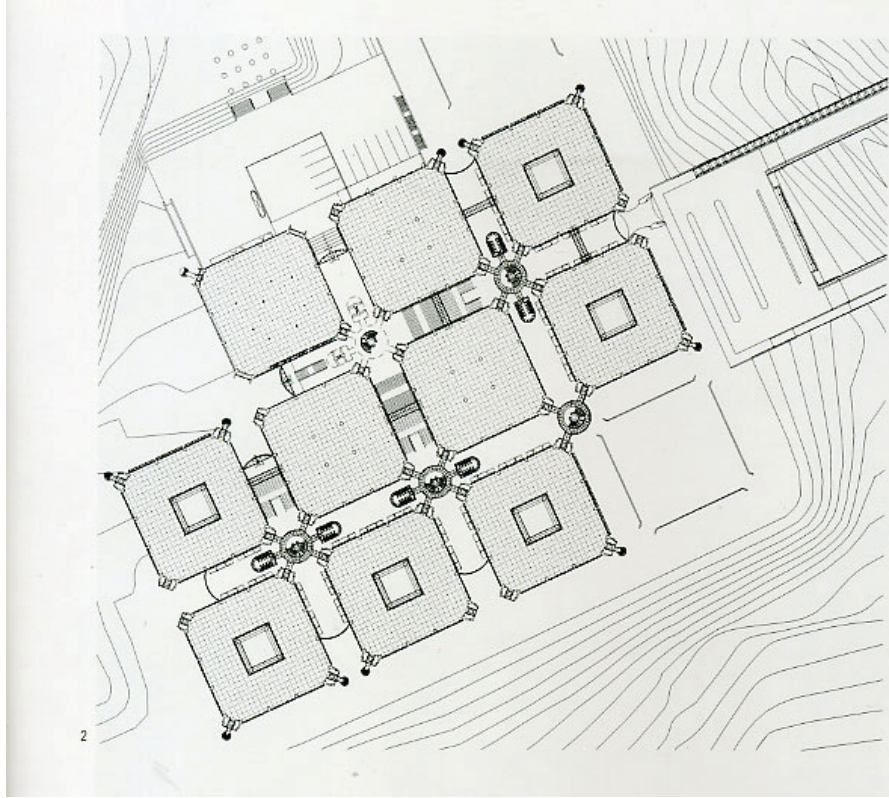
Ofisler merkezi avlular etrafında gruplanmış olup, kafe benzeri ortak sosyal alanları paylaşmaktadırlar. Her sokakta farklı bitki türleri ve mobilyalar kullanılarak; monotonluk engellenmiş, yön bulma kolaylığı sağlanmıştır. Yapının genelinde tüccarların konakladığı, han fikrinden yararlandığı mimar tarafından ifade edilmektedir.

Bina içinde genellikle açık ofis düzeni uygulanmıştır. Çalışma alanlarında işkolunun gereklerine uygun oranda iletişime dayalı ve otonom çalışma mekânları yaratılmıştır.

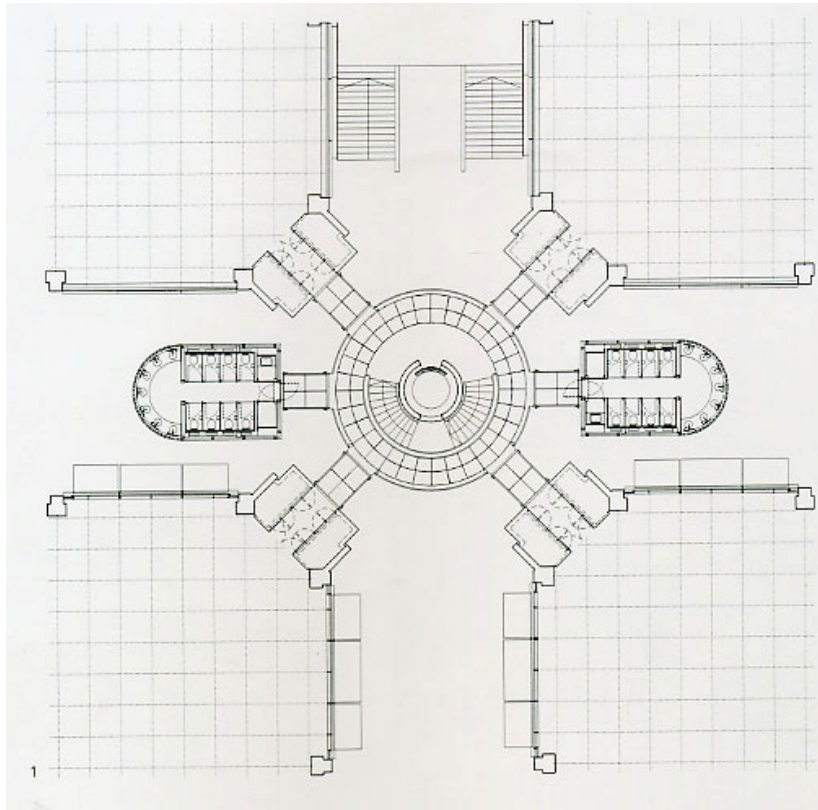

**Şekil 5.8: (Myerson:1999)Yapı Kredi B.,
avluya bakan alanlar**

Şekil 5.9: (Myerson:1999) Yapı Kredi Bankası, Gebze; yerleşke planı

Şekil 5.10: Yapı Kredi Bankası, Gebze, merkezi avlu ve dört tarafındaki ofis blokları

Şekil 5.11: (Myerson:1999) **Yapı Kredi Bankası, ofisleri bağlayan üstü kapalı yollar ve kenarındaki oturma alanları**

BAT (British/American Tobacco-Tekel)

YALIN TAN, JEYAN ÜLKÜ

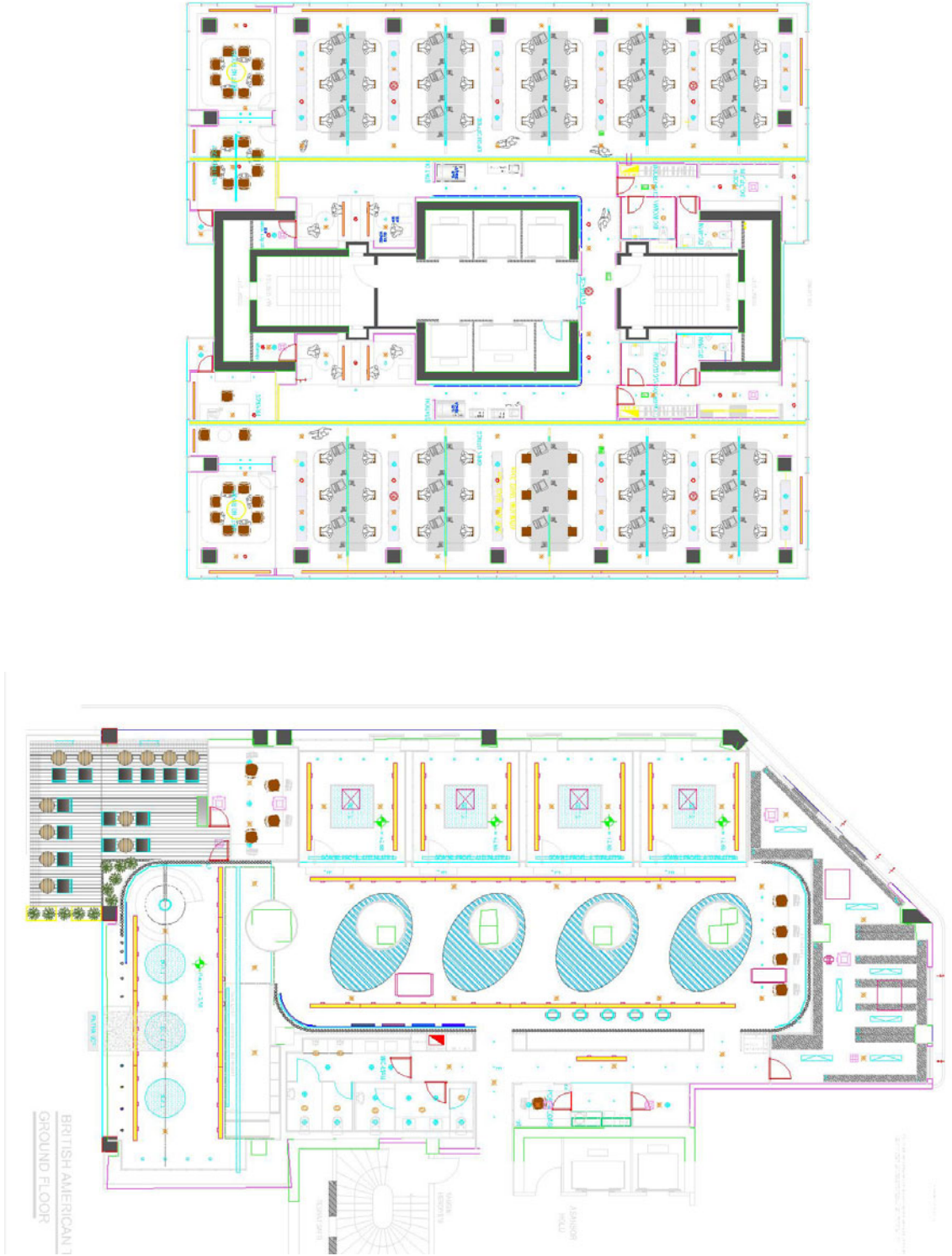
Yapım tarihi:2007

Yer: İstanbul

Toplam alan: 5578 m2

Personel: 500-550

Binanın giriş katı serbest görüşmelerin yapılacağı kapalı ve açık alanlara ayrılmıştır. Projenin dikkat çeken özelliği olan, konsantre çalışma veya toplantı odaları, kabin formunda aynı düzende ve farklı renklerde tasarlanmıştır. Bu odalar, ofisin enerjik atmosferini kuvvetlendirmekte, tasarımı birbirine bağlayıcı rol oynamaktadır. Giriş katında yer alan internet portallerinin bulunduğu tezgâh; ofise kısa süreli uğrayan, hareket halindeki personele pratik çalışma olanağı sağlamaktadır. Açık ofis katları, yoğunluğun fazla olmasından dolayı, giriş katındaki kadar esnek bir yerleşim düzenine sahip olmasa da; yeterli ışık ve havalandırma koşullarına sahiptir. Köşelerde yer alan toplantı odaları takım faaliyetlerine veya sessiz çalışmaya imkân sağlamaktadır. 19. kat toplantı fonksiyonlarına ayrılmış olup, 5 adet büyük toplantı salonu, yemek ve dinlenme alanları bulunmaktadır.

Şekil 5.12: (müellif arşivi) BAT; Tekel, Planlar. Üstte ofis katı altta giriş katında serbest görüşme alanları ve dört adet konsantre çalışma/toplantı alanı

Şekil 5.13: (müellif arşivi) Açık ofis alanından görünüm

Şekil 5.14: Zemin katta dört canlı renkte uygulanan toplantı/konsantre çalışma odaları

Şekil 5.15: (müellif arşivi) Serbest dinlenme/görüşme alanı

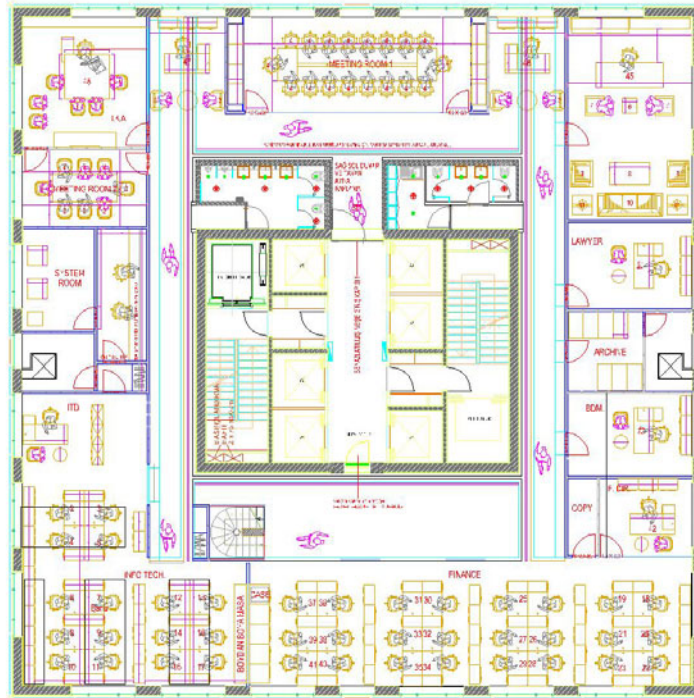
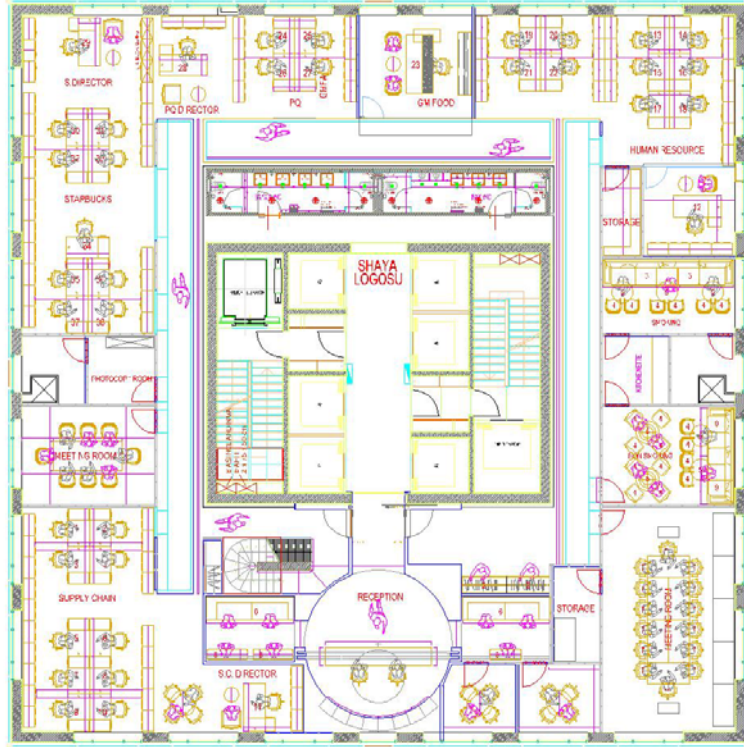
SHAYA**YALIN TAN, JEYAN ÜLKÜ****Yapım tarihi:2005****Yer: İstanbul****Toplam alan: 2300 m2****Personel: 150**

Shaya, Starbucks, Body Shop, Top Shop ve benzeri marka zincirlerinin bağlı olduğu bir dağıtım ve hizmet kuruluşudur. Ofis binasının ortasında yer alan çekirdeğin çevresindeki sirkülasyon alanları, çalışma mekânlarından saydam bölücülerle ayrılmıştır. Bu dekoratif bölücüler sirkülasyon alanının aydınlık olmasını sağlarken, şirket içi ilişkileri de şeffaflaştırmıştır. Koridorun kenarında açık bulunan fotokopi bölümü personelin karşılaştığı bir iletişim bölgesi olarak görülebilir. Ofis katlarında fonksiyon ve ebat bakımından farklı özellikte ve çeşitlilikte toplantı odaları bulunmaktadır. Kurumsal kimlik dekorasyon elementi olarak kullanılmış, ilginç tekstür yüzeyli eğrisel duvarlar mekana zenginlik katmıştır

Şekil 5.16: (müellif arşivi) Shaya ofisinden görünüm; solda serbest toplantı alanı, sağda şeffaf bölücü ile sirkülasyon alanından ayrılan resmi toplantı odası, üstte giriş

Şekil 5.17: (müellif arşivi) Shaya, üstte 16., altta 18. kat planı

Şekil 5.18: (müellif arşivi) Shaya ofis görünümüleri; Solda, sirkülasyon alanı ile ilişkili fotokopi noktası, şirket içi rasgele karşılaşmalar için uygun bir alan, sağda şeffaf bölücü ile yalıtılmış toplantı, konsantre çalışma odası.

L BİNASI

Özsoy Mimarlık

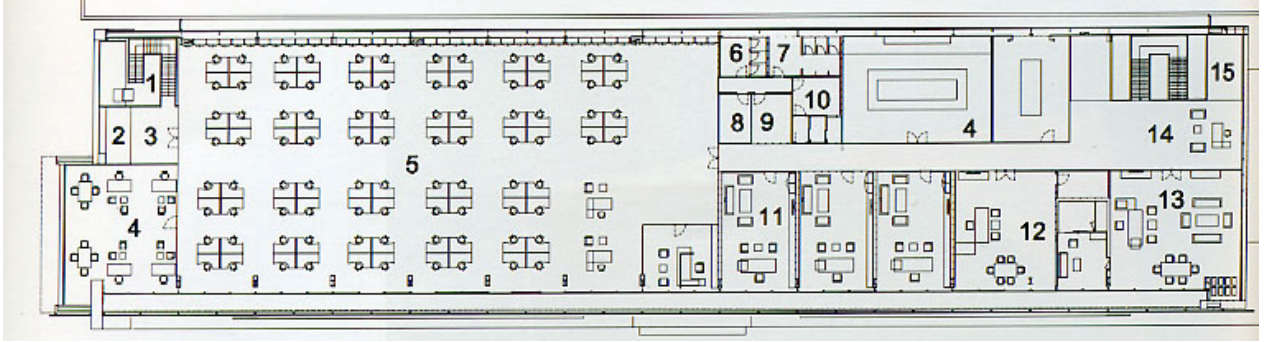
Yapım tarihi:2006

Yer: Lüleburgaz,Türkiye

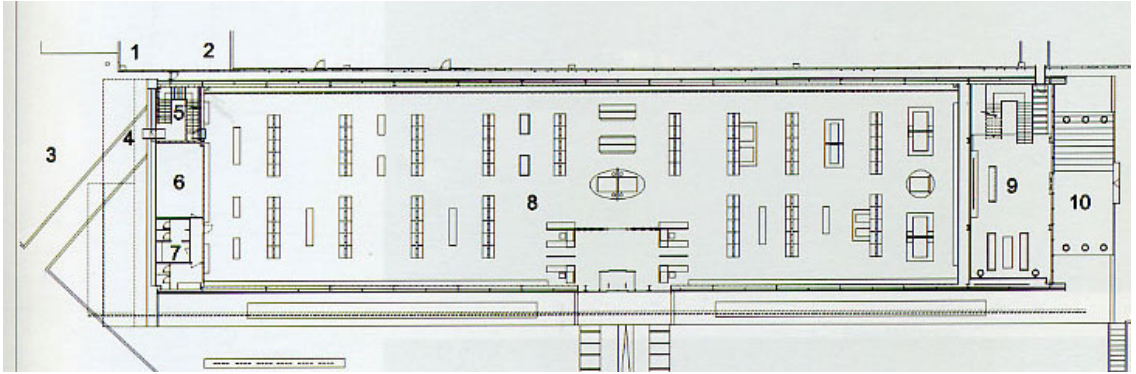
Toplam alan: 3600 m2

Personel: -

Binanın zemin katı sergi salonu, üst katı ise ofis olarak düzenlenmiştir. Cephe etkisini kuvvetlendirmek ve batı ışığından korunmak amacıyla üst kat her iki cephede de güneş kırıcılar ile kaplanmıştır. Ofis katı karma ofis düzeninde ele alınmıştır. Üst düzey yöneticiler için hücre ofisler koridor boyunca dizilmiştir. Açık ofis arı kovani tarzında tasarlanmış olup gelecekteki grup çalışmalarına uygun olarak düzenlemeye elverişlidir. Planda iletişimi kuvvetlendirecek sosyal alanların yeterli olmadığı görülmektedir.

Şekil 5.19 : L Binası 1. Kat planı /Ofis/, 1:Galeri, 2:Vezne, 4:Toplantı o, 5: Açık ofis, 8:Fotokopi ve depo, 12:Gn.Md., 13:Yönetici, 14:Sekr.

Şekil 5.20: (Yapı 318) L binası zemin kat planı /Sergi, satış alanı

Şekil 5.21: Lbinası dış görünüş

Şekil 5.22: (Yapı 318) Toplantı Salonu

5.1.2. Hücre Şeklinde Düzenlenen Ofisler

EDDING

STRUHK AND PARTNERS

Yapım tarihi:1990

Yer: Ahrensburg, Almanya

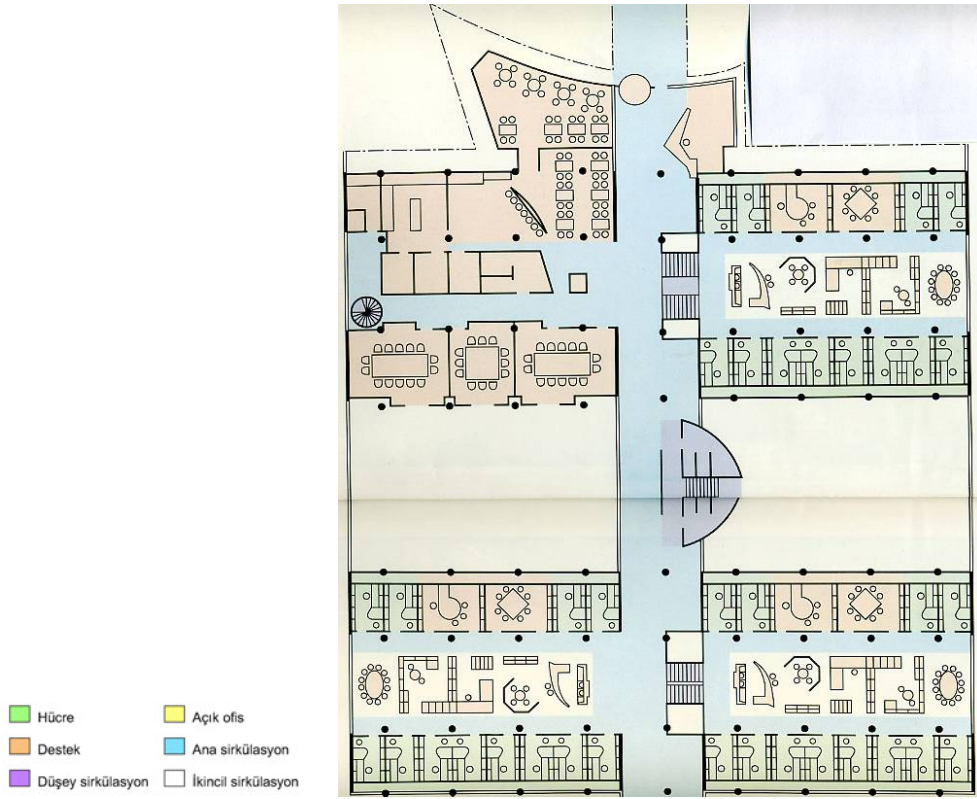
Toplam alan: 4450 m2

Personel: 160

Edding firmasının merkez binası, hücre ofis düzenlemesine çok iyi bir örnektir. Bu binada ağırlıklı olarak birbirine eşit özellikte, yeterli doğal ışık alan hücreler kullanılmıştır. Firma organizasyonunun bireysel konsantre çalışmaya dayalı olması, üst yönetimi bu karara yönlendirmiştir. Ofisler çalışanlara, geleneksel biçimde, kalıcı mekânları olarak tahsis edilmektedir. Hücrelerin birbirine eşit özellikte düzenlenmiş olması ve hiyerarşik işaretler taşıması açısından konuya çağdaş bir yorum getirilmiştir.

İki ofis bloğu birbirine ‘sokak’ olarak adlandırılan iki katlı galeri ile bağlanmaktadır. Galeri, boyutları oldukça geniş tutulduğu için, rasgele karşılaşmalar için uygun bir mekândır. Hücre ofislerin arasında kalan geçiş alanları teknik destek, gayri resmi toplantı ve sosyal amaçlı düzenlenmiştir. Odalar 4.2X2.4m ölçülerinde planlanmış olup her birinde çalışma masası, mobil dosya dolabı, raflar ve ziyaretçi için sehpa bulunmaktadır. Oda boyutları müşteri ile toplantı yapmaya elverişli olmadığı için bazı sorunlar yaşanmaktadır. Çok az sayıda yönetici daha büyük ölçüde oda kullanmaktadır. Hücre bölmelerinde camlı elemanlar kullanıldığından iç mekânlarda aydınlık bir ortam sağlanmıştır. Şirket politikası olarak ofis kapıları açık bulundurulmakta, eğer kapalı ise bu rahatsız edilmemesi gereken bir görüşmeyi işaret etmektedir.

Edding, Almanya'nın yüksek ofis standartlarına uygun bir çalışma ortamı sunsa da, hücre sistemi ile değişim içindeki bir şirketin ihtiyaçlarına cevap vermekte zorlanmaktadır. Binada, karşılıklı iletişime dayalı çalışma alanlarının yetersiz olduğu ifade edilmektedir.

Şekil 5.23: (Duffy:1997) Hücre ofis olarak düzenlenen Edding binası yerleşim planı

Şekil 5.24 : (Duffy:1997) Hücrelerin arasında bırakılan geçiş, sosyal ve çalışma amaçlı alanlar.

Şekil 5.25: (Duffy:1997) Edding binasından iç görünüşler; Solda geniş geçiş alanı: ‘sokak’ sağda tipik bir hücre

DZ-BANK

FRANK GEHRY

Yapım tarihi:2000

Yer: Berlin, Almanya

Toplam alan: 13 500 m2

Personel: 200

Dz Bank’ın Pariser Platz’daki şubesinin tasarımında, çevredeki tarihi doku çok etkili olmuştur. Binanın formu, saçak yüksekliği, pencere düzenlemeleri ve cephe malzemeleri, çevre verilerinden referans alınarak tasarlanmıştır. Kat planı şeması, en fazla dört kişinin çalıştığı hücre ofislerin, avluya bakacak şekilde tek sıra halinde düzenlenmesi ile oluşturulmuştur.

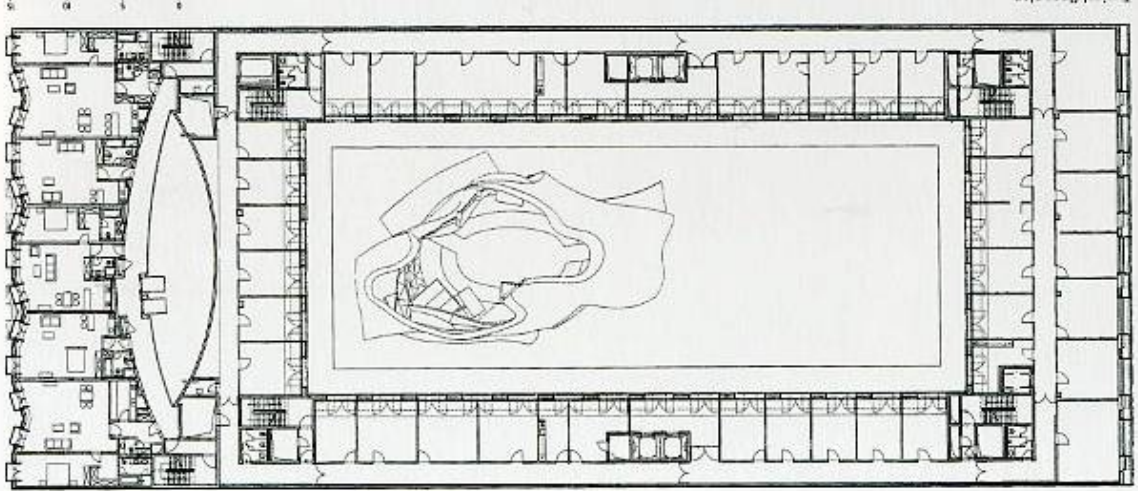
Frank Gehry, atriumda yer alan toplantı salonlarının üst örtüsünde, kendisine özgü heykelsi formlarını uygulamıştır. Kırmızı halı kaplı serbest toplantı alanlarının üzeri, üçgen grid taşıyıcılı şeffaf bir örtü ile kapatılmıştır. Bu örtü sayesinde toplantı

alanları ve oda pencereleri arasında görsel ilişki sağlanmıştır. Yine atriumda yer alan konser salonunun üst örtüsü ise amorf bir kabuk şeklindedir.

Bu binadaki yenilikçi bir yaklaşım da zemin kat alanlarının topluma açık düzenlenmesidir. Güvenliğin ön planda ele alındığı bankacılık sektörü için alışılmamış bir biçimde, toplantı salonları banka dışından kişilerce kiralanmaktadır.

Dz Bank bir anlamda merkez bankası fonksiyonunu gördüğü için; bu yapıda mevduat bankacılığı türünden, halkla ilişkili işler yapılması söz konusu değildir. Bu yüzden, açık ofis düzenlemesine gerek görülmemiş; konsantrasyon gerektiren bağımsız çalışma şekline uygun olarak, hücre ofis seçimi yapılmıştır.

Şekil 5.26: (Myerson :2003) DZ Bank üstte birinci kat planı

Şekil 5.27: (Myerson :2003) DZ Bank, iç mekân görünüşleri

Şekil 5.28: (Myerson :2003) Üstte, galeri ve toplantı salonu; altta galerinin üzerindeki örtü

5.1.3. Oylum (Den) Şeklinde Düzenlenen Ofis Örnekleri

PRICEWATERHOUSE COOPERS

BDG WORKFUTURES

Yapım tarihi:2004

Yer: Birmingham

Personel:1500

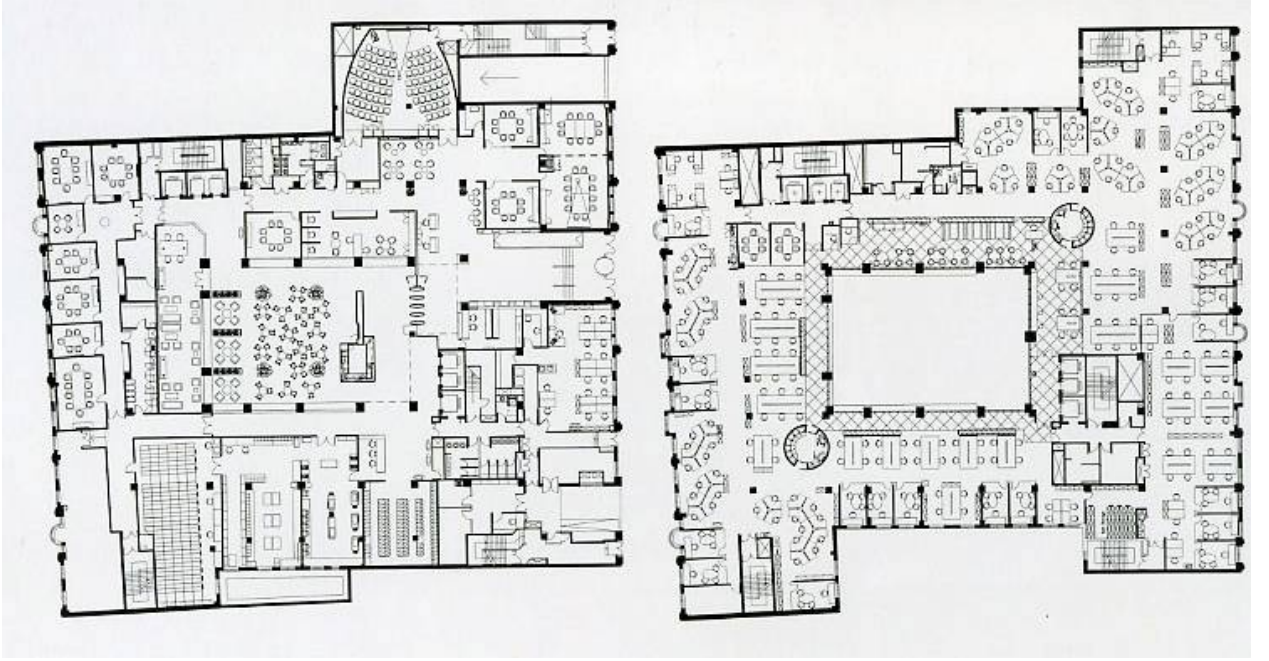
Toplam alan:7370m2

Pricewaterhouse Coopers firmasının Birmingham binası; diğer muhasebe firmalarının aksine, son derece etkili ve canlı bir tasarım olarak ele alınmıştır. Girişteki canlı resepsiyon alanı, atrium tabanında yer alan, binanın toplanma noktasına bağlanmaktadır. Atriumdaki Starbucks cafe; kalabalık sokakların canlılığını mekâna taşıırken, çevrede düzenlenen sahipsiz masalardan oluşan ofisler, sessiz çalışma köşeleri oluşturmaktadır. Çalışma alanlarındaki farklı düzenlemeler arasında; gezgin elemanların dizüstü bilgisayarlar ile çalışmasına olanak sağlayan çok uzun masalar, ya da yoğunlaşma isteyen işler için yarı kapalı alanlar bulunmaktadır. Bu alanların arasında meşrubat ve kahve makinelerinin yer aldığı sosyal bölgeler düzenlenmiştir. Fotokopi gibi teknik destek noktaları, dairesel bölme duvarlarıyla ilgi çekecek bir şekilde çalışma alanlarının ortasında yer almıştır. Mimar bu uğrak yerlerini, gizli bir köşeye saklamayarak kendiliğinden karşılaşmaların yaşanacağı sosyal alanlar olarak değerlendirmiştir.

Ofisin büyük bir kısmı otelleme sistemine uygun olarak düzenlenmiştir. Çalışanlar online rezervasyon sistemi ile çalışma alanlarını ayırtmakta, özel eşyalarını ve dosyalarını özel dolaplarında bulundurmaktadırlar.

Bu yapı çok sayıda gezgin işgücüne sahip bir şirket için ideal, her zaman için yüksek yoğunlukta kullanılan bir düzenleme sunmaktadır. Çoğunlukla müşteri ziyaretlerinde bulunan çalışanlar, merkeze döndüklerinde yapacakları işe uygun çalışma düzenlerini ve lokasyonlarını seçme imkânına da sahiptirler.

Şekil 5.29: (Myerson :2006) Pricewaterhouse Coopers binası Birmingham planlar. Solda atrium tabanının görüldüğü giriş katı, sağda galeri katlarından biri, çok çeşitli çalışma mekânlarını barındırmakta

Şekil 5.30: (Myerson :2006) Atriumdan görünüş. Serbest toplantılar, geçici kısa süreli çalışma biçimleri için uygun alanlar

Şekil 5.31: (Myerson :2006) Dosyaların, dizüstü bilgisayarların saklandığı kişisel dolaplar, binanın değişik yerlerinde kullanılan siyah-beyaz konseptinde tasarlanmış.

Şekil 5.32: Resepsiyon ve kilitli dolap ünitesi, masa paylaşımı sistemlerinin can damarı

Şekil 5.33: (Myerson :2006) Kafeye yakın olan dinlenme-çalışma alanı

Şekil 5.34: (Myerson :2006) Özel aydınlatma üniteleri ile paylaşılan uzun çalışma masaları, arkada yeşil renkte dairesel formda fotokopi noktası

BMW FABRİKASI, MERKEZ BİNASI

ZAHA HADİD ARCHİTECTS

Yapım tarihi: 2005

Yer: Leipzig, Almanya

Toplam alan: 27 000 m²

Personel: 750

Araba fabrikalarında üretim ve yönetim bölümleri genellikle ayrı düzenlenirken; Zaha Hadid'in BMW projesinde iki işlev, kelimenin tam anlamıyla iç içe geçmiştir. Yönetim, ve mühendislik ile ilgili idari personel; üretim ekibi ile, imalat bandı boyunca aynı mekânı kullanmakta, aralarındaki iletişim en üst düzeye çıkmaktadır. Büyük kısmı açık ofis ve oylumlardan oluşturulan binanın ortasında; kıvrılarak uzanan yüksek bir beton platformun üzerinde, üretim bandı yer almaktadır. Yer yer yükselip alçalan platformlardan oluşan ve mavi ışıkla vurgulanan bu bant, ofislerden kolayca algılanmaktadır. Beyaz yakalılar, üretim sürecini birebir takip ederken deneyim ve bilgilerini mavi yakalılar ile paylaşma imkânı bulmaktadırlar. Bu proje, ilginç bir toplumsal mühendislik yaklaşımı ile tasarlanmıştır.

Projeye özel olarak tasarlanıp üretilmiş olan çalışma üniteleri ve beyin fırtınalarının yapıldığı cam toplantı kabinleri, esnek bir düzenleme ile yerleştirilmiştir.

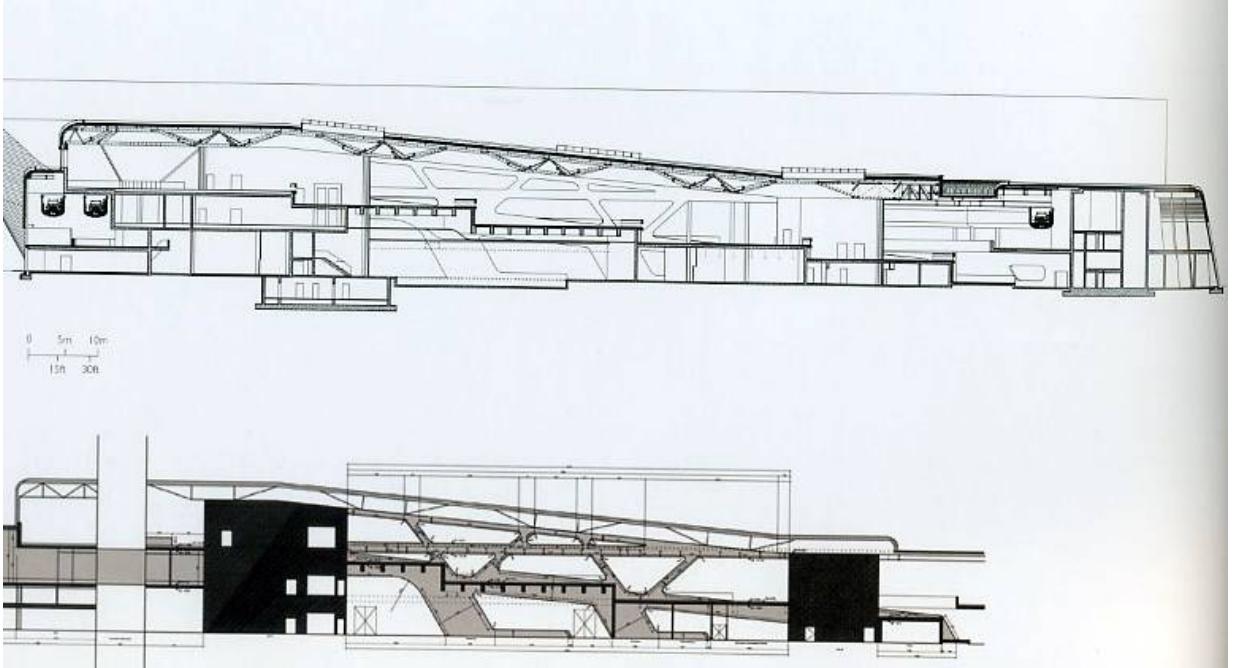
Ofiste herkesin kendine ait masası bulunmaktadır. İşçilere ait dolaplar ve sosyal alanlar yönetim bölümünün tam da içinde düzenlenilerek sosyal katmanların teması, bilgi ve tecrübelerin karşılıklı değişimi hedeflenmiştir. Zaha Hadid bu projesinde, açık ofis (ya da oylum) düzenine radikal bir yorum yaptığını ifade etmektedir.

Şekil 5.35: (Myerson :2006) BMW fabrikası üretim bandı, altında yer alan oylumlardan izlenmekte

Şekil 5.36: (Myerson :2006) Bu proje için Kai Byok tarafından özel olarak tasarlanan aydınlatma elemanları ve çalışma istasyonları organik bir düzende yerleştirilmiş

Şekil 5.37: Kesitlerde, kıvrılıp bükülen ve alçalıp, yükselen üretim bandının düzeni

ABB KONNEX**THEO HOTZ ARCHİTEKTEN****Yapım tarihi:1995****Yer: Baden, İsviçre****Toplam alan: 49500 m2****Personel: 2700**

Enerji ve otomasyon teknolojisi alanında uluslar arası bir firma olan ABB firması, yüz yıllık geçmişe sahiptir. Daha önce yirmi beş ayrı yerde çalışan personelin, bu binada yüz yüze iletişim içine girmesi olanaklı hale gelmiştir. Yeni binada, sürece yönelik, takım bazlı yaklaşımlarla; iletişime dayalı bir ofis strüktürü kurulmuştur. Bilgiye dayalı bir iş olarak mühendislik aktiviteleri, bilgi akışının gerçekleştirilmesi üzerine kurulmuştur.

Tarak düzeninde tasarlanan bu yapı, mekânsal olarak birbirinden ayrı kısımlardan meydana gelmiştir. Tarağın dişleri, yönetim kurulunun yer aldığı ana binaya ve birbirine, yaya köprüleriyle, galerilerle, merdiven ve asansörlerle bağlanmaktadır. Sirkülasyon alanları; geçici oturma köşeleri, bar masaları, haber panoları ve sergi alanları ile desteklenerek, iletişim bölgeleri olarak değerlendirilmiştir. Girişteki geniş kafeterya, ofislere yakın düzenlenen küçük kafeler, bu sistemin devamı olarak işlev görmektedir. Takımlar açık ofise yerleştirilerek, ofis konseptinin iletişime dayalı düzeni güçlendirilmiştir. Alçak dolap düzenlemesi ile proje grupları için uygun ölçüde ve kolaylıkla değiştirilebilecek özel alanlar temin edilmiştir. Takımların yer aldığı açık ofislere yakın, az sayıdaki hücre ofisini; bölüm müdürleri kullanmaktadır.

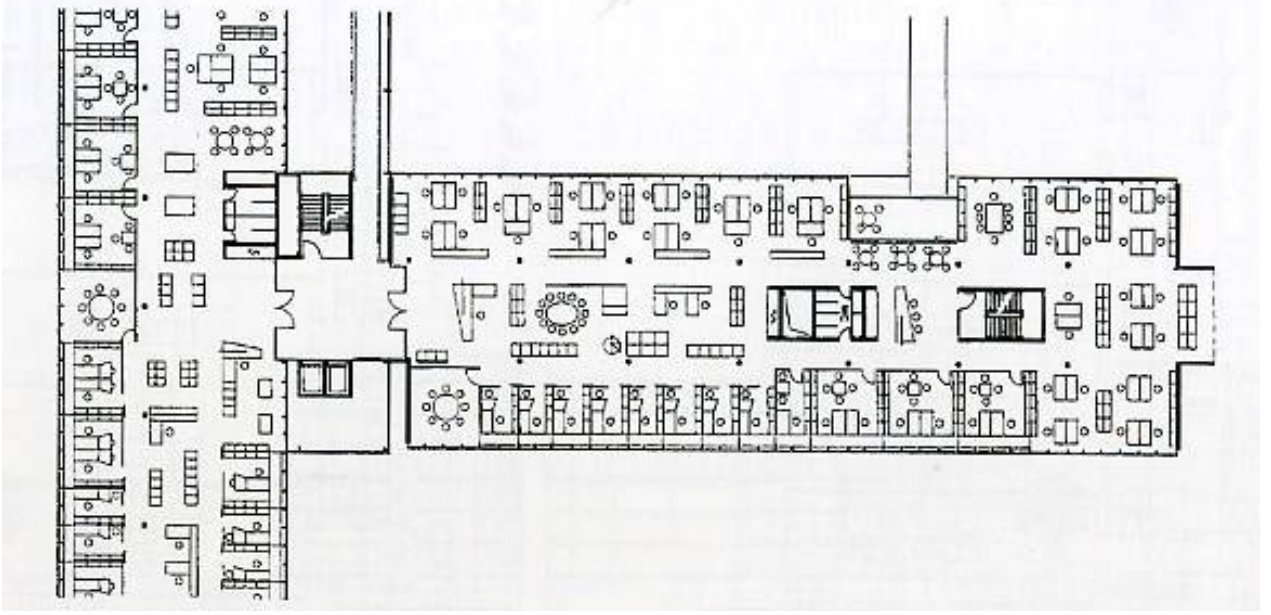
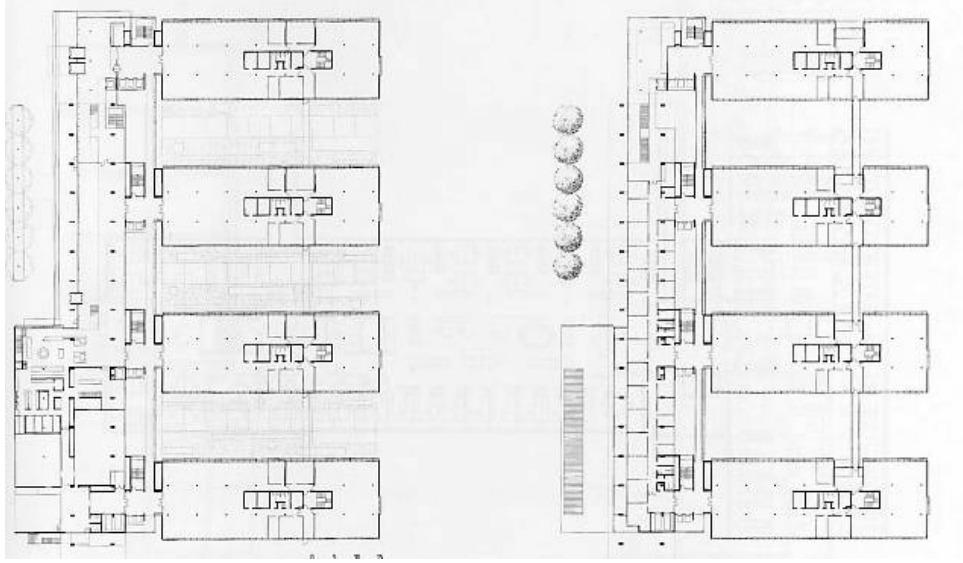
Personel, ihtiyaç duyduğunda, teknik donanımına sahip, çeşitli büyüklükteki toplantı salonlarını rezerve etmektedir. Ofis bloklarının hemen yakınında yerleştirilmiş olan bu salonlar, şirket dışından kullanıcılar tarafından da kiralanmaktadır.

Bina kabuğu, iç içe geçirilmiş yüzeyler ile çok katmanlı olarak tasarlanmıştır. Isıtılmayan dış katman bazı yerlerde sirkülasyon alanlarını da barındırmakta ve binanın iklim kontrolüne katkıda bulunmaktadır. Kış aylarında ve geceleri güneş enerjisinin pasif olarak değerlendirildiği bu yapıda, yaz aylarında etkili güneş kontrolü sağlayan detaylar ile klimatizasyon masrafları en aza indirilmiştir.

Şekil 5.38: (Duffy:1997)Abb Konnex üstte dış cephe, İç içe geçmiş iki cam katmandan oluşan cephenin dış katmanı ısıtılmıyor ve binaya iklim kontrolü sağlıyor, altta yaya köprüsü

Şekil 5.39: (Duffy:1997) Zemin ve ikinci kat planı, altta bir 'dişin' tefrişli planında takım alanları

TBWA/CHIAT/DAY

Clive Wilkinson Architects

Yapım tarihi:1999

Yer: Los Angeles, ABD

Toplam alan: 11000 m2

Personel: 550

Reklâmcılık sektörünün önde gelen firmalarından TBWA'nın ofis tasarımında, kentsel alan içindeki komşuluk ünitesi modeli uygulanmıştır. Burada filmlere konu olan, herkesin birbirini tanıdığı, sevimli Greenwich kasabasının sokak, çarşı, meydan, basketbol sahası gibi unsurları kullanılmıştır.

Ana binaya, ayrı olarak düzenlenmiş girişten, tüpler kullanılarak geçilmektedir. Dar tüplerden çıkınca, sürprizli bir şekilde üç katın algılandığı, meydan düzenlemesi ile karşılaşmaktadır. Binanın düğüm noktası olan bu ağaçlandırılmış alan, bir semt meydanı kadar canlı ve iletişime açık bir ortamdır. 'Uçurum' adı verilen; firmanın yaratıcı takımlarının kullandığı, üç katlı, sarı prefabrike ofisler, meydana bakmaktadır. Üst katlar, rampa ve köprüler ile birbirine bağlanmaktadır. Seçilen tema ve hikâye, mekânın tümünde anlatılmaktadır.

Takımlar için özel tasarlanmış, 'yuva' ismi verilen, yeşil renkli çalışma istasyonları, meydanın çevresinde gruplanmıştır. Proje oylumları; tavandan asılan, altı metre yüksekliğinde, germe sistem separatörler ile ana mekândan ayrılmıştır. Bu projede, bilgi değişiminin ve ortak üretimin üst düzeyde gerçekleştiği, kulüp tarzı mekânlar da mevcuttur. Bina 1999 yılında yapılmış olsa da, planlama anlayışı bakımından yüzünü 21. yüzyıla dönmüş; yenilikçi yaklaşımlarla tasarlanmış bir proje olarak değerlendirilmektedir.

Şekil 5.40: (Hascher:2002) TBWA, basketbol sahası Greenwich metaforunu kuvvetlendiriyor

Şekil 5.41: (Hascher:2002) Meydana bakan çelik konstrüksiyon 'uçurum'

Şekil 5.42: (Hascher:2002) Plan 1: giriş, 2:rampa, 3:ana cadde 4: uçurum 5: central park 7: basketbol al. 8: proje oylumu

Şekil 5.43: TBWA ofisi: central park, ofisin iletişim merkezi

Şekil 5.44: (Hascher:2002) Asma sistem separatörler oylumları tanımlıyor

Şekil 5.45: (Hascher:2002) Yuva adı verilen özel tasarım çalışma istasyonları

LEND LEASE INTERIORS

Bligh Voller ve DEGW

Yapım tarihi:1995

Yer: Sydney, Avustralya

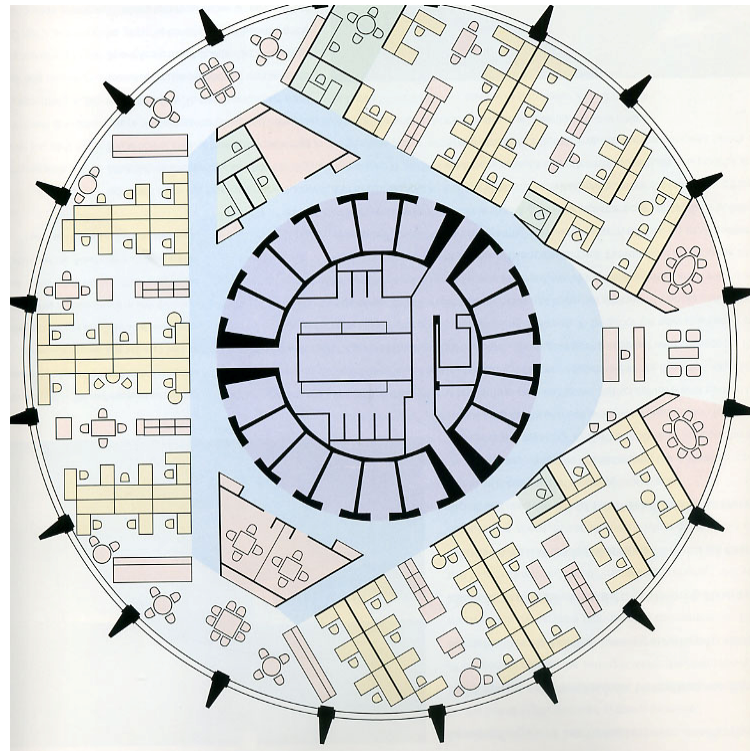
Toplam alan: 1000 m2

Personel: 56

Lend Lease Interiors, arazi geliştirme ve inşaat sektöründe çalışan; Avustralya’lı bir kamu firmasının, dekorasyon ile uğraşan bölümüdür. Firmanın yeni ofisi olarak restore edilen yapıda, proje gruplarının kullanacağı oylum tarzı yerleşim, esnek tefrişi sağlayacak çalışma istasyonları ve hepsi için yeterli teknik destek istenmekteydi. Projelendirme sürecinde; bilginin depolanması yerine, paylaşımı esas amaç olarak alınmıştı. İç mekânın aynı zamanda eğlenceli ve uyarıcı olması da bekleniyordu. Bligh Voller, DEGW ve Lend Lease; firmanın çalışma metotlarını ve gelecekteki yerleşim ihtiyaçlarını değerlendirerek, projeyi oluşturdular. Projenin değerlendirilmesi hiyerarşik düzen içinde değil, şirketin her kademesinden temsilcilerin katılımı ile yapılmıştı.

Takımlar için ayrılan alanlarda, çalışma istasyonları ve evraklar için takıma ait depolama imkânları bulunmaktadır. Konsantre, bireysel çalışma için kabinler; beyin fırtınası yapılan proje toplantıları için ‘savaş odaları’ ve birçok özel amaçlı toplantı odası düzenlenmiştir.

Çalışma alanlarında tam esneklik sağlanmış, herhangi bir kısım, kolayca sökülerek; grup destek bölgelerini zedelemeyen, yeniden kurulabilir şekilde yapılmıştır. Değişen ihtiyaçlara cevap vermek üzere, kısa bir zaman içinde takım alanları yeniden düzenlenebilir. Kişisel depolama en az düzeyde tutulmuş, esas depo alanı olarak merkezi takım bölgesi kullanılmıştır. Her katta bulunan mutfak donanımlı 'kaçış alanı', iş sonrası birlikte vakit geçirme veya özel günlerde parti yapma imkânı sağlamaktadır.

Şekil 5.46: (Duffy:1997) Lend Lease Interiors bir kat planı, ortada bina çekirdeği, iki kenarda oylumlar, solda açık ofis

Şekil 5.47: (Duffy:1997) Lend Lease İnt., takımın kullandığı oylum ve arkada konsantre çalışma kabini

RAFİNERİ

ERGİNOĞLU, ÇALIŞLAR

Yapım tarihi:2002

Yer: İstanbul

Toplam alan: 500 m2

Personel: 11

Reklâmcılık sektöründe faaliyet gösteren Rafineri firmasının ofisinde temel amaç, firmanın isminden yola çıkılarak, kelimenin gerçek anlamıyla; yaratıcı düşüncelerin geliştirilip damıtıldığı, enerjik bir ortam yaratmak olmuştur. Planlama yaklaşımı, malzeme seçimi ve detay biçimlendirmede sağlam ve yaratıcı bir atmosfer sağlanmıştır. Ofis, marka 1, marka 2 olarak iki adet proje alanına bölünmüştür. Masalar bina çerperine dizilerek doğal ışık almaları sağlanmıştır. Yöneticilerin odaları kendi takım alanlarına yakın konumlandırılmıştır.

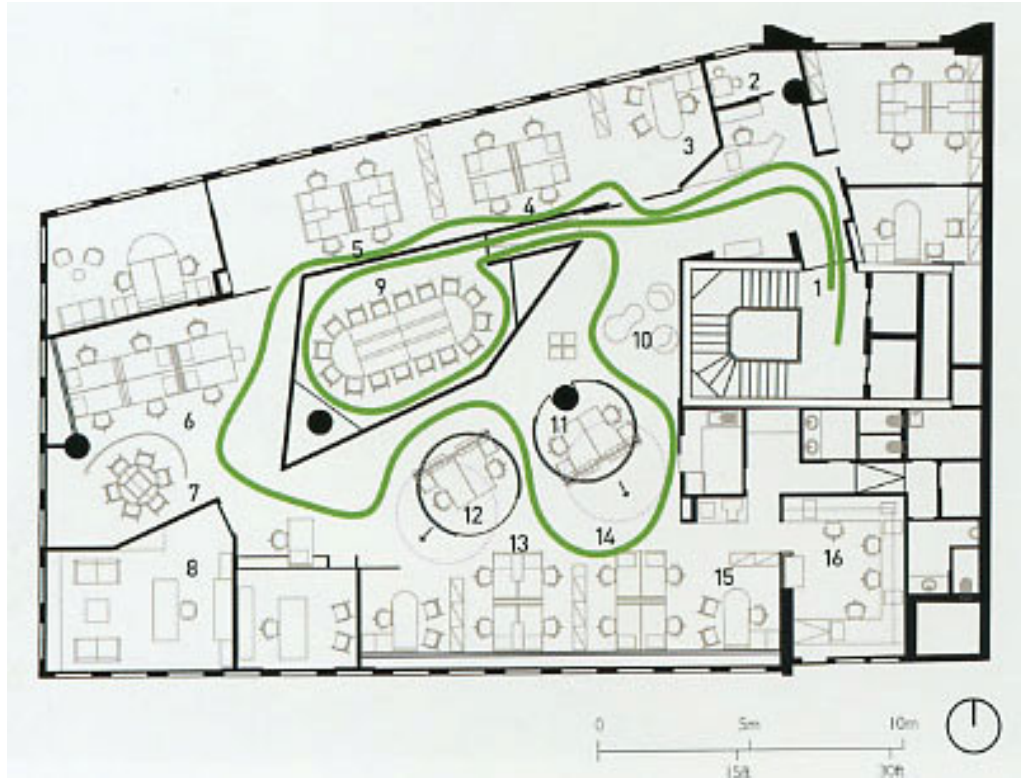
Planın tam orta kısmına yerleştirilen, amorf formdaki ahşap yüzeylerden oluşan toplantı salonu; sirkülasyon alanlarını tanımlamakta, yapıya dinamizm katmakta ve mekânı şekillendirmektedir.

Açık ofisin içinde yer alan iki adet metal çerperli proje kabini, atölye çalışmalarında veya sessiz bölge olarak kullanılmaktadır. UFO takma adı verilen bu silindirik kabinler, küçük bir toplantı masası barındırmakta ve tekerlekler üzerinde hareket ederek gerektiğinde birleştirilmektedir.

Şekil 5.48: (Myerson :2006) Hareketli metal kabin:UFO

Şekil 5.49: - (Myerson :2006) Rafineri Ofis Planı 1:Giriş, 3,4,5,6,: ofis, 7:Toplantı od., 8:Başkan, 9: toplantı, 10: Dinlenme, 11,12: UFO, 13-16: Ofis . Planda proje bazında yerleştirilmiş çalışma istasyonları görülmekte

Şekil 5.50: (Myerson :2006) Ofisin ortasında yer alan amorf formdaki toplantı salonu, sirkülasyon akslarını şekillendiriyor.

5.1.4. Kulüp Şeklinde Düzenlenen Ofis Örnekleri

VİTRA MERKEZ OFİSİ-SERGİ ALANI

SEVİL PEACH GENCE

Yapım tarihi:1998

Yer: Veil Am Rhein, Almanya

Toplam alan:2250 m2

Personel:120

Dünyanın önde gelen ofis mobilyası üreticisi, Vitra firmasına ait ofis ve sergi salonu yapısı, firmanın üstün tasarım geleneğini yansıtmaktadır. Tasarımcı, projeye başlarken açık ofis içinde, belirli fonksiyonlara ve çalışma tarzına sahip, bölgeler tanımlamıştır (bkz el çizimleri). Bu bölgelerde, takım ve proje grupları, karşılıklı iletişim içinde çalışmaktadır.

Kirişlere asılı hareketli paneller, iç mekânı takım alanlarına bölerken, projeksiyon yüzeyleri oluşturmakta ve akustik yarar sağlamaktadır. Açık ofis, sahipli veya rezerve edilen masalar yanında çok sayıda sahipsiz çalışma ünitesinden oluşmaktadır. Grup odaları, toplanma alanları, kafe, dinlenme alanları ofis içinde dağıtılmış durumdadır.

Binayı üç yönden saran ahşap döşemeli sera, doğal hava ve ışık sağlamakta ve iyi bir gündelik toplantı alanı olarak işlev görmektedir. Kafe, yakınında bulunan posta

kutuları ve merkezi teknik destek kısmı sayesinde, daha canlı bir alan olarak yaşamakta, şirket içi iletişimi güçlendirmektedir.

Vitra'nın olağanüstü yenilikçi şirket kültürü ile ele alınan bu ofis, alışılmış normları zorlamakta, 21. yüzyıl ofisleri için ipuçları vermektedir.

Şekil 5.51: - (Myerson :2002) Konsept planda karşılıklı iletişim bölgeleri kalple ifade edilmiş

Şekil 5.52: (Myerson :2002)Vitra ofisi kat planı

Şekil 5.53: Vitra ofisi görünüm, serbest çalışma alanları, kafe ve posta kutuları

Şekil 5.54: (Myerson :2002) Vitra, çalışma alanlarından görüntüler

REEBOK MERKEZ OFİSİ**Yapım tarihi:2000****Mimari : NBBJ****Yer: Massachusetts, ABD****Toplam alan: 48000 m2****Personel: 1000**

Spor giyim markası Reebok, doksanlı yıllarda ciddi bir mali kriz yaşarken; organizasyonunu ve şirket merkezini yenileme kararı almıştı. Benimsenen yeni çalışma yöntemlerine uygun olarak düzenlenen, görkemli yönetim binası yapıldıktan sonra; yaratılan motivasyon ile, şirketin market içindeki durumu daha iyi bir konuma gelmiştir. Bu proje ile, beş farklı ofiste çalışan, bin adet personel tek kampüste toplanmıştır.

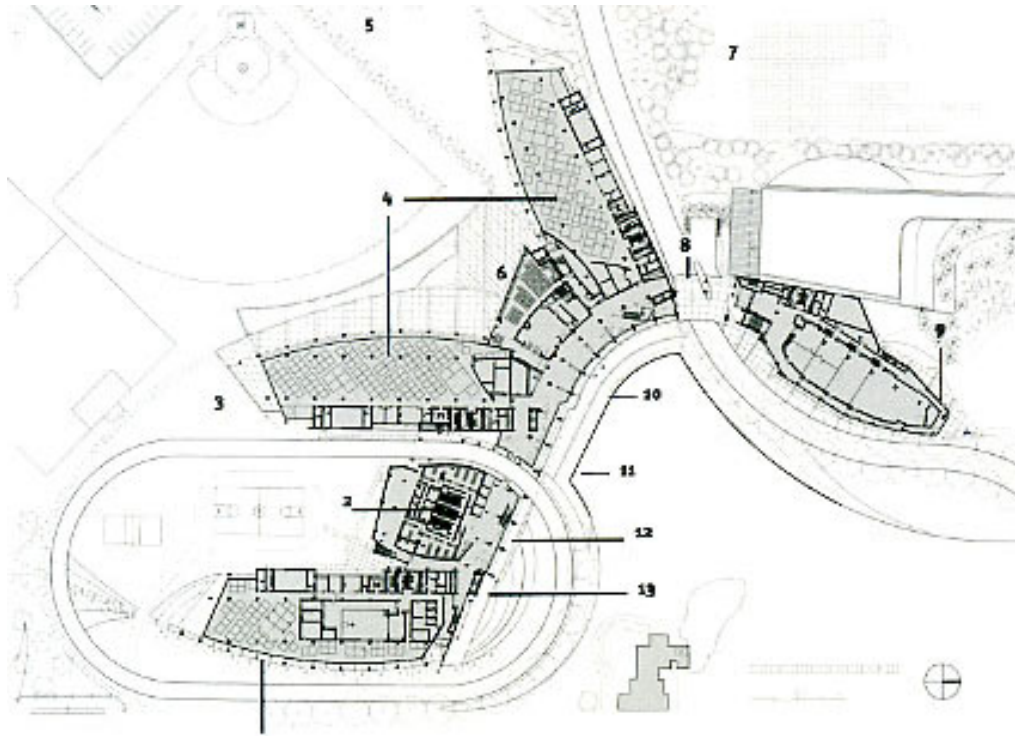
Tasarımcı, parçalı düzende eğrisel cam yüzeylerle oluşturduğu yapı kompleksinin çevresinde, yedi adet spor alanı düzenlemiştir. Projenin ana teması, iş kolu ile uyumlu olarak, yarışa başlamak üzere olan bir atletin, sahip olduğu potansiyel enerjiyi mekâna yansıtmak olmuştur. Bu amaç; binanın planlanma biçimi ile, seçilen malzemeler ile ve yerleştirilen spor imkânları ile hayata geçirilmiştir. Doğa, gün ışığı, temiz hava ve fiziksel aktivite bu projeye başarılı bir şekilde bütünleştirilmiştir. Bina içinde yer alan kapalı bir basketbol sahası, fitness salonları ve bütün binayı dolaşan cam bir tüpten oluşan koşu parkuru, yaratılan spor imkânlarından bazılarıdır. Bu alanlar aynı zamanda, şirket kültürünün uygulaması olarak, ürünlerin test edilmesi için de kullanılmaktadır.

Proje üç adet dört katlı ofis bloğu ve 1380 m2 lik toplantı salonunu kapsayan bir idari kanattan oluşmaktadır. Yapıda açık ofisler, takımlar için ayrılmış alanlar, kulüp türünde çalışma mekânları ve yer yer hücre ofisler mevcuttur. Cömertçe tutulan kat yükseklikleri ve geniş kolon açıklıkları, geleceğe yönelik esneklik sağlamaktadır.

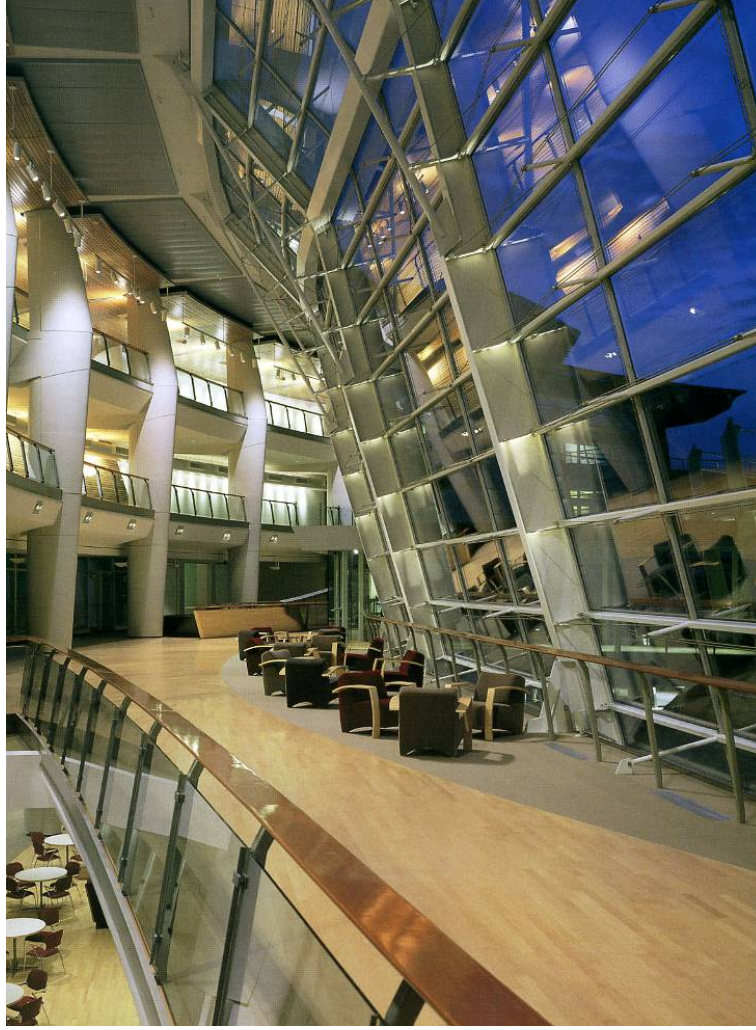

Şekil 5.55: (Myerson :2003) Cam kabuğun içinde sosyal mekânlar, spor alanları ve katlar arasında devam eden geniş görüş açıları yaratılmıştır.

Şekil 5.56: (Myerson :2003) Reebok ofis binası, yay gibi gerilmiş enerjik temalı kat planı

Şekil 5.57: Serbest toplantı alanlarından görünüm. Geniş galeriler ve cömert kat yükseklikleri

Şekil 5.58: (Myerson :2003) Hücre ofiste konsantre olunarak yapılan yaratıcı çalışma

DELOÏTTE CONSULTİNG**D. DUSTİN A. TUSNOVİCKS****Yapım tarihi:1999****Yer: Viyana****Toplam alan: 500 m2****Personel: 45**

“Dünya ölçeğinde yönetim danışmanlığı işiyle uğraşan Deloitte bilgi toplumunun yeni şirketlerinden birisidir. Bilgi, bir ürün olarak, doğrudan iletişim yoluyla satılmaktadır. Çalışma yeri müşterinin ofisi, otel, tren, veya ofis olabilir. Endüstri çağı sonrası döneminin gezgin çalışanları için ofis, yalnızca bir çalışma yeri değil; bilginin demetlenip değişime sunulduğu, sosyal bağlantıların yeşertildiği bir çeşit evdir.” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 214)**

Mekânın en dikkat çekici unsuru, şirket kimliğinin de bir kısmını oluşturan ‘omurga duvar’dır. Işıklı bir yüzey oluşturan bu duvar, işlevsel bölgeler tanımlayarak çalışma alanları yaratmaktadır.

Çerçevesiz cam paneller ve hasır metalden yapılmış bölme elemanları, mekânlar arası ilişkiyi sağlamaktadır.

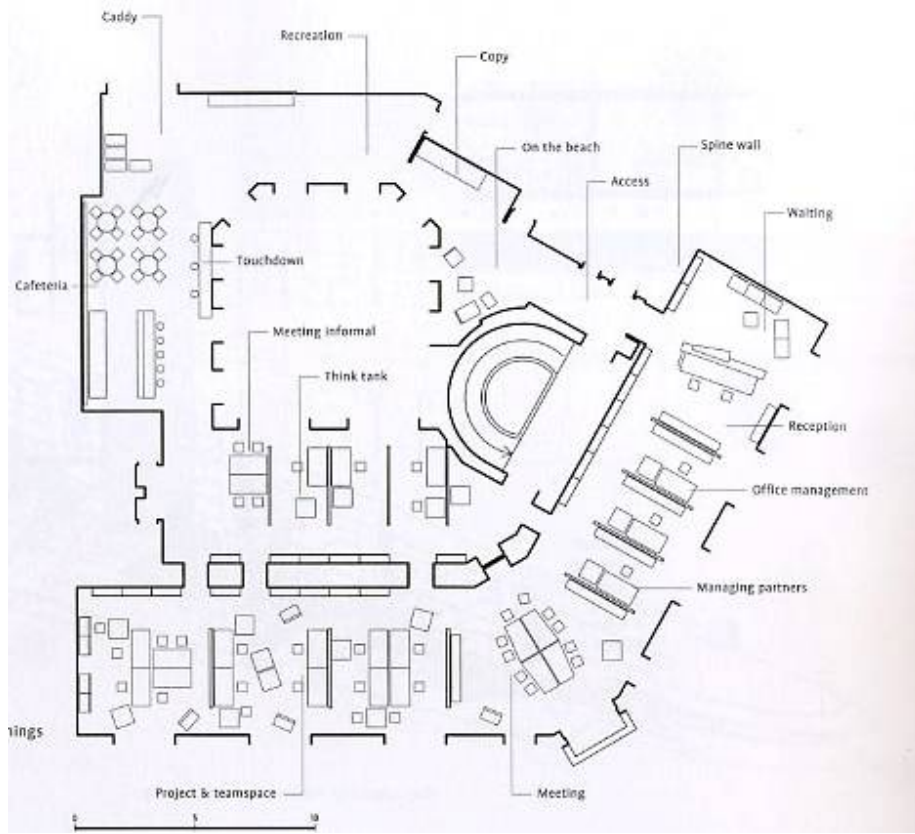
Kişilerin veya takımların konsantre çalışma için kullandığı dört veya altı kişilik çalışma alanları ‘think tank’ olarak anılmaktadır. Esas çalışma biçimi olan iletişim, bu tasarımda mekânsal karşılığını; toplantı odalarında, ‘çalışma barında’ ve plaj temalı koltuklarda bulmaktadır.

“Çalışanlar burada şans eseri veya tasarlanmış olarak, iş ve boş zaman arasındaki sınırların eridiği bir atmosferle, karşılaşırlar. Bilgisayar networkleriyle donatılmış bu alanlar, kısa süreli çalışmalar için de kullanılmaktadır. Mekân kullanım talepleri değişken iş türlerine göre karşılık bulmaktadır. Elemanlar ‘kalıcı’ ya da ‘ziyaretçi’ olmalarına göre çalışma yerlerini birkaç saat veya aylar boyunca, ‘ilk gelen öncelikli’ yöntemiyle kullanmaktadır. Kalıcı çalışma yerleri, uzun süreli yerleşik çalışan, ofis yönetimi ya da ortaklara ayrılmıştır. Masa paylaşımı prensibinin işlemesi için çalışma aletleri kişiye özel dolaplarda saklanmaktadır. ‘Caddy istasyonunda’ resepsiyon ve ofis yönetimi, iletişim koordinasyon noktalarıdır. Network bağlantılarının akıllıca yerleşimi ve tekerlekli mobilyalar sayesinde mekânlar kısa sürede yeniden düzenlenebilmektedir. İyi dengelenmiş ve detaylandırılmış ışık oyunları, renkler ve malzemeler, odalarda motive edici ve aynı zamanda dinlendirici bir atmosfer yaratmaktadır.” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 215)**

Şekil 5.59: (Hascher:2002) Üstte ve altta mekânın omurgasını oluşturan, ona şekil veren ışıklı cam bölücüler.

Şekil 5.60: (Hascher:2002) Deloitte yerleşim planında proje takım alanları, serbest ve programlı toplantı alanı, think tank, sahipsiz çalışma masaları ve tezgâhları ‘caddy’ ve kafeterya görülüyor

BOOTS The Chemists

DEGW

Yapım tarihi:1999

Yer: Beeston, İngiltere

Toplam alan: 39 500 m2

Personel: 2310

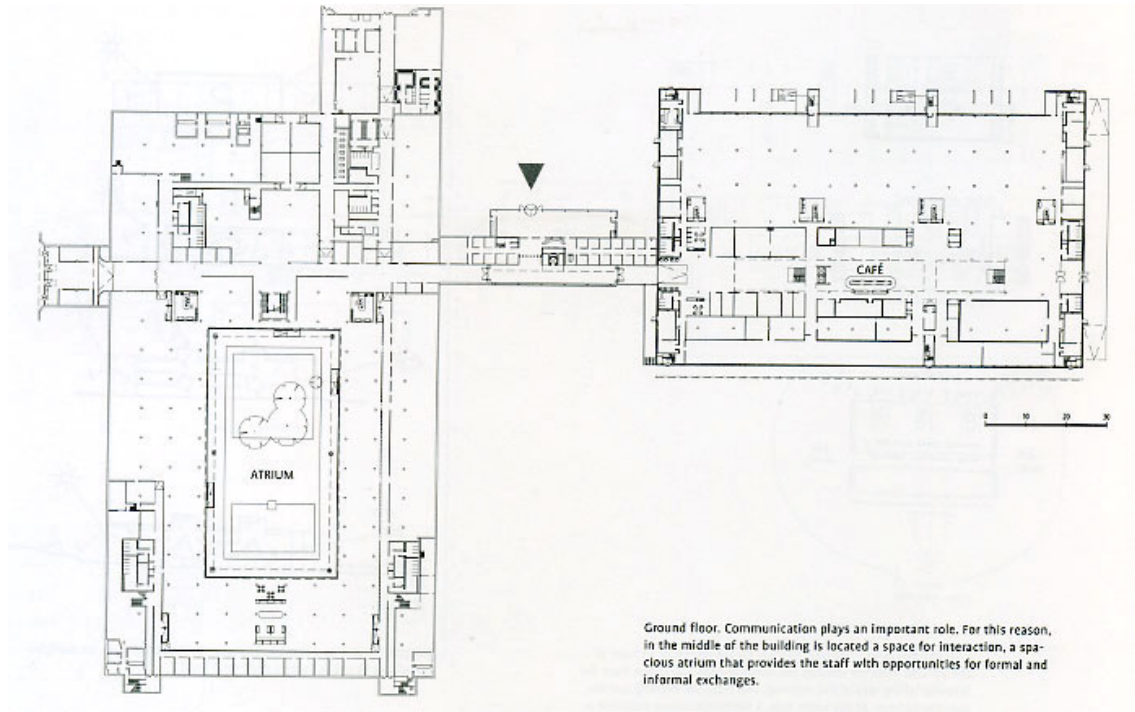
Boots Kimya, SOM tarafından 1968 yılında yapılan merkez binası yeni ihtiyaçlara cevap veremez hale gelince, merkezini yenileme kararı aldı. Eski bina İngiltere'nin ilk açık ofisi idi. DEGW ve yönetim danışmanları, Boots'un her seviyedeki personeli ile anketler yaparak, henüz yeni ele alınan organizasyon yapısına uygun yerleşim ihtiyaçlarını belirlediler. Bu amaçla yapılan haftalık atölye çalışmaları, projenin başarısında etkili olmuştur. Takım yapılanması ile son bilgi ve iletişim teknolojilerinin bütünleşmesi, projenin ana hareket noktası olmuştur. Farklı projelerde

ve ortamlarda çalışma durumunda olan elemanlar, dosyalama düzenlerinden bağımsız ele alınarak, projelere adapte edilmişlerdir. Çok sayıda potansiyel karşılaşma noktaları, farklı biçimlerde tasarlanmıştır. Ayrıca izole işler için uygun kişisel çalışma alanları bulunmaktadır.

Yeni bina ile eskisini birleştiren ‘sokak’, yeni binada büyük bir atriuma açılmaktadır. Kafe restoran, dükkânlar ve asansörlerin bulunduğu bu alan, iç ve dış IT network sistemlerine ulaşılan bir çalışma alanı olarak değerlendirilmiştir. Daha küçük ölçüde üç adet atrium, çevredeki çalışanlara yönelik olarak düşünülmüştür.

Çalışma yeri stratejisi üç katta yirmi adet komşuluk ünitesine bölünmüştür. Bu üniteler altı adet çalışma biçimini farklı oranlarda barındırmaktadır: bireyler için küçük masalar, özel görüşmeler veya konsantre çalışılan işler için sessiz hücre benzeri ofisler, geniş genel toplantı alanları, genel kullanımda masalar. ‘Hub’ olarak adlandırılan merkez alanında teknik donanım, mutfak ve yemek yerleri bulunmaktadır. Boots merkez binası kulüp biçiminde düzenlenmiş zengin mekân seçeneklerini sunması bakımından, iletişime ve otonomiye dayalı çalışmaya uygun bir şekilde tasarlanmıştır.

Şekil 5.61: (Duffy:1997) Boots, plan solda yeni yapılan bina ve ortasında yer alan atrium, sağ tarafta SOM tasarımı eski bina

Şekil 5.62: (Duffy:1997) Boots binası atriumda çalışma istasyonları

Şekil 5.63: (Duffy:1997) İletişime açık şekilde düzenlenen çalışma alanları ve 'cadde'den görünüm

MOTHER**CLİVE WİLKİNSON****Yapım tarihi: 2004****Yer: Londra, İngiltere****Toplam alan: 3902 m2****Personel: 200**

Doksanlı yılların ortalarında reklâmcılık sektöründe başlangıç yapan Mother firması, butik ölçekten başlayarak kısa sürede İngiltere'nin en çok tanınan firmalarından birisi haline gelmiştir. Firma yöneticileri, yeni ofislerine taşınırken; herkesin ortaklaşa kullandığı tek mutfak masası fikrini sürdürmek istemişlerdir. Sonuç olarak firmanın iki yüz çalışanını barındıracak betonarme bir masa, mekânın belirleyici elemanı olmuştur. Hız ve mobilitayı temsilen, her çalışan üç haftada bir, yandaki koltuğa geçmektedir. Bu sistem, hiyerarşik olarak yer edinme duygusuna karşı bir önlem olarak düşünülmüştür.

Firma büyüdükçe masa da uzayacak şekilde düşünülmüştür. Betonarmenin seçiliş nedeni ise dayanıklı ve sağlam bir malzeme ile heykelsi bir etki yaratmak ve reklâmcılık sektörünün değişken imajına karşı bir söz söylemektir. 76 m uzunluğunda ve 7. 6 cm kalınlığındaki masa, sirkülasyon amacıyla yer yer kesintiye uğramakta, kimi yerde dört metre genişliğe vararak, merdivene dönüşmektedir. Masanın üzerinde kullanılan ellili yılların nostaljik desenli kumaşlarından üretilmiş aydınlatma elemanları, ortama yumuşak bir etki kazandırmaktadır.

Son yıllardaki en alışılmamış ofis planlamalarından biri olan Mother'ın tasarımcısı, 'Beton bir masa istedik çünkü bu böylesi kısa ömürlü bir sektör için çılgınca iyimser bir yaklaşımdı' yorumunu yapmaktadır.

Şekil 5.64: (Myerson :2006) Ofis boyunca uzanan ve bütün elemanları alacak büyüklükte yapılan betonarme masa

Şekil 5.65: (Myerson :2006) Dev boyuttaki masanın ofis içindeki yerleşimi

Şekil 5.66: (Myerson :2006) **Betonarme masanın başlangıç noktası**

MLC Campüs

BLİGH VOLLER NİELD

Yapım tarihi:2001

Yer: Sydney/ Avusturalya

Toplam alan: 27000 m2

Personel: 1680

MLC'nin merkez ofisi 1957 yılında inşa edildiğinde Avusturalya' nın en büyük yüksek katlı ofisi olmuştu. Yıllar sonra bina restore edileceği zaman MLC, çok başarılı bir biçimde hiyerarşiden arındırılmış, yeni yönetim biçiminden yola çıkmaya karar verdi. Yeni organizasyon yapılarını oluşturan, katılımcı ve karşılıklı iletişime dayalı takımlar veya iş üniteleri, finans hizmetleri sektörüne yeni ürünler icat etmişlerdi. Son derece karlı yatırımlara imza atan firmanın logosu da altın yumurta olarak değiştirilmişti.

Tasarımcı, binayı yeniden ele alırken, bu çağdaş çalışma modeline uygun, ilginç ve yenilikçi yaklaşımlar ile çözümler üretti. Her kat farklı bir tema ile detaylandırılmış ve buna uygun isimlendirilmişti. Zen Oylumu olarak isimlendirilen üçüncü kat, bu felsefeye uygun tasarlanmıştı. Kıyı temalı katta da benzer biçimde konuya uygun düzenlemeler vardı. Mutfağın bulunduğu masa katında ise yer alan dev masif masa, yemek yeme veya toplantı amaçlı kullanılıyordu.

On bir katlı yapıda hücre ofis tarzında tasarlanmış bölüm bulunmamakta çalışma alanları kolayca şekli değiştirilebilen çalışma istasyonlarından oluşmaktadır. Binanın köşeleri proje odaları ile değerlendirilmiş olup kişisel masalar pencere kenarına yerleştirilmemiştir. Binada etkin olan eşitlikçi tasarım anlayışı, müşteri odaklı çalışma yöntemleri ile birleşince MLC merkezi, geleceğin ofislerinin nasıl olacağı hakkında iyi bir fikir vermektedir.

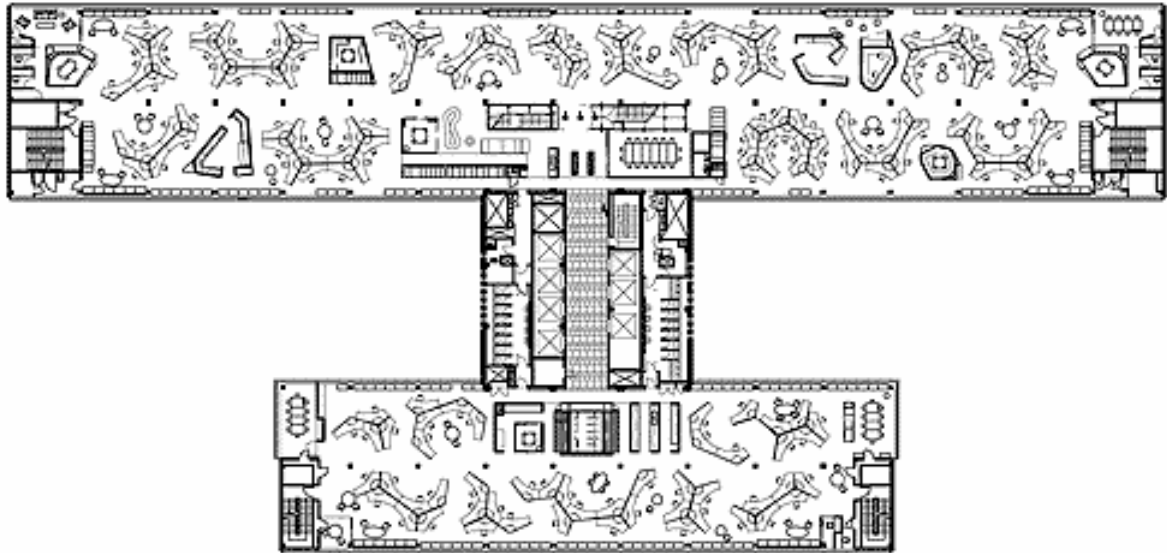
Şekil 5.67: (Hascher:2002) İletişime dayalı çalışma alanları

Şekil 5.68: (Hascher:2002) MLC ofisinden iç mekan görünüşleri

Şekil 5.69: (Hascher:2002) MLC ofisi çalışma alanları

Şekil 5.70: (Hascher:2002) MLC ofis planı, proje ve takım alanları

6. OFİSLERDE YENİ KULLANIM YÖNTEMLERİ VE TEKNOLOJİK DONANIM

6.1. Ofislerde Yeni Kullanım Yöntemleri

Kuruluşların en önemli öz kaynaklarının başında, taşınmaz varlıkları gelmektedir. Şirketlerin toplam değerlerinin yaklaşık yüzde yirmi beşini oluşturan bu kaynak, etkin bir biçimde kullanılmalı ve verimliliğin arttırılmasına hizmet etmelidir. Ofislerle ilgili genel gider harcamaları dikkate alındığında çalışma mekânının etkin kullanılması daha da önemli hale gelir. Ofis yapısının kiralanması durumunda da genel giderlerle birlikte şirket bütçesinin önemli bir kısmının etkin kullanımından bahsediliyor demektir.

Ofis mekânının geleneksel yöntemlerle kullanımı, her çalışana bir çalışma masası ve yeri tahsis edilmesi esasına dayanır. Çalışan, ‘sahip olduğu’ bu yeri kişiselleştirerek dosyalarını, bilgisayarını kişiye özel olarak kullanır. Yerin, masanın büyüklüğü ve kalitesi çalışanın hiyerarşik yapıdaki konumunu ifade eder.

Bu alışılmış kullanım biçimi, bazı iş kollarında söz konusu çalışma yerinin zaman zaman boş kalması sonucunu doğurmaktadır. Kişi kendisine ayrılan çalışma mekânı yerine; toplantı salonu, özel amaçlı iş mekânı, müşteri veya birlikte çalışılan insanların ofisleri gibi yerleri de kullanmaktadır. İş mekânının coğrafi olarak dağılmış olduğu günümüz çalışma hayatında kişinin sabit bir çalışma yerini yüzde yüz dolulukla kullanması söz konusu değildir.

“Bürolar gibi kullanım yoğunluğu zaten oldukça düşük düzeyde olan binalarda gereken yoğunluğun elde edilememesi, çalışma mekânlarının etkili biçimde kullanılamaması bu kaynağın bir bakıma israf edilmesi demektir. Beraberinde gittikçe küreselleşen rekabeti getiren dünya ekonomisi, her kuruluşun bu ekonomik sistemde yer alabilmesi ve rekabet ederek en azından yerini koruması için eldeki tüm kaynakların optimum düzeyde kullanılmasını gerektirir. Hatırlanabilecek kadar yeni bir geçmişte yalnızca pasif giderler olarak ele alınan büro binaları, artık değerlerinin gerektirdiği üzere, iş verimini olumsuz yönde etkilemeden en ekonomik biçimde kullanılmalıdır. Dolayısıyla günümüzde her kuruluş için zorunlu olan bütünleşmiş kaynak kullanımı açısından klasik büro mekânı kullanım modeli yeterli olamamaktadır. Bu yetersizliğin nedeni ise modelin yukarıda açıkladığımız

varsayımlarının artık geçerliliğini yitirmiş olması ve iş mekânı kullanım yoğunluğunu ölçmek için herhangi bir yöntem içermemesidir.” H. E. Erdener, (1996, 82)

Çalışma mekânlarının daha etkin kullanılması amacıyla kuruluşlar, personelin çalışma düzenini inceleyerek, çalışanların büro içi ve dışında hangi sürelerde çalıştıklarını saptamakta ve buna uygun düzenlemelere yönelmektedirler. Çalışma birimlerinin boş kalma olasılığı aşağıdaki yöntemler kullanılarak azaltılmakta, ofislerin etkin kullanımı sağlanmaktadır.

6.1.1.Ofis İçi Yöntemler:

Serbest Adres:

Ofis, standart çalışma mekânlarından oluşturulmuş, masalar herhangi bir çalışana özel olarak ayrılmamıştır. Bu sistemde çalışanların kendilerine ait masaları ya da çalışma yeri bulunmamaktadır. Ofis dışındaki işlerini bitirip binaya dönen kişi, boş bulunduğu masada çalışmakta, böylelikle bir çalışma alanı farklı zamanlarda birden fazla kişi tarafından kullanılmaktadır. Bu tür uygulamalar ‘touch down’ veya ‘hot desk’ olarak anılmaktadır.

Shimuzu Teknoloji enstitüsü müdürü, çalışanlarının farklı mekânları kullandıkları için masalarının çoğunlukla boş olduğunu fark etmiş ve hızlandırılmış video tekniği kullanarak kullanım yoğunluğunu saptamıştır. Bu araştırmaya göre bir çalışma alanının kullanım yoğunluğu %30 civarındadır. Enstitü müdürü, çalışma mekânlarını standartlaştırarak serbest adres yöntemini ilk kez olarak bu ofiste kullanmıştır.

Otelleme:

Serbest adres yöntemine benzeyen bu sistemde, ofis mekânı benzer şekilde standart olarak düzenlenmiştir ve çalışma istasyonları hiç bir çalışana tahsis edilmemiştir. Personel, ofiste çalışmayı düşündüğü süreler için, çalışma istasyonlarından o anki çalışmasına en uygun biçimde olanını rezerve etmektedir. Bu sistemin uygulanması için, konuyla ilgili bir koordinatörün organizasyon görevini yürütmesi gerekmektedir. Çalışan kişi ofise geldiğinde; rapor hazırlama, veri girişi yapma veya daha uzun süreli bir çalışma için yer ayırtmak üzere kimliğini, ne kadar süre için, ne türde bir yere ihtiyacı olduğunu ve gerekli büro malzemelerini bildirir. Otelleme koordinatörü uygun yeri hazırlar, telefon bağlantılarını gerçekleştirdikten

sonra yeri teslim eder. Günümüzdeki gelişmiş iletişim teknolojisi yardımıyla bazı düzenlemeler çevrimiçi olarak otomatik biçimde yapılmaktadır. Özellikle çokuluslu şirketlerde; web tabanlı rezervasyon sistemi, dünya üzerindeki farklı yerlere dağılmış ofislerde yer ayırtmayı mümkün kılar. Otelleme yöntemi ilk kez ABD’ de bir danışmanlık firması olan Ernst&Young tarafından kullanılmıştır.

Serbest adres ve otelleme yöntemlerinin kullanıldığı ofislerde personelin dosya, ve benzeri kişisel eşyalarını saklamaları için kilitli dolaplar bulunmaktadır. Yine her iki yöntemde de çalışma ortamları farklı ihtiyaçlara uygun olarak belirli bir çeşitlilikte düzenlendiğinden, kişinin o anki çalışma tarzına uygun mekân biçimini seçme olanağı vardır. Takım çalışmasına göre oylumlar, konsantre çalışmaya uygun sessiz kabinler veya kısa süreli ziyaretlerde kullanılacak pratik tezgâhlar bunlardan bazılarıdır. Çalışma yerlerinin standardize olarak düzenlenip, masaların kullanılmadığı zaman boş bulunması, temiz masa politikası (clear desk policy) olarak adlandırılmaktadır. Serbest adres veya otelleme yöntemlerini kullanacak firmaların ofis tasarımında personelin bina dışında olma oranı istatistiksel yöntemlerle saptanır. Çalışma yerlerinin çalışan sayısına oranı; satış, servis ve danışmanlık sektörlerinde 1:5’e kadar düşebilir ve alan kullanımında yüksek düzeyde etkinlik sağlanır. Daha az mobil olan iş kollarında bu oran 1:1.5 civarındadır.

6.1.2. Ofis Dışı Yöntemler:

Telebüro:

Personelin evlerinde ya da müşteriye yakın telemerkezlerde çalışması, genel olarak telebüro veya uzaktan çalışma yöntemi olarak anılmaktadır. Uzaktan çalışan kişiler bilgisayar, faks veya modem üzerinden kuruluşun diğer elemanları ile iletişimde bulunurlar. Belirli aralıklarla kuruluş merkezine planlanmış ziyaretler de yapılabilir. Bazı meslek grupları, haftanın belirli günleri uzaktan çalışmakta, belirli günleri de ofise gelerek meslektaşları ile iletişim içinde bulunmaktadırlar.

Karşılıklı iletişimin gerekli olmadığı bireysel çalışma biçimleri telebüro yöntemiyle yürütülebilir. Basın mensupları, sigorta temsilcileri, danışmanlar telebüro yöntemlerini kullanma olasılığı bulunan meslek gruplarıdır.

Uzaktan çalışma yöntemleri yollarda geçirilen zamandan, enerjiden tasarruf sağlamakta, trafik ve çevre sorunlarının çözümüne katkı sağlamaktadır. Bu yöntem

sayesinde evlerinden çıkması zor olan engelliler, tek başına çocuk büyüten kişiler iş hayatına kolaylıkla katılabilirler.

Tele büro yöntemi yukarıda bahsedilen yararları yanında birçok sakıncalar barındırmakta olduğundan bir kuruluşun tüm elemanları için uygulanması doğru değildir. Uzaktan çalışma yönteminin sakıncaları:

- İş ortamındaki yüz yüze iletişimin getirdiği olumlu etkilerden uzakta çalışmak performansı düşürmektedir.
- Bazı kişiler sorumlu oldukları yöneticilerin bulunmadığı ortamlarda daha verimsiz çalışma eğiliminde olabilirler.
- Telebüro yöntemi bir kuruluşun belirli sayıdaki elemanının, haftanın birkaç günü için uygulayacağı bir çalışma şekli olarak görülebilir.

Sanal Büro:

“Ofisler geçmişte zaman, yer ve mekân ile sınırlandırılmıştı. İnsanlar kent merkezindeki yüksek katlı ofislerine belirli saatlerde gidiyor ve dönüyorlardı. Fakat 21 yüzyılın teknoloji tarafından yönlendirilen ekonomisinde, ofisler artık mekâna bağımlı değil. Şimdi çoğu iş yılın, günün her saatinde klasik ofis binasının dışında cereyan etmekte. Taşınabilir iletişim cihazları ve internet, çalışma biçimlerini daha akışkan hale getirdi. Bu yeni ekonominin daha üretken olması için, yeni ortamlar gerekli. ‘Gezgin ofis’ insanların yaşam süreçlerinin içine evlerinden, otobana, havaalanına ve gittiği yerdeki geçici çalışma yerlerine kadar coğrafi olarak dağıtılmış durumda. Bu olanaklar, iş ve yaşamın kalan kısmı arasında denge kurmaya yarayan, gerçek çözümler sunmakta.” **Myerson J., Ross P., (2003, 200)**

Çalışma yaşamı artık klasik ofis binası sınırlarının dışına taşmak durumundadır. İş hayatının artan hızına ve dünya ölçeğindeki rekabet koşullarına uyum göstermek için günün her saatinde her mekânda çalışmak söz konusu olabilir. Mobil iletişim cihazları ve bilgisayarlar bu çalışma biçimini olanaklı hale getirir. Yollardaki insanların çalışmalarını kolaylaştıracak, yeni ‘gezgin’ çalışma ortamları gün geçtikçe daha fazla çeşitlenmektedir. Havayollarının bekleme salonları, karayolu servis alanları, otellerin teknik destek imkânlarıyla donatılmış çalışma mekânları, hareket halindeki iş insanlarına sunulmaktadır. Yine kişilerin seyahat ettiği yerde, geçici olarak diğer iş insanları ile paylaşarak, kullanabileceği sekreteryâ hizmetlerini de barındıran, ‘iş merkezleri’ gün geçtikçe artmaktadır.

Avrupa birliği tarafından yaptırılan bir araştırma uzaktan çalışma yöntemlerinin Avrupa lkelerindeki hiç de azımsanmayacak seviyedeki uygulanma oranını yansıtılmaktadır:

	1994	1999	2005
Danimarka	-	10.5	19.4
Finlandiya	-	16.8	29.4
Fransa	1.8	2.9	4.8
Almanya	1.4	6.0	12.6
İrlanda	-	4.4	7.7
İtalya	1.0	3.6	7.1
Hollanda	-	14.5	25.2
İspanya	1.7	2.8	5.4
Birleşik Krallık	5.4	7.6	11.7
Avrupa Birliği 10	-	6.1	10.8

Tablo 5: Uzaktan alışma yöntemlerinin kullanım oranı, EMPIRICA, 2000, yaptırın: AB Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 30)

6.1.3. Yeni Ofis Kullanım Yöntemlerinin Karşılaştırılması

Yukarıda tanımlanan yeni çalışma yöntemlerinin seçiminde doğru bir kullanım stratejisi oluşturulması gereklidir.

“Yeni büro kullanım yöntemlerini ve seçme ltlerini öncelikle bir kuruluşun ana yapısı belirler. Çeşitli birimlerin, bölümlerin, idari ve teknik kadro ilişkilerinin, çözüm yapılanmasını ve araştırma, üretme ve karar verme mekanizmalarının bu seçimde önemli rol oynayacağını hatta, kuruluşun yeniden yapılanmasını bile gündeme getirebileceğini söylemek yanlış olmaz. Yeni yöntemler planlamada ilk adımları atabilmek için, ilk önce kuruluş çapında çalışma mekânı gereksinmelerini, planlama sınırları içinde belirli bir kesinlikle saptamak gerekir. Teknoloji kullanımı, büroda kullanılan zaman, personelin görevlerde daha etkin olabilmesi için nelere gereksinim olduğunun bilinmesi; planlama sürecinin başlamasından önce saptanması, bu grubun yeleri tarafından anlaşılması ve kabul edilmesi gereken verilerdir.” **H. E. Erdener, (1996, 82)**

Yeni büro kullanım yöntemlerinin uygulanması için, organizasyonel değişiklikler yanında gerekli haberleşme ve bilgisayar teknolojisi altyapısının da, seçilen yönteme uygun olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Bu konu bir sonraki maddede

tartışılacaktır. Yeni ofis kullanım yöntemlerinin olumlu ve olumsuz yanları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir:

Yöntem	Olumlu Özellikleri	Sakıncaları
Otelleme	<ul style="list-style-type: none"> *etkin çalışma mekânı kullanımı *daha az büro mekânının daha fazla personel tarafından giderlerin artmasına meydan vermeden kullanılması. *part-time personelin kuruluş müşterileri ile daha fazla birlikte olabilmeleri * part-time personel büro mekânı gereksinmelerinde ve giderlerinde azalma 	<ul style="list-style-type: none"> *kişisel depolama *yer ayırtma işlevinin gerektirdiği personel ve teknolojik yatırım
Telebüro	<ul style="list-style-type: none"> *İşe gidip gelmenin yarattığı ekonomik ve psikolojik sorunların azaltılması *hava kirlenmesinin azaltılmasında önemli öge *büro görevinin ev atmosferinde yapılması *azalan büro mekânları ve giderleri 	<ul style="list-style-type: none"> *büro dışı çalışmanın birçok kişiye uygun olmaması *personel arasında azalan iletişim *merkez yönetim sistemiyle olabilecek sorunlar
Serbest Adres	<ul style="list-style-type: none"> *Büro mekân kullanım yoğunluğunun arttırılması *part-time personelin tanınması * part-time personelin müşteriler ile daha fazla birlikte olabilmeleri 	<ul style="list-style-type: none"> *iş dosyaları ve gereçlerin ulaşılabilirliği *ileri büro teknolojisi için önemli ön yatırım *yeni kullanım yönteminin öğrenme ve uygulama maliyeti *mekân kullanma programının belirli aksamalara neden olabilmesi
Sanal Büro	<ul style="list-style-type: none"> *azalan part-time mekânları gereksinimleri ve giderleri *personel verimliliğinin artması *esnek çalışma programı olanağı 	<ul style="list-style-type: none"> *kaybolan 'ait olma' duygusu *azalan iş arkadaşlığı ilişkileri *iş verimliliğini değerlendirme zorlukları *merkezi yönetim sistemi ile olabilecek sorunlar

Tablo6: Yeni ofis kullanım yöntemlerinin karşılaştırılması H. E. Erdener, (1996, 82)

Ofis mekanın tasarımı ve kullanım yöntemlerinin zamanla geçirdiği evrim süreci, Reading Üniversitesince 2004 yılında yapılan bir araştırmada aşağıdaki tablo ile özetlenmiştir:

Hücre ofis	Açık plan	Ortak destek alanlar ekleniyor * Dinlenme alanları * Toplantı alanları	Bireyle çalışma istasyonu arasındaki ilişki kopuyor	Çalışma alanlarına kişilerin sahip olmaması işe en uygun ortamda çalışma
1.AŞAMA	2.AŞAMA	3. AŞAMA	4. AŞAMA	5. AŞAMA
Ofis Üzerindeki Etkisi	Ofisteki verimlilik artar	Ofisteki etkinlik artar	Ofisteki verimliliğin daha fazla artması	Ofisteki verimlilik ve etkinliğin daha fazla artması
Nasıl Sağlanıyor?	Yoğunluk artıyor, standart ofis mobilyası ile personel yakınlaşıyor	İşi destekleyen daha uygun ortamlar	Mekân kullanımı yoğunlaşıyor. Bina, masa sayısından daha çok çalışana hizmet ediyor.	İş mekânı işi yapma aracı olarak görülüyor. Mekân işin gereğine göre düzenleniyor.
Bilgi ve İletişim Teknolojisi (BİT)	BİT, personeli bina içinde yerleştirmek için standardize edilmiş	BİT, mobilitayı destekliyor (dahili telefon sistemleri)	BİT, bina içi ve dışı mobilitayı destekliyor (güvenlik sorunları çözülüyor)	Uzmanlar için özel geliştirilmiş BİT, diğerleri için geleneksel BİT
İnsan Kaynaklarının Yapması Gereken	Açık planda davranış protokolü geliştirilmesi. Statü kaybı duygusu ile mücadele.	Yerlerin hangi tür aktiviteler için uygun olduğunun yönetimi. Farklı mekânlar için davranış protokolü Geliştirme.	Uzaktan veya evden çalışanlar için destek sağlamak, onların yöneticilerini eğitmek	İş prosedürlerinin gerçekten kavranması, Değişik iş ortamları için personel ve yöneticilerin eğitimi

Tablo 7: Ofis kullanım yöntemlerinin geçirdiği evrim süreci

6.2. Yeni Ofis Kullanım Yöntemlerine Uygun Bilgi Teknolojileri

Serbest Adres ve Otelleme Yöntemleri İçin Gerekli Bilgi Teknolojileri:

Günümüz Ofis tasarımında esneklik ve mobiliteye dayalı yaklaşımlar geçerlidir. Bu işlerliği sağlamak, bilgi ve iletişim teknik altyapısı kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Dizüstü bilgisayarlar, kişilerin beraberinde her yere taşındığı için mobil çalışma biçimine çok uygundur. Masa üstü ve dizüstü bilgisayarların kullanım oranı ofiste yürütülen iş kolunun türüne uygun olarak belirlenir. Güvenlik sorunları yaratacağı için örneğin bankalarda dizüstü bilgisayarlar tercih edilmemektedir. Aynı şekilde büyük monitör gerektiren CAD ve benzeri teknik uygulamalarda da masaüstü bilgisayarlar daha elverişlidir.

Kablosuz sistemler: Dizüstü bilgisayarlara, kablolarla bağlı olmadan internet bağlantısı sağlamak için şu tür teknolojiler mevcuttur: kablosuz WLAN (Wireless Local Area Network), bluetooth ve cell phone destekli kart sistemleri.

WLAN teknolojisi, dizüstü bilgisayarlara bina içinde sınırsız hareket imkânı sağlar; ancak henüz network bilgi akış hızı, kablolu sistemlere göre daha yavaştır. WLAN ve Blue tooth gibi kablosuz ağ bağlantıları, çoğunlukla kablolu sistemlere birlikte kullanılmaktadır.

Cell phone altyapı sistemi üzerinden çalışan kartlar ise dizüstü bilgisayarlarla, tren, araba gibi daha geniş alanda çalışma imkânı yaratır.

Kablolu sistemler: “Modern IT konseptleri gün geçtikçe artan biçimde, dünya çapında yerden bağımsız sürdürülen çalışma ortamlarını desteklemek durumundadırlar. Bu işleyiş intranet ve extranet gibi, web tabanlı portallar ile en iyi bir şekilde sağlanmaktadır. Bunun en büyük avantajı bilgiye ulaşmanın mekâna, bilgisayara hatta yazılıma bağlı olmamasıdır. Modern intranet ve extranet çözümleri, basit bir web tarayıcısı ile doküman yönetimi, iş akışı, proje yönetimi gibi takım ve bilgi yönetimi süreçlerini birleştirme fonksiyonunu görmektedir.

Masa paylaşım konseptlerine dayanan yeni kullanım yöntemleri, ofis binası içinde mobilita sağlar. Mekândan bağımsız çalışma, intranet servislerinin kurulu olmasını gerektirir. Bu tür ofislerde bilgi, merkezi veya grup bilgi depolarında saklanır ve

intranet servisleri ile dağıtılır. Bilgisayarların ve masaların kişilere ait olmadığı bu sistemlerde PC kullanımının yeniden ele alınması gereklidir. Bu masa üstü bilgisayarların belirli kişilerin kullanımına ayrılmış olmaması anlamına gelir.

- Kişisel kullanıcı profillerinin sisteme yüklenmesi ve merkezi olarak kullanılması gerekir.
- Çalışanların kişisel bilgisayar kullanım kayıtlarının sistemde kaydedilmesi gerekmektedir (arama kayıtları, bookmarklar gibi)
- Takım çalışmalarını organize eden, oda rezervasyonlarını yapan, randevuları düzenleyen bilgisayar desteğinin sağlanması gerekmektedir. ” **Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B., (2002, 25)**

Telebüro ve Sanal Büro Uygulamasında Bilgiye Uzaktan Ulaşım Yolları:

Telebüro uygulamalarında merkez ofisin bilgi depolarına ulaşmak hayati önem taşır ve sistemi uygulanabilir kılar. Ofis dışından çalışan personelin ofis ile bilgi alışverişini sağlayan sistemler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Blackberry gibi telsiz cihazlar pratik mobil ağ erişimi sağlar. Günlük haberleşme doküman transferi gibi işlerde mekândan tam bağımsız çalışmaya olanak verir.
- Skype, AIM, MSN Messenger ve benzeri internet servisleri de ücretsiz ve pratik yazılı, sesli (VoIP) ve görüntülü görüşmeyi mümkün kılar. Bu hizmetler güvenlik standartları izin verdiği ölçüde ofis içinde veya dışında kullanılabilir
- VPN (Virtual Private Network): Bilgisayardaki bilgi ve programlara uzaktan güvenli erişim sağlar. Terminaldeki personel, merkezdeki **sunucuya** internet üzerinden bağlanır, güvenli hat açılır, Windows ve benzeri işletim sistemleri böylece virtual desktop fonksiyonlitesi de sunabilir. Bu şekilde terminaldeki kullanıcı merkezdeki bilgisayarda bulunan dosyalara ulaşarak uzaktan çalışmasını güvenle sürdürebilir.

Bu sistemlerin en güvenlisi iyi kurulmuş bir VPN'dir çünkü Skype ve benzeri ücretsiz servisler güvenlik garantisi vermeksizin sunulmaktadır. Güvenliğin çok önemli olduğu iş kollarında, yerel bilgisayar ağı (intranet) korunma sebebiyle internete bağlı olmaz. Bu şekilde yerel ağın internet yoluyla saldırılara (virüsler veya hackerlar yoluyla bilginin çalınması gibi) açık olması engellenir. Değişik ofislerin intranetleri,

birbirlerine internet kanalıyla bağlı olabilir ve bu bireysel bilgisayarların saldırıya açık, internet bağlantıları olmasını gerektirmez. Intranetler arası bağlantı, point-to-point serverlar arası, yükseltilmiş güvenlik önlemleri internet kanalları üzerinden sağlanır. Bankacılık hizmetleri, yeni ürünlerin (örn: bilgisayar yazılımları) taklitten korunması gibi güvenlik gerektiren işlerde, bu tür önlemler altında iletişim sağlanmaktadır.

Yukarıda bahsedilen yeni nesil iletişim olanakları yoluyla, ofis dışındaki kişi evden veya diğer çalışma ortamlarından ofisteki bilgi depolarına ulaşır ve çalışmasını güvenli bir biçimde sürdürür. Sonuçlarını ofisteki meslektaşları ile paylaşabilir. Bu tür çalışma, bilgisayar programcıları, danışmanlık şirketleri, hukukçular için uygun bir yöntemdir.

6.3. Telebüro-Sanal Büro Örnekleri

GRANADA ÇALIŞMA İSTASYONU

BDG Mc COLL

Yapım tarihi:2000

Yer: Britanya

Toplam alan: 400 m2

Personel: -

Günümüzün gezgin çalışanları, çalışma yaşamlarının büyük bir kısmını yollarda geçirmektedirler. Gerekliğinde işlerini yürütmek için, ayaküstü restoranları, ya da arabalarını kullanmaktadırlar. İngiltere’de otobanların servis alanlarını zincir şeklinde işleten firma olan Granada, yollardaki insanlara iyi bir çalışma ortamı sağlamak üzere adımlar atmaya başlamıştır. Servis alanlarının telaşlı ve gürültülü ortamını kapısının dışında bırakan bu yeni tür ‘gezgin’ ofisler; iş adamlarına sessiz, iyi donanımlı bir çalışma ortamı vaat etmektedir.

Çalışma alanı konsepti iki bölümden oluşmaktadır; çalışma istasyonları, toplantı ve dinlenme alanı. Girişteki resepsiyonda kayıt, fotokopi, faks gibi bölümler bulunmaktadır. Dinlenme alanındaki televizyon, anlık iş dünyası haberlerini yansıtırken Philippe Stark imzalı sandalyelerin kullanıldığı kafede, hafif yiyecekler sunulmaktadır. Bu alanda merkez ofisleri ile iletişime geçmek isteyenler için bilgisayarlar veya internet bağlantıları mevcuttur.

İkinci kısımda sessiz bir atmosferde çalışma masaları veya toplantı salonu gibi bölümler bilgisayar, internet ve video konferans imkânları ile birlikte kiralanmaktadır. Çalışma alanları, tuvalet gibi bölümleriyle birlikte iyi kalitede malzemeler kullanılarak dekore edilmiştir.

Oldukça ilgi gören bu yeni çalışma konsepti, Britanya’daki otobanlarda şu anda üç noktada uygulanmaktadır: Heston, Reading, Leigh Delamere. (4)

Şekil 6.1: (Myerson :2006) Granada Çalışma İstasyonu. Girişte yer alan resepsiyon, donanım ve servis sağlıyor

Şekil 6.2: (Myerson :2006) Granada otoban çalışma istasyonundan çeşitli çalışma yeri düzenlemeleri

VIRGIN ATLANTIC**Yapım tarihi:2000****Toplam alan: 550 m2**

Birçok havayolu firması özel bekleme salonlarında çalışmaya olanak veren düzenlemelere yer vermektedir. Virgin Havayolları, New York John F.Kennedy havaalanındaki yeni terminalinde, birinci sınıf bekleme salonunu, çalışma işlevini barındıran daha geniş bir konsept ile ele almıştır. Salonun ortasında bulunan merkezi çalışma alanında, yarı kapalı çalışma üniteleri bulunmaktadır. Salonun tümünde açık bir düzenleme yapılmış ve tüm oturma üniteleri dizüstü bilgisayar kullanımı için elektrik ve internet çıkışları ile donatılmıştır. Yolcular uçuş pistini görebildikleri bu salonda konforlu bir çalışma ortamı bulmaktadırlar. Daha özel alanda çalışmak isteyenler için ana mekândan ayrılmış ofis alanları bulunmaktadır.

W1 Studio ve TsAO&MC Kown**Yer: New York/ABD****Personel: -**

Resim 6.3: (Myerson :2006)Virgin havayolları serbest çalışma fonksiyonunda düzenlenen bekleme salonu

Şekil 6.4: (Myerson :2006) **Virgin Havayolu Birinci sınıf bekleme salonunda çalışma fonksiyonu**

OCUBIS

Magyar Marsoni Architects

Yapım tarihi:2001

Yer: Londra, İngiltere

Toplam alan: 1400 m2

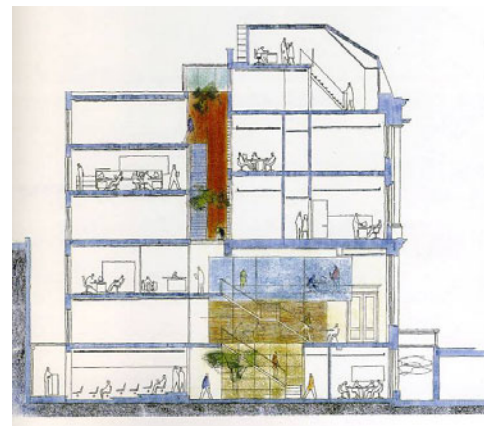
Personel: -

Sık seyahat eden iş insanlarına yönelik, konaklama ve çalışma fonksiyonunu bir arada sunan yapılar, gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bu yapıların bazıları, teknik altyapıyla donatılmış çalışma mekânları sunmakta, bazıları ise asistanlık veya sekreterlik hizmetlerini de servislerine dahil etmektedirler.

Ocubis, Knightbridge semtinde, yüksek malzeme standartları kullanılarak, otel+ofis fonksiyonuyla, restore edilen tarihi bir yapıdır. Benzeri yapılardan ayrılmak ve üst düzeydeki iş insanlarının dikkatini çekmek için yapıda üstün bir tasarım ve malzeme standardı kullanılmıştır.

Binada 58 adet kiralanabilir oda mevcuttur. Binanın girişindeki geniş, rahatlatıcı karşılama alanında sekreterlik ve asistanlık servisleri yer almaktadır. Yeme, içme olanaklarının bulunduğu iyi tasarlanmış mekânlar ve asma kat seviyesinde cam bir kutunun içinde düzenlemiş internet kafe, sosyal alanlardan bazılarıdır.

Şekil 6.5: (Myerson :2006) Ocubis: otel ve iş merkezi konsepti bir arada

IoD at 123**HEMINGWAY DESIGN****Yapım tarihi:2001****Yer: Londra, İngiltere****Toplam alan: 400 m2****Personel: -**

IoD at 123, iş seyahatindeki üst düzey yöneticilere, geçici çalışma ortamı yaratmak için tasarlanmıştır. 'Business center' kategorisindeki bu özel türde ofis, bilgi teknolojisi imkânlarıyla donatılmış çeşitli ebat ve biçimde çalışma alanlarını kapsamaktadır. Özel asistanlık ve sekreterlik hizmetlerinin de verildiği bu çalışma kulübünde, kentte iş hayatıyla ilgili toplantı ve fuarların raporlanması veya sigorta hizmetlerinin verilmesi gibi destek katkıları sağlanmaktadır.

Ortaklaşa kullanılan toplantı ve çalışma alanları, A sınıfı ofis standardında düzenlenmiştir. Bir bölümü ise metal baş üstü raflarıyla tren yolculuğu metaforu kullanılarak dekore edilmiştir. Açık çalışma alanından ayrılabilir, küçük toplantı odaları mevcuttur. Bağımsız çalışmaya uygun sessiz kişisel çalışma kabinleri de ayrıca düzenlenmiştir. Bu alanlar dizüstü bilgisayarlar ile internet bağlantılı çalışmak, küçük iletişim cihazlarını şarj etmek için uygun biçimde tasarlanmıştır.

Binanın zemin katında bulunan restoran, bar gibi alanlar; ofis bölümlerine yiyecek içecek servisi yapmaktadır. Bu tür ofisleri ağırlıklı olarak, o şehirde yeni bir iş başlatmayı planlayan şirketler değerlendirmektedir. Kullanıcıların tanıdık bir ortamda bulunmaları için, üyelik sistemi üzerinden çalışan bu özel türdeki ofis, çağımızın çok sık seyahat eden yöneticilerine, merkez ofislerinin konfor ve kolaylığını sunmaktadır.

(5)

Şekil 6.6: IoD at 123, katlanan kapılar ile ayrılabilir toplantı alanları

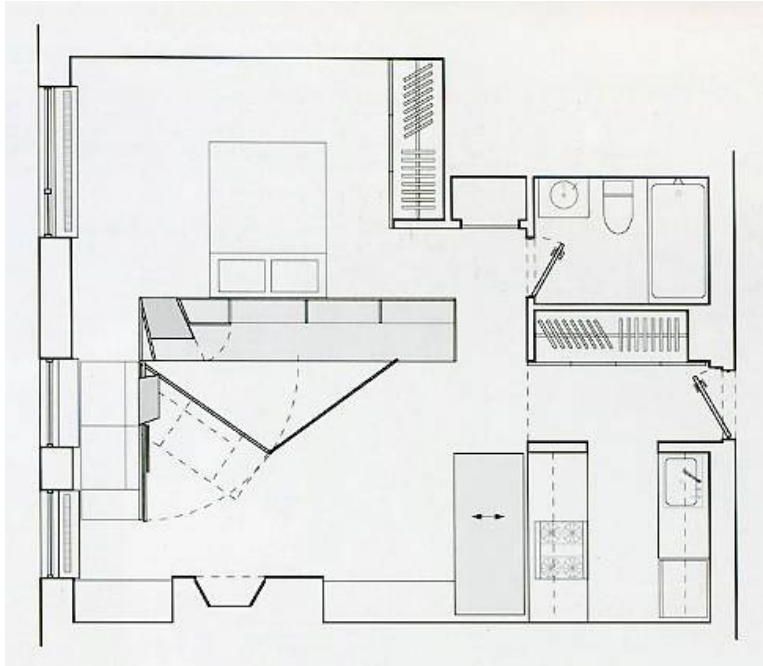

Şekil 6.7: IoD at 123, business center iç görünüş

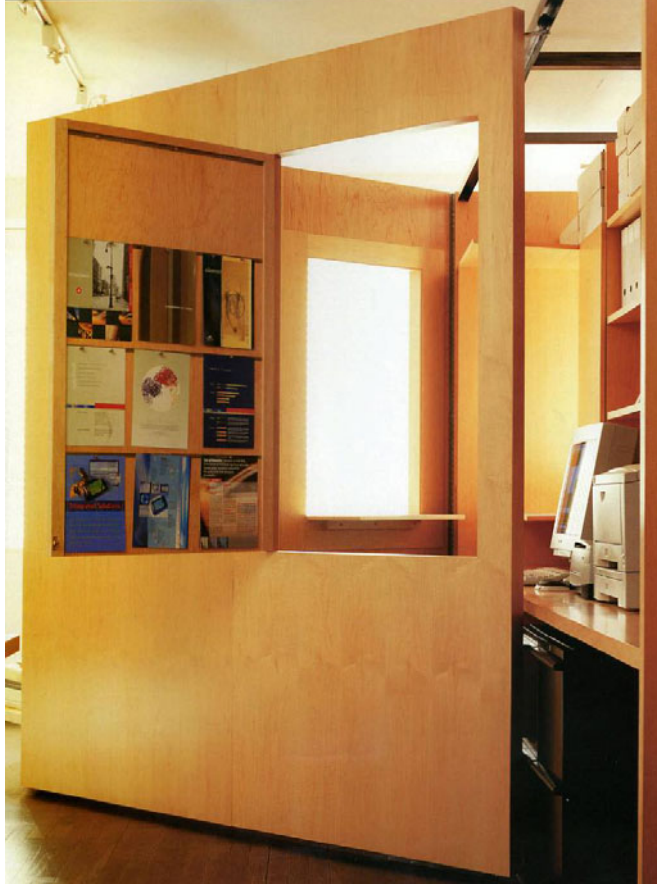
EV/OFİS**ROGER HİRSCH LARCH.****Yapım tarihi:2001****Yer: New York/ ABD****Toplam alan: 56 m2****Personel: 1**

56 m2 büyüklüğündeki bu stüdyo daire, ev-ofis konseptinde tasarlanmıştır. Mekânın küçüklüğü dolayısıyla tasarımı yapan iç mimar, hareketli mobilya çözümlerine başvurmuştur. Katlanarak hareket eden ahşap bölme duvarı, günün farklı saatlerinde, mekânı oturma veya çalışma fonksiyonuna dönüştürmektedir.

Çalışma durumunda, paneller katlanarak geniş bir çalışma masası, dosya rafları ve diğer ofis fonksiyonları ortaya çıkmaktadır. İş zamanı bittiğinde katlanan panel, üzerine monte edilmiş oturma ünitesiyle birlikte kayarak, çalışma istasyonunu tamamen kapatmaktadır. Bilgisayar, yazıcı, dosyalar gibi bütün çalışma ilgili eşyalar, panelin ardında kalmakta mekân oturma alanına dönüşmektedir.

Şekil 6.8: (Myerson :2003) Ev/ofis kat planı

Şekil 6.9: (Myerson :2003) Panel, çalışma istasyonunu gizlemek üzere hareket ediyor

Şekil 6.10: Panelin çalışma konumundaki duruşu

UZAKTAN ÇALIŞMA KÖYÜ**GIANCARLO DE CARLO****Yapım tarihi:2002****Yer: Liguria/İtalya****Toplam alan:****Personel: ~140**

Bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesi, iş hayatında mekâna bağlı olmaktan, özgürleşmeye doğru bir değişim ortaya çıkardı. Kent merkezlerinden uzakta, doğa ile iç içe yaşayarak çalışmak, iyi bir seçenek haline geldi.

İtalya'nın Liguria kentinde, ortaçağdan kalma bir köy olan Colletta di Castelbianco, 1930'larda terk edildiği için yıkılmaya yüz tutmuştu. Dağların tepesinde yer alan ve son derece etkileyici, bakir bir bölgede yar alan, kale içi yerleşimi 12. yüzyıla tarihlenmektedir.

Bu tarihi yerleşim alanı, yaratıcı bir proje ile, uzaktan çalışan insanların yaşayacağı bir köy olarak değerlendirilmiştir. Giancarlo De Carlo, kale içindeki bütün yapıları restore ederek, 70 adet bağımsız bölümden oluşan bir yaşam alanı tasarlamıştır. Köy, dar sokakları, küçük meydanları, restoranları ve dükkânları ile çekici bir çalışma ve yaşama alanına dönüşmüştür. Binaların dış kabuğu titizlikle korunmuş, iç kısımlarında yeni fonksiyona uygun değişiklikler yapılmıştır. Yapılar, uzaktan çalışacak insanlar için tasarlandığından, evlerde ve sosyal alanlarda gerekli ileri iletişim altyapısı sağlanmıştır. İnternet kafe şeklinde düzenlenen alanlar, konferans ve toplantı salonları da çalışma alanı seçenekleri içindedir.

Doğa içinde yaşamayı tercih eden Coletta sakinleri; komşularıyla, yürüyüş ya da kültürel faaliyetleri paylaşırken yaşam ve iş arasındaki dengeyi, kentte yaşayan meslektaşlarından farklı şekilde kurmaktadır.

Şekil 6.11: Colletta di Castelbianco, genel görünüm

Şekil 6.12: Kentte işe gitmek için harcanan zamanlar Coletta'da özel yaşama ayrılıyor

7. SONUÇ

Yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren, çalışma hayatı büyük bir değişim gösterdi. Kişisel bilgisayarların yaygınlaşması, küçülmesi, internetin bulunuşu ve küreselleşme olgusu bu değişimin en önemli kaldıraçları oldu. Geleneksel olarak, bireysel şekilde yürütülen ofis işleri, günümüzde kolektif hale geliyor. Takımlar, gruplar iletişim içinde daha katılımcı yöntemler kullanarak birlikte üretiyorlar.

Ofis binalarında, yeni ofis kültürünün gereksinimlerine uygun, yeni yaklaşımlar ile çözümlenmiş mekânlar gündemdedir. Bu mekânlar arasında, grupların bir arada çalışmalarına elverişli oylumlar, yeni bir mekân türü olarak karşımıza çıkmaktadır. İkinci olarak açık ofis şeklinde düzenlenmiş, günümüzde daha sofistike hale gelmiş olan rutin işlere uygun, arıkovanı adı verilen mekânları sayabiliriz. Bağımsız, dikkat gerektiren çalışma için uygun olan geleneksel hücreler de varlığını sürdürmektedir. Yeni ofislerde yer alan, tümüyle değişik bir düzenleme ise, kulüp tarzı çalışma alanlarıdır. Serbest düzende, ev veya sosyal kulüp rahatlığında düzenlenmiş bu mekânlarda, karşılıklı iletişim en üst düzeyde sağlanmaktadır. Bu alanlarda düzenlenen, dizüstü bilgisayarların sığabileceği büyüklükte tezgâhlar, kısa süreli çalışmalar için pratik bir seçenek oluşturmaktadır. Francis Duffy, kulüp tarzı çalışma alanlarının geleceğin ofislerinde daha fazla yer tutacağını öne sürmektedir.

Çağımız ofislerinde personel içi iletişim o kadar önemsenmektedir ki bina içindeki ulaşım aksları rasgele karşılaşmalar için elverişli hale getirilmekte, kafeler, dükkânlar ile zenginleştirilerek vakit geçirilecek alanlar olarak tasarlanmaktadır. Yeni ofislerde kütüphane, proje odası, sergi odası, seminer ve video konferans alanı gibi katılımcı çalışmaları, proje ve grup faaliyetlerini destekleyen mekân çeşitliliği yer almaktadır.

İnsan yaşamı geçmişte birbiri ile denge içinde olan iş, ev, sosyal yaşam, spor gibi bölümlerden oluşuyordu. Günümüzde iş yaşamı daha uzun zamanları alma eğiliminde olduğundan ev, spor ve sosyal yaşama uygun mekânlar bina programına dâhil edilmektedir. Google, Reebok gibi bazı ofisler kampus şeklinde düzenlenerek çalışanların uyku dışındaki vakitlerinin tümünü geçirdikleri bir yer haline gelmektedir. Geleneksel kullanım şekliyle ofis mekânı, %70-80 oranda bireylerin şahsına ayrılmış olan masalar veya odalardan oluşmaktaydı. Bu alanlara Jack Tanis 'Ben' mekânı

diyor. Kalan % 20-30 luk alan ise ortak donanımın ve servislerin bulunduğu 'Biz' mekânından oluşmaktaydı. Günümüz ofislerinde bu oran 'Biz' alanı lehine değişmekte, bazı örneklerde % 70-80 leri bulmaktadır. Bu yöntem sayesinde ofislerdeki kullanım yoğunluğu en üst düzeyde tutulmaktadır.

Ofis çalışanları artık masalarına ağır makineler ile bağlanmış durumda değil. Taşınabilir bilgi işlem ve iletişim araçları sayesinde çalışma fonksiyonu mekândan bağımsız yürütülebiliyor. Bazı iş kollarında, evden hatta başka şehirden ya da ülkeden süründürülen, uzaktan çalışma yöntemleri giderek daha fazla benimseniyor. Büyük kentlerin karmaşası içinde, insanların işlerine gitme zorluğu göz önüne alınarak, neden ofise gidiyoruz sorusu dahi sorulmakta. Bu sorunun cevabı yüz yüze, karşılıklı iletişim içinde çalışmanın, akla dayalı ve yaratıcılık gerektiren yeni türde ofis işlerinin daha iyi yürütülmesini sağlamasıdır.

Bilgi çağının ofislerini planlayan mimar ve iç mimarlar bu çalışmada bahsedilen yeni, dinamik ve hergün gelişen çalışma metotlarına uygun tasarımlar yapmak durumundadırlar. Tasarım süreci içinde işletmenin çalışma biçimini kurgulayan danışmanların bulunması, projenin başarı şansını arttırmaktadır. Mekânın işlerlik üzerindeki etkisi göz önüne alınarak, verimliliği artırıcı yeni yaklaşımlar üretmek de mimar ve iç mimarlara yeni görevler yüklemektedir. Unutulmamalı ki Frank Lloyd Wright, efsanevi Larkin projesinde, yenilikçi iş yönetimi danışmanları ile birlikte çalışarak çağın çok ötesinde bir ofis yapısı tasarlamıştı.

8. KAYNAKLAR

a) Kitaplar:

- Bacia E.,S.(1989). **Die Bank von England und ihr Architect John Soane**. Zürich/Munich: Verlag für Architechtur Artemis.
- Duffy F. (1997). **The New Office**. Londra: Conran Octopus Ltd.
- Dökmeci, V., Dülgeroğlu Y. ve Akkal, L.B.(1993). **İstanbul Şehir Merkezi Transformasyonu ve Büro Binaları**. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Grech C.,Walers D. (2008). **Future Office**, New York: Taylor and Francis.
- Harvey, D. **Postmodernliğin Durumu**, (1997). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hascher R., Jeska S. ve, Klauck B. (2002). **A Design Manual Office Buildings**. Berlin: Birkhauser.
- Highsmith C.ve Landphair T. (1997). **Chicago**, Washington DC: Barnes and Noble P.
- Koch H., J., (1989). **Verwaltungskultur in Agypten**, Freiburg:Arnold Bergstraesser-Institut.
- Larkin D.ve Pfeiffer B.B. (1993). **The Masterworks, Frank Lloyd Wright**, New York: Rizzoli.
- Marmot A.ve Eley J. (2000). **Office Space Planning**, Washington D.C.: McGrow Hill P.
- Myerson J.ve Ross P. (2006). **Radical Office Design**, Londra: Abbeville Press.
- Myerson J.ve Ross P. (2003). **The 21.st Century Office**, New York: Rizzoli.
- Myerson J.ve Ross P. (1999). **The Creative Office**, Londra: Laurence King.
- Shulze F.ve Harrington K. (1965). **Chicago's Famous Buildings**, Chicago: The university of Chicago Press.
- Tasarım PUBLISHING Group.**Office Buildings**, İstanbul: Tasarım
- Öymen O., (2000), **Geleceği Yakalamak**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

b) Süreli Yayınlar

- Lorenzen H.J.ve Jaeger D., (1968). The Office landscape, a systems concept, **Contract Magazine**, Ocak.
- Tagraf H., (2002).Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi. **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2.
- H. E. Erdener, (1996).Büro Binalarında Yeni Kullanım Yöntemleri, **Yapı** 181, Aralık, s.:82.
- Erentok, M., (1991). A'dan Z'ye Açık Ofis Tasarımı, **Arrademento Dekorasyon**.
- Malhan, K., (1999). Çağın hızla Gelişen Ofisinde Tasarım, **Yapı** 213, 103
- Tasarım Dergisi** (2001). Ofisler Özel sayısı, sayı: 58.
- Tasarım Dergisi** (2001). SHCA Özel sayısı, sayı: 120.
- Yapı Dergisi** (2008), L Binası yönetim Binası sayı:318, s: 94.

c) Tezler

Aykol E.,(1997). **Büro Yapılarında Kullanıcı Gereksinmelerinin Mekan Tasarımına Etkilerinin İrdelenmesi**. YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış).

Binat B.(1996). **Bürolarda Çalışma Ünitelerinin Yeni Teknolojilere Adaptasyonu İçin Bir Yaklaşım**. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Çete N.. (2004). **Çalışma Ortamlarında Verimliliğin Arttırılmasının Büro Mekanlarıyla İlişkilendirilmesi**. YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Gürer A. (1997). **Büro Binalarında Mekân ve Kullanıcı Performansının Değerlendirilmesi**. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

Kısmet, B. (1999). **Yönetim Yapılarında Kullanılan Bilişim Teknolojileri ve Mimari Etkileri**. YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.

d) İnternet

<http://www.colletta-it.com/>

<http://www.florence.com/uffizipalace.html>

<http://www.bankofengland.co.uk>

<http://www.cityofchicago.org/Landmarks/Architects/Sullivan.html>

<http://www.hermanmiller.com/>

www.office21.de/englisch/index.htm

<http://www.fosterandpartners.com>

www.degw.com

www.koleksiyon.com.tr

www.gehrypartners.com

http://www.arcspace.com/architects/hadid/bmw_central/bmw_central.html

<http://www.interiordesign.net/article/CA6293759.html>

<http://www.ecarch.com/>

<http://www.sevilpeach.co.uk/>

http://www.locumconsulting.com/pdf/LDR2Road_sense.pdf

<http://www.iod.com>

www.stoa.org/gallery/album129/04_0321-13k

Sürelİ İnternet Yayını

Heerwagen J. Ph.D. J.H. Heerwagen & Associates. (21.11.2007). **The Changing Nature of Organizations, Work, and Workplace, WBDG.**

<http://www.wbdg.org/resources/chngorgwork.php>

Architectural Record, Continuing Education series, (31.10, 2007). **The Essential Design Element For Any Office Space.**

www.archrecord.construction.com

ÖZGEÇMİŞ

Şükriye Gülçin Soyak

- 1974** Lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı.
- 1979** Yıldız Üniversitesi Mimarlık Bölümünü bitirdi.
- 1979** İş hayatına Yıldız Üniversitesi Şehircilik Enstitüsü'nde başladı.
- 1985-2001** Özel bir inşaat şirketinde, Proje Koordinatörlüğü, Proje Müdürlüğü Teknik Müdürlük görevlerinde bulundu.
- 2002** Yılından beri Yeditepe ve Yıldız Üniversitesi'nde yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır

